Constantin Virgil
GHEORGHIU

HRISTOS ÎN LIBAN

De la Moise la palestinieni

Editura
REÎNTREGIREA

Constantin Virgil Gheorghiu

HRISTOS ÎN LIBAN
De la Moise la palestinieni

Ediţia a doua

Traducere din limba franceză de
† BENEDICT BISTRIŢEANUL

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfinţitului Părinte IRINEU,
Arhiepiscop al Alba Iuliei

Editura REÎNTREGIREA
Alba Iulia, 2020

Tehnoredactare şi copertă: Andrei Motora
Corectură: Pr. Nicolae Aloman, Andrei Motora

Traducere după Virgil Gheorghiu,
Christ au Liban, De Moïse aux Palestiniens,
Plon, 1979.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
GHEORGHIU, CONSTANTIN VIRGIL
Hristos în Liban: de la Moise la palestinieni/
Constantin Virgil Gheorghiu; trad. din lb. franceză de † Benedict Bistrițeanul; carte tipărită cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Irineu, Arhiepiscop al Alba Iuliei. – Ed. a 2-a. – Alba Iulia: Reîntregirea, 2020
ISBN 978-606-509-452-9

I. Benedict Bistrițeanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului (trad.)

EDITURA REÎNTREGIREA
Str. Mihai Viteazul, nr. 16
510010, Alba Iulia (RO)
Tel: 0258 811 690
editurareintregirea@ gmail.com
www.editurareintregirea.ro

© Editura Reîntregirea pentru versiunea în limba română.

Prefaţă: CREŞTINII NU VOR MAI COBORÎ DE PE CRUCE

Părintele Virgil Gheorghiu, „poetul lui Hristos şi al României", este o personalitate unică şi remarcabilă în cultura română şi europeană a secolului nostru. Deşi cea mai mare parte a vieții sale şi-a petrecut-o în afara granițelor, este atât de tributar şi legat ființial de patria lui, încât o parte însemnată din opera sa este un poem liric despre şi adresat neamului său de „nemuritori", din care transcende dragostea şi, mai ales, nostalgia depărtării, ca sentimente care îl vor însoți în întreaga sa existență terestră.

Vede lumina zilei în ziua de 15 septembrie 1916, într-un sat din ținutul Neamțului, Războieni, ca descendent dintr-o veritabilă familie de preoți. Copilăria sa „teologică", după expresia părintelui Ioan Ică Jr., îi va marca întreaga existență. Din pricina sărăciei lucii în care trăia familia sa, urmează Liceul militar la Chişinău (singurul liceu care asigura o educație gratuită), apoi Facultatea de Filosofie la Bucureşti, unde şi debutează în activitatea publicistică. În 1940 devine reporter de război, iar în 1942 ataşat cultural pe lângă legația românească din Zagreb. Din acest moment, viața familiei Virgil şi Ecaterina Gheorghiu devine o pribegie continuă, o „biografie fracturată". De acolo, în Germania, Austria, Statele Unite ale Americii, Argentina şi, în cele din urmă, la Paris. Aici va recupera tradiția familiei sale, căci în 1963 este hirotonit preot de către episcopul Teofil Ionescu în Biserica „Sfinții Arhangheli". În anii pe care-i va petrece aici, Virgil Gheorghiu va publica peste 40 de volume, descriind dramele neamului său şi ale contemporaneității sub jugul ideologiilor politice, dar şi propunând soluția, dintotdeauna valabilă: salvarea în ora veşniciei, în metaistorie. Trece la cele veşnice în 1992 şi este înmormântat în cimitirul Passy din Paris.

Întreaga sa operă este centrată în jurul ideii de suferință ca punte spre înviere, ca înveşnicire, în paradigma „câtă suferință, atâta ființă". Creştinul acceptă suferința pentru că de la naştere are implântat în inima sa simțământul Vinerii Celei Mari. Tocmai acest lucru îl diferențiază pe om de celelalte făpturi. El ştie, încă de când se naşte, că moare puțin câte puțin în fiecare clipă, în fiecare suferință şi, ca atare, simte şi gândeşte profetic lumea în ființa ei ultimă. Dumnezeu însuşi este ființa deplină şi absolută tocmai

pentru că este Iubirea sacrificată veşnic („Mielul pregătit de înjunghiere de la întemeierea lumii”, Apocalipsa 13,8). Şi de aici înțelegem că suferința şi moartea omului au fost trăite mai întâi de Hristos, Dumnezeu întrupat. Cu fiecare om moare Hristos iar şi iar, dar, în acelaşi timp, suferința şi moartea omului sunt pentru el „o posibilitate de afirmare a ființei sale, a adevărului său în absolut”[1]. Aici rezidă puterea care îl face capabil să asume suferința.

„Hristos în Liban” este un imn închinat suferinței şi sacrificiului, pe care autorul îl aşterne pe papirusul memoriei literaturii universale în urma unui sejur de opt luni, petrecut în anul 1979 într-o mănăstire din apropierea Beirutului. Este martor ocular al măcelului la care au fost supuşi maroniții din partea musulmanilor, un popor de la început creştin şi tot de atunci mai obişnuit cu suferința şi cu moartea decât cu viața însăşii. Un ostrov creştin într-o mare musulmană, care rezistă la fel ca şi cedrii cei veşnici în ora târzie a istoriei, de unde nimeni nu se mai poate salva decât în cer. Au umplut cerul cu sfinți. Au murit cu crucea în mână, pentru că de la început cu cămaşa morții s-au îmbrăcat „şi nimic nu îi mai sperie, atrage sau ațâța. Nu mai pot fi amorsați”[2].

Maroniții primesc suferința şi moartea nu pentru că n-ar putea lupta împotrivă sau pentru că s-ar fi prea obişnuit cu ele, ci pentru că ştiu că acolo unde nu este suferință şi moarte nu există înviere. Şi acest lucru l-a dovedit Dumnezeu, prin iubirea Lui, prin care nu numai asumă şi ajută suferința umană până la sacrificiu şi moarte, ci, mai ales, o rezolvă prin înviere. Învierea lui Hristos este iubirea lui Dumnezeu care asigură rezolvarea şi biruința ființei umane. Adevărata iubire înseamnă a spune cuiva „Tu nu vei muri niciodată!” (Gabriel Marcel). Poporul maronit îşi asumă suferința pentru că Dumnezeu i-a declarat „Tu nu vei muri niciodată!” şi pentru că mai ştie din Scriptură că Libanul este sălaşul lui Dumnezeu, care în veac nu se va clinti. Suferă pentru că suferința lor a fost experiată mai înainte de Dumnezeu şi moartea lor a murit odată cu moartea lui Hristos. Suferința lor devine chip al suferinței poporului lui Dumnezeu de-a lungul timpului, inclusiv a poporului de „nemuritori de la Agapia”, care s-

[1] George Remete, *Suferința omului şi iubirea lui Dumnezeu*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2006, p. 32.

[2] Nicolae Steinhardt, *Jurnalul fericirii*, Editura Mănăstirii Rohia, 2005, p. 13.

a îmbrăcat cu simțământul şi cu cămaşa Vinerii celei Mari pentru totdeauna.

Îmbărbătați de cuvântul Mântuitorului: „Îndrăzniți, Eu am biruit lumea!", maroniții nu vor coborî de pe cruce decât pentru a urca în cer, iar dacă ora 25 va veni pe nesimțite, ei ştiu că Dumnezeu va face „un pogorământ pentru ei şi-i va trece direct de pe cruce, de pe pământ, la cer, în ora veşniciei, fără să-şi părăsească trupurile lor de carne şi să le lase în vestiarul cimitirului, până la înviere"[1].

† BENEDICT BISTRIȚEANUL
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei
Vadului, Feleacului şi Clujului

[1] Virgil Gheorghiu, *Tatăl meu, preotul care s-a urcat la cer*, Editura Deisis, Sibiu, 2003, p. 132-133.

I. DUMNEZEU MI-A DĂRUIT UN DAR PE CARE CHIAR LUI MOISE I L-A REFUZAT

Nimeni nu L-a văzut vreodată pe Dumnezeu. A fost interzis pentru orice creatură, chiar şi numai a privi şi a se apropia de muntele unde El s-a arătat pentru câteva clipe. Căci scris este: „Nu vă apropiați de muntele pe care M-am arătat. Cel ce se va atinge de el va fi pedepsit cu moartea. Nici cu mâna să nu-l atingeți, căci unul ca acesta va fi ucis cu pietre sau va fi săgetat cu săgeata: animal sau om nu va rămâne în viață" (Ieşirea 19, 13). Porunca era clară. „Tu trimiți la moarte deodată pe cel care te priveşte"[1]. Dintre toți oamenii care au trăit pe pământ, unul singur L-a văzut pe Dumnezeu: este vorba de Moise. Celebrul Moise. El este unica ființă vie care a avut acest privilegiu cu totul excepțional. Personal, n-am avut niciodată o simpatie specială pentru Moise. Am citit, creştin fiind, despre faptele sale relatate în Vechiul Testament. Acestea, totdeauna, mi-au provocat frisoane. El a ucis, cu sânge rece, atâta lume. Şi, totuşi, pretindea a lucra în numele lui Dumnezeu. Şi trebuie să credem acest lucru. Dar, în acelaşi timp, el a izgonit din pământul lor, din locuințele, casele şi satelelor, în întregime, atâtea popoare; le-a trecut prin tăişul săbiei. N-a cruțat de la masacru nici femeile, nici copiii, nici animalele şi nici bătrânii. Istoria sa este prea sângeroasă. Mila îi era totalmente necunoscută. Într-o bună zi, din pricina unei mici greşeli în ritualul jertfelor, i-a ars de vii pe cei doi nepoți ai săi (Leviticul 10, 2).

În ciuda acestor sentimente de groază, care-mi îngheață sângele, citind relatările despre cuceririle teritoriale şi exterminările masive purtate de Moise, nu pot, în acelaşi timp, să nu am o oarecare admirație pentru acesta. Este vorba de însuşi faptul că Moise era prietenul lui Dumnezeu. E un lucru imens. Un lucru cu care niciun alt om nu se poate lăuda. Cu siguranță, Dumnezeu este prietenul tuturor oamenilor. El ne iubeşte pe toți. Acest lucru este motivul pentru care El se numeşte „Filántropos", adică prietenul omului. Dar Dumnezeu nu i-a arătat niciunui alt

[1] Origen, *Omilie la Luca*, 31, 6.

om atâta prietenie ca lui Moise. El a fost şi a rămas prietenul privilegiat al lui Dumnezeu. Dumnezeu i-a zis lui Moise: „Voi face tot ceea ce-mi ceri, căci tu ai aflat bunăvoință în ochii Mei. Eu te cunosc pe nume, mai mult decât pe toți" (Ieşirea 33, 17). Din acest text reiese foarte clar că Moise, nu numai că era prieten al lui Dumnezeu, dar, în limbaj contemporan, el se „tutuia" cu Dumnezeu. Este o formă de prietenie extraordinară.

Dumnezeu i-a fost prieten lui Moise în felul în care El era prieten cu omul în primele zile ale creației. În acele timpuri, Dumnezeu şi omul erau apropiați. În rai, Dumnezeu se plimba prin grădină, seara, pentru a schimba câteva vorbe cu omul (Facerea 3, 8). Era timpul „idilei" dintre Creator şi creatură. Dar nicio idilă nu durează mult timp. Ajungem la întâmplarea cu mărul. Pe care Eva l-a mâncat. Căderea din rai şi izgonirea pe pământ.

După aceste întâmplări, Dumnezeu S-a comportat față de om ca un monarh absolut. Ca un dictator. Imaginile unor biserici occidentale din Evul Mediu îl reprezintă pe Dumnezeu-Tatăl cu un cuțit mare ca o sabie, între dinți. Dumnezeu nu le mai vorbea oamenilor decât foarte rar şi numai cu ajutorul intermediarilor, pe care-i numim profeți. În acelaşi timp, Dumnezeu i-a interzis omului chiar şi să-L privească. A-L vedea omul pe Dumnezeu însemna pentru Acesta o profanare. Un sacrilegiu. Dumnezeu Se comporta ca împăratul anticei Japonii. Se zice că japonezii nu aveau dreptul să privească fața monarhului lor. Tocmai în acele vremuri când Dumnezeu se comporta ca un monarh absolut, i-a permis lui Moise să-I spună Tu şi să-L privească. Moise voia să meargă mai departe în prietenia sa cu Dumnezeu. Este omenesc acest lucru. Când eşti prietenul cuiva, vrei să-i devii prieten tot mai bun. Într-o zi, Moise i-a zis lui Dumnezeu: „Fă-mă să văd slava Ta" (Ieşirea 33, 18). El I-a cerut privilegiul de a-I vedea fața. Dumnezeu i-a răspuns: „Voi trece prin fața ta toată frumusețea Mea", dar a adăugat: „Nu vei putea să-Mi vezi fața Mea, căci omul nu poate să Mă vadă şi să trăiască. Aşază-te lângă Mine. Ține-te de această stâncă. Când slava mea va trece, Eu te voi ascunde între scobiturile stâncii şi te voi acoperi cu mâna Mea până ce Eu voi fi trecut. Şi atunci când îmi voi ridica mâna tu îmi vei vedea spatele, dar fața Mea nu va putea fi văzută" (Ieşirea 33, 23). Astfel, Moise a fost unicul om care L-a văzut pe Dumnezeu, chiar dacă numai spatele Său. Dar, cum cel care posedă ceva prețios doreşte şi mai mult, într-o altă zi, Moise i-a adresat o nouă cerere lui

Dumnezeu: „Doamne, putea-voi să trec şi să văd această țară fericită şi acest munte frumos, Libanul?” Această nouă cerere L-a supărat pe Dumnezeu foarte tare. El a zis: „Ajunge. De acum să nu-mi mai grăieşti de acest lucru!” (Deuteronomul 3, 27)

Dumnezeu i-a interzis categoric lui Moise să treacă Iordanul şi să intre în Liban. Această țară îi era interzisă. După puțin timp, Moise a murit. A murit fără să vadă Libanul. Şi iată cum această bucurie, acest dar, pe care Dumnezeu a refuzat să i-l dea prietenului Său cel mai bun, mi-a fost acordat mie. Eu am fost în Liban. L-am văzut cu ochii mei. Am ajuns acolo ca pe un covor zburător cu noile mijloace de transport. Aeroportul era asemănător oricărui alt aeroport din lume. Cum era aproape noapte când am ajuns, n-am avut şansa să văd vârfurile albe ale munților care se înalță până la cer şi de care Vechiul Testament aminteşte de mai bine de o sută de ori. Autorii Vechiului Testament, sub inspirația Sfântului Duh, se găseau pe dealurile Palestinei şi aceştia, de îndată ce îşi ridicau privirea, puteau vedea munții albi ai Libanului. De altfel, Liban în limba aramaică înseamnă alb. În sens figurat, Liban înseamnă şi templu, căci el îi purifică pe păcătoşi: „De vor fi păcatele voastre cum e cârmâzul, ele vor deveni liban, adică albe ca zăpada” (Isaia 1, 18).

Ghinionul era acela că nu puteam vedea imediat munții albi; dar speram să-i văd a doua zi. Necazul era că nici nu puteam ieşi din aeroport. Pista era încercuită de personal înarmat. Călătorii care soseau erau obligați să-şi petreacă noaptea aici. Beirut era în război. Mai precis, Beirut era sub bombe. Sub o ploaie de bombe. O armată întreagă înconjurase oraşul şi tunurile aruncau asupra locuințelor câte 4 – 5 bombe pe minut. Zonele cele mai atinse de bombele incendiare, tirurile aruncătoarelor de mine şi rafalele mitralierelor erau cartierele creştine. Se împlineau două săptămâni de când creştinii nu ieşeau din ascunzişurile lor. Nu aveau nici pâine, nici apă, nici electricitate. Intenția evidentă a celor ce îi asaltau era aceea de a-i masacra pe creştini până la cel din urmă, la fel cum omori şobolanii în galeriile lor.

Pentru a ieşi din aeroport şi a ajunge la casa unde trebuia să rămân, prietenii mei m-au inclus într-un convoi de tancuri blindate. Era singura modalitate de a ieşi din aeroport. Oraşul ardea. La lumina incendiilor, nu se puteau vedea decât ruinele fumegânde ale frumoaselor case unde locuiau creştinii.

Eu, care înainte de a ateriza, mi-am imaginat că Dumnezeu m-a preferat în fața lui Moise, bunul Său prieten, dându-mi

binecuvântarea de a vedea Libanul, acum mă aflam într-o profundă dezamăgire. Permițându-mi să intru în Liban, Dumnezeu nu mi-a acordat nicio binecuvântare, ci, mai degrabă, o pedeapsă. Sunt născut la câteva luni distanță de timpul constituirii Uniunii Sovietice, într-un sat nu departe de frontiera cu URSS. Am crescut lângă poporul sovietic şi deodată cu el. Eram ca doi gemeni. În acelaşi leagăn. Despărțiți doar de Nistru, încă de când m-am născut, am auzit, zi şi noapte, tunurile, mitralierele, tirurile aruncătoarelor de mine şi armele automate care exterminau populația rurală de pe malul stâng al Nistrului, în URSS. La început, revoluția sovietică îi considera ca proletari doar pe cei care poartă caschetă şi muncesc în uzine. Țăranii din agricultură nu erau considerați proletari. Şi cum aceasta era dictatura proletariatului, țăranii erau exterminați, deoarece Karl Marx şi Lenin nu-i integraseră în categoria proletarilor. Până în zilele noastre, în Uniunea Sovietică au fost ucise 60 de milioane de ființe umane. Acestea sunt ultimele statistici publicate de supraviețuitori. Şi, cu siguranță, chiar mai mulți. În orice caz, pentru mine, vederea locuințelor în flăcări şi zgomotul tunurilor, al mitralierelor şi al mortierelor sunt insuportabile. Am văzut în ruine Berlinul, Dresda, München-ul şi aproape toate oraşele mari distruse în timpul vieții mele pe pământ. Doar oraşul Hiroşima nu l-am văzut. Am fost acolo. Dar am făcut cale întoarsă înainte de a-l vizita. Nu mai puteam vedea alte oraşe distruse. Nici câmpuri de bătălie. Şi Dumnezeu a făcut să aterizez în Beirut, în timp ce ardea sub bombe. Aici nu am putut face cale întoarsă, ca la Hiroşima. Convoaiele tancurilor de asalt trebuiau să ducă alți pasageri. Deci, am fost martor, încă o dată, la oroarea războiului în profunzimile ei.

Acum nu mă mai gândeam la Moise, ci la Iov, un alt prieten al lui Dumnezeu, pe care Creatorul l-a împovărat cu toate relele posibile. Cunosc bine istoria lui Iov. Ştiam că Dumnezeu l-a copleşit cu toate relele posibile, pur şi simplu, pentru că îl iubea şi dorea să-l pună la încercare. În dragoste, cel iubit este supus întotdeauna probei, încercărilor. Şi Dumnezeu îl iubea pe Iov. Voia să verifice doar de este reciprocă dragostea. Probele şi ispitele sunt cele care pun la încercare şi dovedesc adevărata dragoste, la fel cum furtuna autentifică un pilot veritabil şi bătălia un strateg priceput[1].

[1] Sfântul Vasile, *P.G.* 31, col. 317 C.

Ştiam că Iov a depăşit toate încercările cu răbdare. Cu supunere. Şi eu am suportat vederea Beirutului distrus, incendiat şi bombardat cu răbdarea cu care Iov a suportat plăgile deschise, mâncate de viermi, când zăcea pe maldărul de gunoi.

II. DE CE VOIA MOISE ATÂT DE MULT SĂ VADĂ LIBANUL?

De ce nu i-a permis Dumnezeu lui Moise să vadă Libanul? Este mai importantă cumva intrarea în Liban decât vederea lui Dumnezeu? Nu reuşesc să înţeleg. „Există o anumită poartă închisă prin care nimeni nu intră”[1]. „Doar guralivii făgăduiesc cunoaşterea acestor lucruri”[2]. „Această poartă, care trebuie să rămână închisă, este cunoaşterea lui Dumnezeu şi a raţiunilor Sale. Un Dumnezeu comprehensibil nu este un Dumnezeu”[3]. Cred că Dumnezeu a interzis lui Moise să intre în Liban pentru că această ţară a fost creată special pentru a locui Dumnezeu însuşi în ea. Nu pentru prietenii Săi. Dumnezeu a făcut pământuri pentru prietenii Săi şi pentru poporul Său ales. La fel cum un stăpân construieşte şi amenajează în casa sa camere speciale pentru prietenii săi. Dar fiecare stăpân îşi lasă numai pentru sine o încăpere în casa lui. Camera stăpânului. Libanul este, într-o anumită măsură, ceva asemănător. Este o ţară pe care Dumnezeu a rezervat-o numai pentru şederea Sa. Într-un fel, este mai important chiar decât Pământul Făgăduinţei. Decât încăperile prietenilor. Dumnezeu sălăşluieşte în Liban la fel cum sălăşluieşte împreună cu Hristos şi Duhul Sfânt în fiecare biserică creştină. Libanul este un templu. Acesta este motivul pentru care Moise voia atât de mult să intre. Acesta era locul şederii lui Dumnezeu, viaţa lui Dumnezeu. Voia doar să arunce o privire. El era cunoscător al tainelor divine. Ştia şi el că Dumnezeu locuieşte dintotdeauna în Liban. Curiozitatea sa era legitimă.

Isaia profetul avea dreptate când folosea cuvântul Liban în sensul de „alb” şi de „templu”. Ştia că Dumnezeu locuieşte acolo. Că Libanul este un templu (Isaia 1, 18).

Privind ţara muntelui Liban pe harta geografică, vedem că Dumnezeu este smerit. Există ţări de dimensiuni gigantice, precum China sau Brazilia. De ce nu şi-a ales ca locuinţă una dintre aceste ţări mari? Libanul este mai mic decât un timbru poştal pe harta lumii. Nu putem spune că Libanul este o ţară

[1] Origen, *G.C.S.* 8, 453.

[2] Ibidem, 8, 258 şi 5, 346.

[3] Sfântul Atanasie, *P.G.* 28, col. 598 D.

însemnată. La fel cum nu putem spune că un coridor sau un dulap, într-o casă, sunt spații unde poți să locuieşti. Libanul are suprafața de 400 km^2 (cât două județe franceze de dimensiune medie). Teritoriul său are o lățime cuprinsă între 40 şi 74 km. Această țară este atât de înghesuită şi de mică, încât mă minunez cum Dumnezeu Şi-a ales-o drept locuință. Dar, încă o dată, este un sacrilegiu a încerca să pătrundem rațiunile divine. De altfel, dacă privim mai îndeaproape această țară, vom înțelege că Dumnezeu nu putea să petreacă într-o altă țară mai confortabilă decât Libanul. Nu există vreo altă țară care să o întreacă în frumusețe şi în poziția geografică. Pământul Făgăduinței, camera prietenului lui Dumnezeu, este inferior Libanului. Herodot spune că Egiptul este un dar al Nilului. Putem spune că Palestina este şi ea un dar al Libanului. Toate apele care udă Pământul Făgăduinței vin din muntele Hermon. Libanul este țara a patru fluvii. Ca şi raiul. Cele patru fluvii ale Libanului curg, cu siguranță pentru motive de simetrie, către cele patru puncte cardinale. Iordanul spre Sud, Amanul sau Barada spre Est, Leontes spre Vest şi Oronte spre Nord.

Această țară, lungă de 210 km, are două lanțuri muntoase paralele între ele şi mare. Vârful cel mai înalt este Kornat al Sawda (3083 m). Piscurile munților sunt acoperite de zăpadă aproape tot anul. Muntele Hermon, care se găseşte în sudul țării, este sursa apelor Iordanului, ca un rezervor. Apă sfințită. Căci în apele Iordanului a fost botezat Hristos. Hermon este un munte foarte frumos. De pe vârf, ai surpriza să vezi pământul întreg, mai bine chiar decât dacă ai fi pe vârful muntelui Himalaya. Şi mai mult, se poate urca pe piscul muntelui Hermon. Vizibilitatea de acolo e foarte bună, excelentă. Acesta nu este ca alte piscuri ale Terrei, care sunt inaccesibile, unde e foarte frig şi vizibilitatea este redusă. Din punct de vedere estetic, muntele Hermon este foarte frumos la vedere. Locuitorii din jur îl numesc „bătrânul", pentru că peste tot e alb, luminat şi senin asemeni capului unui bătrân frumos. Se mai numeşte şeik, pentru că domină câmpia şi muntele ca un senior, ca un mare domn, sau „Djebel el cheik", „muntele şeicului".

Între cei doi munți paraleli, care traversează Libanul de la Nord la Sud, este o câmpie, care se numeşte Bekaa. Romanii o numeau „Coelesyrie", sau Siria scobită. Aceasta este un pământ, la 1000 metri altitudine, la fel de fertil ca şi legendarul pământ al Canaanului. Dar, cel mai deosebit lucru în Liban este climatul. Cele patru anotimpuri există simultan. Un călător francez al

secolului al XIX-lea scria: „Pentru un european, e un spectacol pitoresc a vedea pe fereastră în Tripoli, în ianuarie, portocali încărcați cu flori şi fructe, în timp ce vârful Libanului este acoperit de brumă şi zăpezi. Țara reuneşte într-un singur loc clime diferite şi într-un spațiu restrâns bucurii şi frumuseți pe care natura le-a împrăştiat la distanțe mari de timp şi de loc. La noi, de exemplu, ea a separat anotimpurile prin luni; acolo acestea nu sunt separate decât prin ore. Dacă în Saida sau Tripoli eşti deranjat de căldurile lunii iulie, şase ore de mers pe munții din vecinătate te duc la temperaturi specifice lunii martie. Sau, invers, în Bcharre, o zi poate să aducă la un loc pe țărm bruma lui decembrie cu florile de mai. De aceea poeții arabi afirmau că Sannine poartă iarna deasupra capului, primăvara pe umeri, toamna pe piept, în timp ce vara doarme la picioarele sale. Am cunoscut eu însumi adevărul acestui tablou în sejurul de opt luni pe care l-am făcut în Mănăstirea Mar Hanna, la şapte leghe de Beirut. Părăsisem la Tripoli, la sfârşitul lunii februarie, legumele noi în plin sezon şi florile înflorite; ajuns la Antoura, găseam doar iarba, care de-abia acum ieşea la lumină, iar la Mar Hanna totul era încă sub zăpadă”[1].

Dar Dumnezeu nu a ales Libanul ca locuință Sieşi din cauza climatului sau a frumuseții peisajului. Dumnezeu nu se comportă ca şi turiştii. Căci El a făcut din Liban templul Său.

[1] Volney, *Voyage en Egypte et en Syrie*, Paris, 1959, p. 171- 172.

III. DUMNEZEU ŞI STRĂMOŞII MARONIŢILOR

Dumnezeu locuieşte în Liban. El a transformat această țară într-un templu de azil, un pământ de refugiu. Pentru toți cei care sunt persecutați, hăituiți şi exilați. Dumnezeu a încredințat poarta acestui templu de azil, care este Libanul, maroniților. Aceştia sunt catolici. Au un rit care trimite până la primele liturghii ale apostolilor. Dumnezeu îi cunoaşte de foarte mult timp pe strămoşii maroniților. El i-a destinat să fie gardienii templului Său de la început. Încă din timpul lui Avraam, strămoşii maroniților erau însărcinați de Dumnezeu să-i primească pe cei exilați. Avraam s-a născut în cetatea Ur, în Caldeea. El era fiul lui Terah. Dumnezeu voia să se împace cu oamenii. Şi l-a ales pe Avraam ca şi purtător de cuvânt. I-a zis: „Ieşi din țara ta, din patria ta, şi din casa tatălui tău şi du-te în pământul pe care ți-l voi arăta" (Facerea 12, 1-2).

Avraam a ascultat. A părăsit pământul natal şi a mers tot înainte, condus de Dumnezeu. Când a ajuns la locul numit Haran, s-a oprit. Acolo a petrecut mulți ani. L-a adus şi pe tatăl său şi întreagă familia sa şi şi-a strâns o mică avere. Când Avraam ajunsese în Haran, era neajutorat, „aproape în picioarele goale". Ca şi toți exilații. Stăpânii pământului Haran erau strămoşii maroniților. Ei i-au primit pe exilați cu brațele deschise. Pe atunci, purtau numele de aramei. Ei erau descendenți din Aram, al cincilea fiu al lui Sem de care vorbeşte Geneza. Arameii populau teritoriul care se întindea între Mesopotamia şi Caldeea, dintre Asiria şi Elam. Era un teritoriu imens de la Mediterană la golful Persic şi de la Muntele Taurus la Turcia de azi, până la deşertul Arabiei. Avraam, cu siguranță, vorbea aceeaşi limbă ca strămoşii maroniților. Limbile încă nu erau despărțite. Mai târziu, această limbă s-a numit aramaică, siriacă sau caldeeană. Era aceeaşi limbă. Maroniții, care sunt descendenții direcți ai poporului din Haran care i-a oferit azil lui Avraam când acesta s-a exilat, celebrează şi astăzi slujbele divine şi se roagă în limba siriacă. Sunt mai bine de patru mii de ani de când Avraam a ajuns la strămoşii maroniților. A ajuns la ei exact cum, în zilele noastre, ajung în Liban exilații pe care toate țările lumii refuză să-i primească.

Localitatea unde a ajuns Avraam, cerând azil cu două mii de ani înainte de era creştină, se numeşte şi astăzi Haran, Haranul biblic, pe care romanii îl numeau Carrhae, iar urmaşii Sfântului Maron, Harran. Astăzi, acesta este o mică aşezare situată în Turcia, nu foarte departe de micul fluviu Balikh, vechiul Balissus. Avraam a rămas acolo până la vârsta de 75 de ani, când Dumnezeu i-a poruncit să părăsească Haranul. Avraam l-a ascultat: a luat-o pe Sarra şi pe Lot, fiul fratelui său, cu toate bunurile pe care le avea şi servitorii cu care venise în Haran, şi a plecat (Facerea 12, 5).

În secolul al IV-lea, o doamnă evlavioasă din Occident, numită Etheria[1], a vizitat Pământul Sfânt. Şi, la întoarcere, a publicat jurnalul său de călătorie. Fusese să vadă şi Haranul. Aceasta scria: „Am fost la biserica din oraş. M-am întâlnit şi cu episcopul locului. Acesta ne-a condus undeva în afara oraşului, în locul unde a fost casa lui Avraam; clădirea de acum este construită pe fundaţiile şi din aceeaşi piatră cu cea a casei lui Avraam”[2]. Casele actuale din Haran, în formă de „căpăţână de zahăr”, sunt formate din pietre suprapuse, fără ciment, primind lumină printr-o deschidere situată în vârful acoperişului în formă de con. Astfel de case puteau fi deja regăsite încă din timpul lui Avraam, ne spune Hélène Petré, traducătoarea Egeriei. Conform descrierii unor astfel de clădiri, Avraam nu trăia deloc în lux. Dar, totuşi, Haran nu era un sătuc. În acea epocă, localitatea era celebră. Profetul Iezechiel ne spune că Haranul făcea comerţ cu Tirul (Iezechiel 27, 23). Avraam a strâns acolo, la Strămoşii maroniţilor, o mică avere.

Când Dumnezeu i-a poruncit să plece, acesta şi-a luat cu sine familia şi turmele sale. Pentru a-şi asigura averea sa care nu era transportabilă, l-a lăsat în Haran pe fratele său. Avraam a plecat spre pământuri mai bogate. A ajuns până în Egipt. Pretutindeni, de-a lungul întregii sale vieţi, a trăit nostalgia Haranului şi a şederii sale la strămoşii maroniţilor. Când fiul său Isaac a ajuns la vârsta căsătoriei, tatăl său a trimis un mesager pentru a-i căuta acestuia soţie în Haran. Chiar şi acum se pare că femeile maronite, ca şi strămoaşele lor, sunt cele mai potrivite soţii. Trimisul lui Avraam, ajungând în Haran, s-a oprit lângă fântâna satului şi a cercetat toate fetele care veneau să scoată apă. Voia să o aleagă pe cea mai bună şi mai frumoasă pentru Isaac, fiul stăpânului său.

[1] Sau Egeria, după alţi autori (n.tr.).

[2] Etheria, *Journal de voyage*, cap. 20.

Această fântână există încă şi în zilele noastre. Se numeşte Ain Arous, care înseamnă „fântâna nevestei”. Se găseşte la 2 km de actuala gară.

Cartea Facerii ne spune: „Să poposeşti cu cămilele pentru a se odihni, în afara oraşului, în apropiere de un puț, la lăsarea serii, când fetele din cetate au să iasă să scoată apă” (Facerea 24, 13). Şi a ales-o pe Rebeca. Alegerea a fost înțeleaptă. Rebeca a fost o soție bună şi Isaac a fost mulțumit. Mai târziu, Rebeca l-a trimis pe fiul său iubit, Iacob, să-şi ia soție din Haran, țara sa natală, dintre fetele lui Laban. Şi iată că, un alt descendent de-al lui Avraam, Iacob, tatăl poporului lui Israel, a mers şi el în Haran şi s-a aşezat aproape de fântână pentru a-şi alege de soție pe cea mai frumoasă fată din oraş. Geneza ne oferă o descriere precisă a acestei fântâni: „Era acolo un puț în câmp. Şi iată, erau acolo 3 turme de oi culcate, căci din fântâna aceea se adăpau turmele şi pe gura fântânii era o piatră mare. Toate turmele se adunau acolo. Ciobanii prăvăleau piatra de pe gura fântânii ca să-şi adape oile, apoi iar puneau piatra la locul ei pe gura fântânii” (Facerea 29, 2 – 4).

Stăpânii țării, care au făcut o aşa impresie bună lui Avraam, patriarhul creştinilor, evreilor şi musulmanilor, erau chiar strămoşii maroniților.

Scriptura zice: „Cananeenii trăiau pe atunci în țara aceasta” (Facerea 12, 6). Fericitul Augustin, două mii de ani mai târziu, când era episcop în Cartagina, colonie canaaneană în Africa, aduce mărturie: „Unde interrogati rustici nostri quid sint, punice respondentes Chanan”[1]. Cartagina a fost fondată de Tirieni. Maroniții, cei care sunt astăzi masacrați în Achrafiyeh, sunt chiar descendenții direcți ai celor care l-au găzduit pe Avraam. De ce se vrea exterminarea lor? Doar pentru că sunt creştini şi pentru că sunt însărcinați cu paza templului de refugiu, templului unde locuieşte Dumnezeu, pământul Libanului. În timpul celui mai crunt bombardament al cartierelor creştine din Beirut, un preot libanez, părintele Mansour Labaky, striga către agresori: „Nu ne ucideți. Este în interesul vostru. Pentru binele vostru. Căci dacă veți distruge Libanul, nu veți mai avea nicio țară unde să vă refugiați când veți fi hăituiți şi persecutați”.

[1] Fericitul Augustin, *P.G.* 35, col. 2096 (Când îi întreb pe enoriaşii mei care este originea lor, ei îmi răspund că sunt canaaniți).

Libanul, construit de descendenții celor care i-au oferit adăpost lui Avraam, are misiunea fundamentală de a fi un pământ de refugiu. Citim în Sfântă Scriptură: „Tu eşti scăpare pentru cei sărmani, un refugiu pentru cei în strâmtorare. Eşti un adăpost în vreme de ploaie, o umbră în vreme de căldură, căci suflarea celor violenți este ca furtuna de iarnă” (Isaia 25, 4).

IV. STRĂMOŞII MARONIŢILOR CONSTRUIESC TEMPLUL LUI SOLOMON LA IERUSALIM

Calitatea de căpetenie a maroniților era ospitalitatea. O găsim şi la descendenții lor în contemporaneitate. A doua caracteristică a maroniților şi a descendenților acestora este toleranța. O toleranță fără limite. Acestea sunt cele două virtuți care stau la originea tuturor nenorocirilor la care au fost supuşi în timpul celor şase mii de ani ai istoriei lor.

Între strămoşii maroniților şi cei ai lui Avraam, patriarhul creştinilor, iudeilor şi musulmanilor au fost întotdeauna bune raporturi. Avraam, după ce a trebuit să părăsească Haranul, s-a îmbogățit în Egipt. Descendentul său, Iosif, a devenit chiar un fel de Prim Ministru al faraonului. El este cel care a rezolvat enigma vacilor slabe, adică problema foametei care lovea Egiptul. Urmaşii lui Iosif au părăsit Egiptul sub conducerea lui Moise şi s-au stabilit în Pământul Făgăduinței. Acolo s-au îmbogățit. Sub David şi fiul său, regele Solomon, ei erau la apogeul gloriei. Călătoria fusese lungă, traversarea deşertului atroce, dar recompensa mare. Evreii erau acum bucuroşi. Erau stăpânii pământului promis. Dumnezeu îşi ținuse promisiunea. Evreii s-au hotărât, deci, să-I construiască un templu. Căci datorită lui Dumnezeu deveniseră atât de bogați şi puternici. Vecinii lor, la nord, erau unul şi acelaşi popor cu cei care i-au oferit lui Avraam adăpost când acesta a ajuns la ei fără nimic, „în picioarele goale". Arameii sau canaaniții, aşezați pe coasta Mediteranei purtau atunci numele de fenicieni, din cauza purpurei pe care o vindeau, căci Phoenix înseamnă roşu purpuriu. Erau foarte bogați şi puternici.

Dumnezeu a făcut să crească în țara Libanului un arbore care se numeşte cedru. Acesta trăieşte mai mult de o mie de ani. Maroniții îl numesc Arz-el-rab sau pomul lui Dumnezeu. Evreii îl numesc erez. Dintre toți pomii pământului cedrul are cea mai mare longevitate. În Libanul de azi, n-au mai rezistat decât puțini izolați. Nu sunt arbori obişnuiți, deşi seamănă într-o oarecare măsură cu stejarul. Sunt adevărate catedrale vegetale. Fiecare cedru, dacă nu se taie, poate ajunge la înălțimea catedralei Notre-Dame de Paris. În Biserica creştină, cedrul este imaginea lui

Hristos, din pricina dimensiunii şi majestății sale. Este, de asemenea, imaginea Bisericii, căci el simbolizează întinderea puterii spirituale prin extensia ramurilor sale, pe care păsările cerului, aşezându-se, îi înfățişează pe cei drepți care vin să se odihnească. Dar cedrul o simbolizează, mai ales, pe Sfânta Fecioară Maria: glorie Libani data est ei. Cuvântul „Liban" şi cuvântul „cedru" sunt sinonime. Sunt cedrii şi în Himalaya sau în alți munți şi chiar şi în grădinile botanice, dar niciun cedru de pe pământ nu este comparabil cu cedrii Libanului. Întreg Vechiul Testament îl cântă.

Lemnul cedrului este strălucitor, roşiatic, de o mare finețe şi capătă, îmbătrânind, rezistența pietrei şi finețea fildeşului. Răşina sa răspândeşte un miros de tămâie plăcut, iar pe limbă lasă o savoare amăruie. Tocmai acest gust amărui este cel care face ca lemnul de cedru să reziste, practic vorbind, şi să nu putrezească. Găsim lemn de cedru în marile oraşe construite de mai multe mii de ani. Este un lemn tare şi rezistent ca şi granitul. Şi chiar mai mult decât atât. Cedrul este un simbol deosebit pentru drapelul maroniților, căci acest popor are, la fel ca şi cedrul, mai multe milenii de existență. Turiştii care călătoresc în Liban urcă pe munți pentru a vedea de aproape cedrii care încă mai există, la fel cum urcă, la Paris, pe Colina Montmartre pentru a vizita Sacre Coeur, sau cum urcă în Turnul Eiffel. Lamartine se găseşte printre vizitatorii care şi-au inscripționat numele pe scoarța cedrilor. Acest poet a cântat Libanul cu multă dragoste: „Eu cred că marile destine pot fi încredințate şi rezervate acestui popor care posedă virtuțile tradiționale ale patriarhilor". Cedrul şi maronitul posedă, neîndoielnic, longevitatea şi celelalte virtuți mari ale patriarhilor.

În prezent, n-au mai rămas în Liban decât câteva zeci de cedri. Ei sunt declarați monumente ale naturii şi se găsesc sub protecția patriarhului maronit. Acesta, înconjurat de cler, celebrează o dată pe an liturghia sub cedrii Libanului ca într-o catedrală. Căci catedralele, făcute în mod special pentru maroniți, sunt munții şi cedrii Libanului. De ce nu au mai rămas decât câțiva zeci de cedri în Liban? Foarte simplu, pentru că acest arbore, fiind foarte prețios, a fost tăiat cu sălbăticie de-a lungul timpului. De altfel, care lemn poate rivaliza în frumusețe şi longevitate cu granitul şi marmura, dacă nu cedrul?

Cu lemnul de cedru tăiat din pădurile lor, strămoşii maroniților au construit corăbii frumoase care nu putrezeau. Ei au brăzdat apele de-a lungul mileniilor chiar înaintea grecilor şi a

englezilor şi şi-au construit porturi pe toate țărmurile Mediteranei. Modul lor de a construi un port a fost întotdeauna acelaşi: amenajau un loc unde se găsea o insulă, la puțină distanță de țărm.

„Configurația oraşelor feniciene este tipică. Ele erau, în general, aşezate în zona capurilor stâncoase, care permiteau construirea a două porturi, unul la Nord altul la Sud, şi, în acelaşi timp, puteau profita de vânturi în funcție de anotimp. Mai mult, marinarii căutau, în măsura în care era posibil, coastele, unde era uşor să-şi întărească apărarea, să se izoleze şi să se apere în caz de asediu: două au fost centrele mari ale fenicienilor arvad şi Tir. Acesta din urmă a fost legat de pământ, mai târziu, printr-un debarcader construit sub Alexandru cel Mare”[1].

Insula era un fel de fortăreață. În timpul războiului, întreaga populație se refugia acolo, în spatele fortificațiilor, şi, în felul acesta, rezista asediului. După ce războiul se sfârşea, populația refugiată se alătura locuitorilor cetății respective. În timpul în care regele evreilor, Solomon, a vrut să construiască un templu lui Iahve, strămoşii maroniților stăpâneau oraşele Cartaginei, Gagliari (Caralis), Insula Ischie, Tarente, Messina, Insulele Lipari, Catane, Agrigente, Kerkouane, Hipo, Djerba, Insulele Baleare, Tanger, Malaga, Mogador în Maroc, Massalie care a devenit Marsilia, Cartagina în Spania şi alte oraşe ale căror nume au dispărut. Navigatorii Libanului ajunseseră până în Marea Britanie, unde cumpărau cositor şi vindeau purpură şi alte mărfuri. Profetul Iezechiel nu încetează a folosi hiperbole pentru a vorbi despre strămoşii maroniților care locuiau în Tir:

„Tirule, tu care ziceai: Eu sunt o corabie de desăvârşită frumusețe, ținutul tău este în largul mării.

Cei ce te-au zidit te-au făcut minunat de frumos.

Toate acoperişurile corăbiilor tale le-ai făcut din chiparos de Hermon şi cedru de Liban s-a adus să-ți facă ție catarge”

(Iezechiel 27, 3 – 5).

„Tirule tu erai modelul desăvârşirii plin de înțelepciune, cununa frumuseții.

Tu te aflai în Eden, în grădina lui Dumnezeu.

[1] Sabatino Moscati, *L’Epopée des Phéniciens*, Paris, 1965, p. 23.

Hainele tale erau împodobite cu mii de pietre scumpe de tot felul: cu rubine, topaze şi diamante, cu crisolit, onix şi iaspis (cu safir, smarald, cu carbuc şi aurul din care sunt făcute tamburinele şi flautele tale), toate erau pregătite în ziua creației.

Te-au pus alături cu heruvimii care să te păzească.

Te aşezasem pe muntele cel Sfânt al lui Dumnezeu şi umblai prin mijlocul pietrelor celor de foc"

(Iezechiel 28, 12 – 14).

Strămoşii maroniților făceau, cu corăbiile lor, turul Africii pe la Cap şi ajungeau până în țara lui Ofir care era, probabil, Arabia „fericită", de unde aceştia cumpărau parfumuri de cădelniță (tămâie) şi pietre prețioase. Presupunem că au ajuns chiar şi în America. S-au descoperit inscripții feniciene şi în Brazilia. Dumnezeu le-a dăruit toate privilegiile. Chiar purpura. Căci pe plajele Libanului, se găseşte o cochilie care, putrezind, secretă un soi de vopsea roşie strălucitoare, ca şi rubinul lichefiat. Este vorba de purpură, simbolul gloriei, majestății şi puterii. Purpura a fost un dar al lui Dumnezeu poporului care i-a oferit azil lui Avraam. E un fel de recompensă. Un gram de purpură costa 20 de grame de aur. Fenicienii, strămoşii maroniților deținеau monopolul. Erau şi foarte religioşi, fideli zeilor lor. Dar, erau, în acelaşi timp, foarte toleranți şi respectoşi vis-avis de zeii popoarelor străine.

Când Solomon a vrut să construiască un templu lui Iahve, Dumnezeul iudeilor, a cerut ajutorul vecinilor săi. Strămoşii maroniților erau foarte buni arhitecți. Aceştia acceptă să vină la Ierusalim pentru a construi faimosul templu al lui Solomon. Au procedat la fel cum procedează descendenții lor care trăiesc acum în Liban. Patriarhul maroniților construieşte şi el temple pentru refugiații altor confesiuni care ajung în țara sa. Maroniții le oferă terenul, materialul de construcție piatra, şi arhitecții. Cam în acelaşi fel au construit şi templu lui Solomon. În anul 922 î.Hr., regele iudeilor îi scrie lui Hiram, regele fenicienilor:

„Tu ştii că David, tatăl meu, n-a putut să înalțe casă numelui Domnului Dumnezeului său, din pricina războaielor cu popoarele dimprejur, până ce Domnul nu le-a supus sub talpa picioarelor lui.

Acum însă Domnul Dumnezeul meu mi-a dăruit odihnă din toate părțile; n-am nici potrivnic, nici alte primejdii.

Şi iată eu mă gândesc să zidesc templu numelui Domnului Dumnezeului meu, după cum a grăit Domnul către tatăl meu, David, zicând: Fiul tău pe care Eu îl voi pune în locul tău pe tron, acela va zidi templu numelui Meu.

Aşadar porunceşte să taie pentru mine cedri din Liban; şi iată robii mei vor fi împreună cu robii tăi; şi eu îți voi da plată pentru robii tăi cât vei hotărî tu, că tu cunoşti că la noi nu sunt oameni care să ştie a tăia lemnele aşa ca Sidonienii.

Când a auzit Hiram cuvintele lui Solomon, s-a bucurat foarte şi a zis: «Binecuvântat fie astăzi Domnul, Care a dat lui David fecior înțelept pentru povățuirea acestui popor nesfârşit de mare!»

Şi a trimis Hiram la Solomon să-i spună:

«Am auzit pentru ce ai trimis la mine şi îți îndeplinesc toată dorința ta pentru lemnul de cedru şi lemnul de chiparos.

Robii mei le vor scoate din Liban la mare şi eu cu plutele le voi duce pe mare la locul care ni-l vei hotărî; şi acolo le voi descărca şi tu le vei lua; însă şi tu să plineşti dorința mea: să aduci pâine pentru casa mea!»

A dat deci Hiram lui Solomon lemn de cedru şi lemn de chiparos, toate tocmai după dorința lui.

Iar Solomon a dat lui Hiram douăzeci de mii de core de grâu pentru hrana casei lui şi douăzeci de core de untdelemn de măsline curat. Atât îi da Solomon lui Hiram pe fiecare an" (III Regi 5, 1, 12).

Solomon a construit templul în 25 de ani. Şi fiindcă Hiram, regele Tirului, îi furnizase pentru construcțiile sale nu numai aurul şi argintul necesar, ci şi lemnul de cedru şi de pin, Solomon, la rândul său, a făcut daruri însemnate lui Hiram. Îi trimitea în fiecare an grâu, vin, untdelemn, de care Hiram avea cea mai mare nevoie, de care „insula" sa era lipsită[1]. Oraşul Tir este numit în zilele noastre de către arabi Saur, care înseamnă meterez, bastion. Evreii îl numeau Tsor, care înseamnă stâncă. Grecii îl numeau Tiros. Herodot pretinde că Tirul a fost construit cu 2750 de ani î.Hr. Biblia ne vorbeşte de templul din Ierusalim astfel: „Solomon a fost aşa de mulțumit de serviciile vecinilor săi din Nord, sub stăpânirea regelui Hiram, încât i-a oferit acestuia din urmă o bucată însemnată de pământ de sub stăpânirea sa. „Printre altele, Solomon i-a dăruit lui Hiram oraşele Galileii, în număr de 20,

[1] Iosif Flaviu, *Antichităţi iudaice*, 8, 151.

situate nu departe de Tir. Dar Hiram, după ce le-a văzut şi examinat, nu a fost foarte mulțumit şi i-a zis lui Solomon că nu vrea aceste cetăți”[1].

Biblia confirmă cele spuse de Iosif Flaviu. Solomon le-a dăruit strămoşilor maroniților 20 de sate, dar aceştia le-au refuzat. Iată relatarea biblică: „După trecerea celor douăzeci de ani în care Solomon a zidit templul Domnului şi palatul regal, pentru care Hiram, regele Tirului, i-a dat lui Solomon lemn de cedru, lemn de chiparos şi aur după cerința lui, regele Solomon i-a dăruit lui Hiram douăzeci de cetăți din pământul Galileii. Şi a plecat Hiram din Tir şi s-a dus în Galileea ca să vadă cetățile dăruite de Solomon şi nu i-au plăcut. Şi a zis: «Ce sunt, fratele meu, cetățile acestea, pe care mi le-ai dat?». Şi le-a numit pământul Cabul, cum se numesc ele până în ziua de astăzi” (III Regi 9, 10, 13).

Cabul înseamnă „care nu se aseamănă cu nimic”. Aceste douăzeci de sate, situate la 15 km SE de Akko, n-au fost acceptate, nici de regele Hiram, nici de urmaşii săi.

[1] Ibidem, 8, 142.

V. AU FOST STRĂMOŞII MARONIŢILOR INVITAŢI LA NAŞTEREA DOMNULUI HRISTOS?

Popoarele care trăiesc mii de ani, ca şi cedrii, suferă mai multe intemperii decât cei a căror viață este mult mai scurtă.

De-a lungul celor şase milenii de existență, maroniții şi strămoşii lor au cunoscut nenumărate ocupații, invazii, războaie, cutremure şi tot felul de calamități. În timpul acestor şase milenii de existență, maroniții şi strămoşii lor au evitat războiul, preferând calea negocierii şi a tratatelor de pace, chiar dacă trebuiau să plătească un tribut greu. Preferau să-şi piardă banii, dar nu viața. Sunt un popor care iubeşte pacea. Practicau toleranța şi ospitalitatea fără limite. Îşi aveau zeii lor cărora le erau fideli. Nu este şi cazul vecinilor lor, iudeii. Într-o zi, Ilie, celebrul Sfânt Ilie, a omorât 450 de profeți ai Sidonienilor, strămoşii maroniților. Citim în Sfânta Scriptură: „Iar Ilie le-a zis: «Prindeți pe proorocii lui Baal, ca să nu scape niciunul din ei!» Şi i-au prins, şi s-a dus Ilie la pârâul Chişonului şi i-a junghiat acolo" (III Regi 18, 40).

A căsăpi o dată 450 de persoane este o performanță. Sfântul Ilie a făcut acest lucru. I-a măcelărit pe cei 450 de profeți şi a aruncat cadavrele lor în râu.

O strămoaşă a maroniților, Izabela, prințesa Sidonului, s-a căsătorit cu un rege al lui Israel. Ea a venit la soțul său, aducându-şi proprii idoli. Ilie, profetul, n-a putut tolera acest lucru. Acesta a provocat asasinarea prințesei păgâne. Scena este macabră:

„Şi el le-a zis: «Aruncați-o jos!» Şi au aruncat-o şi a țâşnit sângele ei pe zid şi pe caii care au călcat-o în picioare.

După aceea a venit Iehu de a mâncat şi a băut şi a zis: «Căutați pe ticăloasa aceea şi îngropați-o, căci e fiică de rege!»

Şi s-au dus să o îngroape, dar n-au mai găsit nimic din ea, decât numai țeasta, picioarele şi palmele mâinilor.

Şi s-au întors şi i-au spus. Iar el a zis: «Aşa a fost cuvântul Domnului, rostit prin robul Său Ilie Tesviteanul, zicând: În țarina Izreel câinii vor mânca trupul Izabelei;

Şi va fi trupul Izabelei în țarina Izreel ca gunoiul pe ogor, încât nimeni nu va zice:

Iată ea e Izabela!»" (IV Regi 9, 33, 37).

După ce a săvârşit acestea, Ilie s-a ascuns, căci autorităţile îl căutau pentru a-l ucide. Prinţesa care-l făcuse să ucidă şi să arunce cadavrele a 450 de profeţi câinilor, aparţinea neamului din Nordul Palestinei, unde locuiau Strămoşii maroniţilor. Ei erau supuşi regelui Ittobaal al Sidonului. Sidonul se găsea în Liban. Ilie, în calitatea sa de profet, ştia că Dumnezeu îşi are locuinţa în Liban şi că Libanul este un templu, un pământ de refugiu. Aşadar, şi el s-a refugiat acolo. La Sarepta, la 15 km Sud de Liban. S-a refugiat în inima împărăţiei căreia-i masacrase profeţii şi pe prinţesă. Şi poporul acestei ţări, strămoşii maroniţilor, l-au primit şi i-au oferit ospitalitate, la fel cum oferă şi astăzi azil celor care ieri i-au masacrat. Sarepta se numeşte astăzi Sarafand. Ilie s-a aşezat cum se instalează în zilele noastre în acea regiune refugiaţii palestinieni. Şi Ilie era un palestinian. Libanul a fost creat pentru a oferi azil refugiaţilor palestinieni. Ilie ştia că în Liban putea să-şi continue lupta. Căci strămoşii maroniţilor respectau convingerile celorlalţi. El a profeţit venirea lui Iisus Hristos: „Au pribegit în piei de oaie şi de capre, mărturisind venirea lui Hristos"[1].

La Sarepta, Ilie a făcut exact cum procedează refugiaţii Palestinei în zilele noastre. Cu autoritate. A intrat în prima casă din drumul său:

„Şi când a ajuns la porţile cetăţii, iată o femeie văduvă aduna vreascuri şi a chemat-o Ilie şi i-a zis: «Adu-mi puţină apă ca să beau!»

Şi s-a dus ca să-i aducă, dar Ilie a strigat-o şi i-a zis: «Adu-mi şi o bucată de pâine să mănânc!».

Ea însă a zis: «Viu este Domnul Dumnezeul tău, n-am nicio fărâmitură de pâine, ci numai o mână de făină într-un vas şi puţin untdelemn într-un urcior. Şi iată, am adunat câteva vreascuri şi mă duc să o gătesc pentru mine şi pentru fiul meu şi apoi să mâncăm şi să murim!»

Atunci i-a zis Ilie: «Nu te teme, ci du-te şi fă cum ai zis; dar fă mai întâi de acolo o turtă pentru mine şi adu-mi-o, iar pentru tine şi pentru fiul tău vei face mai pe urmă. Căci aşa zice Domnul Dumnezeul lui Israel»" (III Regi 17, 10 – 14).

Cananeanca, strămoaşa maroniţilor, a făcut cunoştinţă cu Ilie, dar şi cu Dumnezeul său.

[1] Sfântul Clement Romanul, *Epistola către Corinteni 17, 1 şi Epistola către Evrei 11, 37*.

În zilele noastre, vedem în Liban scene asemănătoare. Niciun alt popor n-a ajuns la acest grad de toleranță în ceea ce priveşte religia celor din jur. Şi acest lucru se întâmplă pentru că, încă de la început, Dumnezeu a creat Libanul pentru a fi un pământ de refugiu, de azil. Poate tocmai din pricina toleranței sale față de ceilalți, din cauza ospitalității oferite celor care îi ucideau pe profeții săi, ca şi Sfântul Ilie. Dumnezeu a recompensat Libanul făcând prima minune pe teritoriul său, aceea din Cana Galileii.

Lucrul cel mai important care s-a întâmplat pe pământ, de când el există, este întruparea, naşterea lui Hristos, care a avut loc la Betleem. La această prăznuire a Naşterii lui Dumnezeu pe pământ au fost invitați îngerii din cer. Ei au coborât la Betleem cântând: „Pace între oamenii buneivoiri". Acolo au fost chemați şi pământenii. Dumnezeu n-a invitat la naşterea Sa nici regii, nici bogații, nici săracii. Dintre toate categoriile sociale, doar păstorii au fost chemați. Ei s-au aşezat alături de îngeri în jurul ieslei. Conform ierarhiei divine, păstorii sunt deasupra oricărei categorii sociale. Aici, toate categoriile pământeşti au fost, aşadar, inversate. Păstorii vin alături de îngeri. Acest lucru, pentru că păstorii trăiesc în isihie şi solitudine, în liniște, retragere şi nevoință. În afara păstorilor şi a îngerilor, era şi o a treia categorie de invitați: magii. De peste două milenii, Părinții Bisericii, marii teologi, exegeții şi doctorii în teologie au căutat să înțeleagă cine au fost acei magi, invitați la naşterea Mântuitorului Iisus Hristos, cine au fost cei conduşi de stea. Timp pierdut. Misterul rămâne. Nu se ştie nimic exact despre magi. Nici de unde veneau, nici cine erau. Misterul este aşa de mare, încât, dintre cei patru evanghelişti, doar unul singur îndrăzneşte să amintească de magi şi de prezența lor la naşterea lui Hristos. Este vorba de Sfântul Matei. El spune:

„Şi văzând ei steaua, s-au bucurat cu bucurie mare foarte.

Şi intrând în casă, au văzut pe Prunc împreună cu Maria, mama Lui, şi căzând la pământ, s-au închinat Lui; şi deschizând vistieriile lor, I-au adus Lui daruri: aur, tămâie şi smirnă.

Iar luând înştiințare în vis să nuse mai întoarcă la Irod, pe altă cale s-au dus în țara lor" (Matei 2, 1 – 12).

Sfântul Irineu susține că şi Sfântul Ioan Evanghelistul ştia de prezența magilor la naşterea Domnului Iisus Hristos[1].

După spusele Sfântului Vasile şi conform sinaxarului iacobit, magii erau din neamul lui Valaam. Ei erau, aşadar, din acelaşi

[1] Sfântul Irineu, *Împotriva ereziilor, 3, 9, 2*.

neam cu Izabela şi cei 450 de falşi profeţi ucişi de Sfântul Ilie. Dar erau şi confraţii văduvei din Sarepta Sidonului, unde s-a adăpostit proorocul Ilie. Însă nu există nicio dovadă sigură. Totuşi, se crede că cei trei magi care au fost invitaţi la naşterea lui Iisus Hristos, alături de îngeri şi de păstori, erau cu siguranţă strămoşii maroniţilor. Ei au ajuns la Betleem ghidaţi de stea. Niciun alt popor al Antichităţii nu cunoştea mai bine fenomenele astrale decât strămoşii maroniţilor, fenicienii, care au navigat pe toate mările, înaintea oricărui alt popor, ghidându-se doar după stele. Aşadar, erau cei mai bine specializaţi în a urma steaua care i-a condus la Betleem. Mai mult, strămoşii maroniţilor au fost cei mai apropiaţi martori oculari ai patriarhilor şi profeţilor. Ei sunt cei care i-au primit pe pământul, în oraşele, în satele lor, pe Avraam, Iacob, Iosif şi pe Ilie. Strămoşii maroniţilor sunt cei care au construit templul din Ierusalim. Ei erau, aşadar, la curent cu toate profeţiile. Ştiau că Israel aşteaptă venirea lui Mesia. Când au văzut steaua, s-au dus să se închine Lui. Era ceva obişnuit pentru ei să se închine şi să adore zeii vecinilor.

Chiar dacă ar fi adevărat că magii nu erau strămoşii maroniţilor, ei ar fi fost vrednici de acest lucru. Toate profeţiile despre naşterea lui Hristos au fost scrise graţie strămoşilor acestora. Căci ei au fost cei care au inventat alfabetul. Adică Cadmos, fratele prinţesei Europa. Ernest Renan afirma: „Alfabetul grec şi cel latin, din care derivă toate alfabetele limbilor europene, nu e altceva decât alfabetul fenician. Fonetica, această idee radiantă de a exprima fiecare articulaţie cu un semn şi de a reduce articulaţiile la un număr (25) relativ mic, este invenţia popoarelor semite. Fără ei încă am fi hoinărit, poate, în scrierea hieroglifică. Putem spune, într-un sens, că fenicienii, a căror întreagă literatură, din păcate, a dispărut, au aşezat, aşadar, condiţia esenţială a oricărui exerciţiu serios şi concret al gândirii”[1].

Cadmos de Byblos este inventatorul alfabetului. Marinarii din Byblos, acest oraş care astăzi se numeşte Djebail, furnizau profeţilor lui Israel papirusul egiptean pe care s-a scris Biblia. Acesta este motivul pentru care şi în zilele noastre Sfânta Scriptură poartă numele oraşului lor.

Aşadar, este îndreptăţit să se creadă că cei trei magi erau din Liban, strămoşi ai maroniţilor şi că ei au fost invitaţi la naşterea

[1] Ernest Renan, *Discours d’Ouverture de Cours de Langue hébraïque, chaldaïque et syriaque au Collège de France, prononcé le 21 février 1862*.

Domnului Iisus Hristos. Meritau această cinste. Dacă acest lucru nu e adevărat, acest popor se poate consola ştiind că Hristos a învățat pe genunchii Preasfintei Fecioare Maria, mama Sa, limba aramaică, limba vorbită de strămoşii maroniților, limbă folosită încă în Bisericile unde se celebrează în ritul Sfântului Maron.

VI. HRISTOS SĂVÂRŞEŞTE PRIMA MINUNE ÎN LIBAN

Prima minune pe care a săvârşit-o Hristos pe pământ este cea din Cana Galileii. Cana se numeşte astăzi Qana el Jalil şi se găseşte în apropiere de Tir (Iosua 19, 28). Hristos a ajuns acolo pe jos, venind din Palestina. Era însoțit de mama sa, Preasfânta Fecioara Maria şi de cinci dintre ucenicii Săi. Evanghelia nu le spune numele. Dar noi ştim că primii apostoli au fost Andrei, Filip, Petru, Iacov şi Ioan. Aceştia, probabil, au participat la nuntă[1]. A doua minune săvârşită de Hristos în Libanul zilelor noastre a fost cea cu femeia cananeancă (Ioan 2, 1, 12). Sfânta Scriptură ne spune că Hristos a ieşit din părțile Tirului şi ale Sidonului. Acest teritoriu a fost de-a lungul mileniilor patria cananeenilor, care se mai numeau fenicieni sau aramei. Prima istorie a fenicienilor a fost scrisă de unul dintre istoricii lor care se numea Sanchoniaton, care a trăit cu două mii de ani înaintea erei noastre, la Beirut. Istoria sa a fost tradusă în greacă de Filon de Byblos, dar această traducere s-a pierdut, iar noi cunoaştem doar câteva fragmente citate de Eusebiu (Matei 15, 21 – 28).

Se spune în această istorie că poporul cannanit trăieşte pe acest teritoriu de la crearea lumii. Nu sunt veniți din alte ținuturi. Femeia care l-a oprit pe Hristos între Tir şi Sidon era, conform Evangheliei, o cananeancă, o descendentă a acestui popor care trăia aici de când lumea. Cananeanca auzise că Hristos face minuni. Ea I-a spus: „ai milă de mine, Doamne, fiica mea este rău chinuită de un diavol”. Dar El nu i-a răspuns niciun cuvânt. Atunci, ucenicii Săi, văzând cum strigă această femeie, s-au apropiat de El şi L-au rugat: „Dă-i drumul că strigă în urma noastră!”. Hristos le-a răspuns că a fost trimis doar pentru a-i mântui pe evrei. Dar cananeanca s-a apropiat de El şi s-a aruncat la picioarele Lui şi i-a zis: „Doamne, scapă-mă!”, dar El i-a răspuns: „nu este bine să arunci pâinea câinilor”. Cei care nu erau iudei erau tratați ca şi câinii murdari. Hristos îndulceşte vocabularul timpului şi locului şi nu îi numeşte câini mizerabili, ci „cățeluşi”. Dar totuşi cuvântul „câine” rămâne. Cananeanca nu se simte ofensată când o asimilează pe ea şi pe fiica ei „cățeluşilor”.

[1] Eusebiu, *Preparation Evangelique, I, 9, 14 – 19*.

Ea insistă: „Este adevărat, Doamne, dar şi cățeluşii mănâncă fărâmiturile care cad de la masa stăpânilor”. Atunci Iisus, mirat de o aşa insistență, a răspuns: „Femeie, mare este credința ta. Facă-se voia ta”. Şi din acel moment s-a însănătoşit fiica ei (Matei 15, 21 – 28; Marcu 7, 24 – 30).

În 1978, când cartierele creştine ale Beirutului erau încercuite şi bombardate zi şi noapte, arhiepiscopul oraşului, Ignatie Ziade, i-a scris o scrisoare Papei. Îi cerea protecția. La fel cum cananeanca îi cerea ajutorul lui Hristos acum două mii de ani. În aceeaşi țară. Arhiepiscopul Ignatie de Beirut îi scrie Papei: „Sunt un compatriot al cananeencei”. Şi în legătură cu acelaşi episod, arhiepiscopul afirmă: „Eu nu pot să mă adresez lui Hristos, precum a făcut sora mea de neam, între Tir şi Sidon, dar mă adresez vicarului lui Hristos, papei”. La fel ca şi femeia cananeancă, catolicii maroniți ai Libanului strigă cu insistență după ajutor. Ei ştiu că, dacă avem o credință puternică, vom primi tot ceea ce cerem de la Dumnezeu. Origen, acest mare teolog care, persecutat, se refugiază şi el în Liban, la Tir, unde moare şi este îngropat, scria: „Dacă am fi cu adevărat credincioşi, ca şi Ilie, am cere lui Dumnezeu ploaie şi El ar da-o, şi ca şi Samuel, în zilele recoltei, am cere ploaie abundentă şi rugăciunea ni s-ar împlini. Dar acum, cum ne va asculta Dumnezeu dacă noi nu-l ascultăm?”[1]. Legăturile lui Hristos cu Libanul au fost îndeaproape. El a venit aici pe jos cu mama Sa. Evangheliştii amintesc doar câteva nume de sătulețe. Precum oraşul Cana. Locul unde Hristos se întâlneşte cu cananeanca nu este pomenit.

În Vechiul Testament, Libanul este amintit de 72 de ori la modul concret şi mai multe ori prin aluzie. Hristos călătorea pe jos. Cei care călătoresc pe jos au o viziune mult mai intimă a locurilor pe care le vizitează. Deşi Evangheliile nu menționează cuvântul „Liban”, pomenesc oraşele şi satele acestei țări. Căci El l-a iubit. A primit a se boteza în Iordan, un râu care se găseşte în Palestina. Dar apele Iordanului îşi au izvorul în Liban. Hristos este botezat în apele Libanului. Fiul lui Dumnezeu s-a născut în Betleem, în Palestina. Dar biserica se va întemeia pe pământul locuit de strămoşii maroniților. După Rusalii, ucenicii Domnului Hristos vor deveni palestinieni refugiați care vor cere azil în oraşele din Nord, unde locuiau strămoşii maroniților. Şi aici vor primi numele de creştini (Fapte 11, 26).

[1] Origen, *P.G. 12*, col. 1384.

Mai mult decât atât:

În Liban, Hristos a întemeiat Biserica Sa. Tot în Liban Hristos i-a încredințat lui Petru cheile cerului. Evanghelia Sfântului Marcu ne spune: „Şi a venit Iisus şi ucenicii Lui în pământul Cezareei lui Filip” (Marcu 8, 27). Aici se găsesc izvoarele Iordanului. Acest pământ a aparținut dintotdeauna strămoşilor maroniților. Sfânta Scriptură ne relatează că evreii îl invadează, luându-l pe nepregătite: „Evreii au năvălit asupra unui popor paşnic şi fără ajutor... Şi l-au trecut prin sabie, iar cetății i-au dat foc...”. Nimeni n-a venit în ajutorul maroniților, căci „oraşul era departe de Sidon”, capitala regatului lor (Judecători 18, 27). Oraşul Cezareea lui Filip se numeşte astăzi Baniyas. În acest loc a venit Hristos cu ucenicii Săi şi i-a zis lui Petru:

„Eu îți zic că tu eşti Petru şi pe această piatră voi zidi Biserica Mea şi porțile iadului nu o vor putea birui. Şi îți voi da cheile împărăției cerurilor şi orice vei lega pe pământ va fi legat şi în ceruri şi orice vei dezlega pe pământ va fi dezlegat şi în ceruri” (Matei 16, 13 – 20; Marcu 8, 27 – 32).

Aşadar, în Liban, pe pământul strămoşilor maroniților, Hristos le-a dăruit oamenilor cheile cerului, cel mai frumos dar pe care ei l-au primit vreodată.

VII. SFINŢII REFUGIAŢI PALESTINIENI

După învierea Domnului Hristos, persecuția iudeilor contra creştinilor s-a dezlănțuit aşa de tare, cum n-a mai fost până atunci. Apogeul acestei persecuții a fost martiriul Sfântului Ştefan. „Hristos s-a îmbrăcat cu firea umană pentru noi; Ştefan s-a dezbrăcat de ea pentru Hristos. Hristos s-a coborât pe pământ pentru oameni, Ştefan a părăsit pământul pentru Hristos". Sfântul Petru a fost întemnițat. Creştinii trăiau ascunşi. Mulți s-au refugiat la strămoşii maroniților, în Liban. Barnaba a scăpat în Cipru. Libanul făcea parte din dioceza de Est, a cărei capitală era Antiohia. Termenul „dioceză" nu era încă un cuvânt bisericesc. Dioceza era o provincie administrativă. Apostolii, refugiați în Liban, au „cucerit" Antiohia. Pentru a sensibiliza un număr cât mai mare de auditori, e obligatoriu să vorbeşti în marile oraşe. În capitale. Dacă vei vorbi în satele mici sau la margine de drumuri, auditorii se pot număra pe degete. Ierusalimul nu era altceva decât un recipient sfărâmat, cum spune Sfântul Ioan Gură de Aur[1]. Templul a fost abandonat. Ierusalimul vestit de către evanghelişti şi apostoli se afla în cer. Ierusalimul creştinilor nu era un oraş de piatră, pământ sau marmură.

Sfântul Petru, Sfântul Pavel, Sfântul Barnaba, Sfântul Marcu şi Sfântul Luca s-au stabilit la Antiohia. Pentru a ajunge de la Ierusalim la Antiohia, sfinții palestinieni refugiați, ucenicii şi apostolii lui Hristos trebuiau să traverseze Libanul de la nord la sud. Au fost bine primiți acolo, ca mai toți refugiații. Cei care au venit la Antiohia pe mare au împrumutat de la strămoşii maroniților, marinarii din Tir, Sidon, Beirut sau Arvad, corăbii, aşa cum şi Sfântul Pavel a făcut-o. În Antiohia, pentru prima dată s-au numit creştini (Fapte 11, 26). Antiohia a devenit capitala creştinismului, iar Sfântul Petru primul episcop.

Antiohia este situată pe malul râului Oronte, la țărmul Mării Mediterane. Fondatorul acestui oraş prestigios, care a devenit în zilele noastre un „târguşor " al Turciei şi care se numeşte Antakya, a fost unul dintre cei mai renumiți generali ai lui Alexandru cel Mare, Seleucus Nicator, cu trei secole înaintea erei noastre. Acesta

[1] Sfântul Ioan Gură de Aur, *P.G. 48,* col. 880.

avea mania de a construi oraşe cărora le punea numele soției, mamei sau a membrilor familiei sale. Antiohia poartă numele tatălui său, Antioh. Acesta era al treilea oraş al lumii. Era numit Antiohia cea Mare, Antiohia cea Frumoasă şi, mai simplu, Perla Orientului. De la cucerirea lui de către romani, a devenit reşedința emisarilor imperiali. Este unul dintre cele mai frumoase locuri din lume. Oraşul ocupa teritoriul dintre Oronte şi poalele muntelui Slipios, pe care casele erau aşezate în amfiteatru. Blândețea climatului, prospețimea aerului, abundența şi puritatea apelor, pitorescul locului făceau din această cetate unul din oraşele cele mai încântătoare pe care ni le putem imagina. Zidul de apărare se înălța până la cer, străbătea prăpăstiile, mergea încolo şi încoace din câmpie spre munte şi de la munte spre câmpie, reuşind să îndulcească înfățişarea aspră a crestelor dantelate ale munților. Acolo, în oraş, găseai împreună stânci abrupte, torenți, prăpăstii, râpi adânci, cascade, peşteri inaccesibile, iar în mijlocul acestora grădini minunate.

Pe malul drept al fluviului se întindea o câmpie mare, mărginită la un capăt de Amanus şi de munții Pierie, decupați în mod bizar, şi, la celălalt capăt, podişurile de unde începe deşertul. În acest oraş, Antiohia, şi-au căutat adăpost primii creştini izgoniți din Ierusalim, sfinții palestinieni. Există o peşteră despre care Teodorit afirma că i-a slujit de ascunzătoare Sfântului Pavel[1]. Printre alți ucenici ai Mântuitorului Hristos, stabiliți la Antiohia, mai amintim pe diaconul Nicolae şi pe Barnaba (Fapte 6, 5). Se spune şi că Filip, apostolul care a fost tatăl a patru fete devenite toate profetese şi sfinte, înainte de a se stabili la Laodiceea, unde a şi murit şi a fost înmormântat, a trecut şi prin Antiohia. Acest oraş avea un caracter cosmopolit. Autoritățile şi societatea înaltă vorbeau greaca, dar poporul vorbea limba lui Hristos. Sfântul Pavel recunoaşte el însuşi că vorbeşte limba populară, vulgară (II Corinteni 11, 6). Ebraica sa era dialectul aramaic, adică siro-caldeic. Aceasta este limba în care i-a vorbit Hristos lui Pavel pe drumul Damascului (Fapte 26, 14).

Conform teoriei lui Renan, aceşti creştini care nu vorbeau greaca la Antiohia au fost părinții maroniților de azi. „Maroniții, care în spatele catolicismului lor modern ascund o istorie valoroasă, sunt, probabil, ultimii descendenți ai sirienilor anteriori lui Seleuc, ai mahalagiilor sau păgânilor Antiohiei, membrii ai

[1] Teodoret, *Histoire ecclésiastique, P.G. 82*, col. 1305.

Bisericii primare care, fiind persecutați, s-au refugiat în Liban" (Fapte 26, 14). Poporul maronit a ieşit din Antiohia, Perla Orientului, precum Afrodita a ieşit din spuma mării.

VIII. PRIMA ÎMPĂRĂŢIE CREŞTINĂ

Femeia cananeancă ce l-a oprit pe Mântuitorul în Liban, între Tir şi Sidon, pentru a-i cere să o vindece pe fiica sa, nu este singura care cerşea minuni. În întreg ţinutul se vorbea despre Hristos şi vindecările Sale. Edessa, oraşul care astăzi se numeşte Ourfa sau Raha, era capitala unei mici împărăţii, a cărei rege era Avgar. Edessa sau Ourfa se găseşte la Est de Antiohia, în Mesopotamia. Ea a fost construită, la fel ca şi Antiohia, de celebrul general al lui Alexandru cel Mare, Seleucus Nicator, care i-a dat numele de Edessa, în amintirea unui oraş al Macedoniei, care purta acelaşi nume şi care astăzi se numeşte Vodena. Regele Avgar era bolnav de lepră. Niciunul dintre tămăduitori nu a putut să-l vindece. În aceste condiţii, şi-a trimis pe ministrul său Anania să-l caute pe Fiul lui Dumnezeu, care umbla prin Palestina şi Liban tămăduind bolnavii, înmulţind pâinile, dând orbilor vedere şi înviind morţii. Regele Avgar îi scrie o scrisoare impresionantă lui Hristos pentru a-L invita la palatul său şi pentru a-I cere vindecarea. Această scrisoare este adăugată de către istorici cărţilor apocrife.

Mesagerul scrisorii era pictor. În Orient, era o cutumă ca miniştrii personali să fie şi poeţi, artişti sau oameni de ştiinţă. Regele Avgar îl atenţionează pe ministrul său, ca în cazul în care Hristos nu va putea veni la palatul său, să-i facă măcar portretul Acestuia şi să i-l aducă. Regele lepros era convins că chipul lui Hristos îl va vindeca. Anania L-a întâlnit pe Hristos. Acesta predica. În jurul Lui, mulţime de popor. Pentru a-L vedea mai bine pe Iisus, ministrul Edessei s-a urcat pe o stâncă şi a încercat să-i facă portretul. Anania ştia că Hristos este Dumnezeu. Dumnezeu nu mai era monarhul absolut ca şi în timpul lui Moise, când cel ce-L vedea pe Dumnezeu sau cel ce se apropia de El era sortit morţii. Dumnezeu îşi luase trup omenesc, carne omenească şi trăia ca un om. În ciuda acestui fapt, pictorul-ministru n-a reuşit să-L reprezinte pe Hristos pe pânza sa. Reuşea să reprezinte bine trăsăturile umane ale lui Hristos, dar îi mai scăpa ceva, îi mai lipsea ceva. Ceva ce nu putea să schiţeze în creion sau culori: era vorba de dumnezeirea lui Hristos. Dumnezeirea nu putea fi

reprezentată în culori. Deznădăjduit că nu putea să-i facă portretul Omului-Dumnezeu, Anania a început să plângă.

Hristos a observat suferința pictorului. Şi-a întrerupt predica şi a cerut un urcior cu apă; şi-a spălat mâinile şi fața, apoi a cerut un prosop, o mahramă, „mindila" în limba aramaică, şi s-a şters. Pe acel ştergar s-a impregnat, ca şi într-o fotografie, chipul lui Hristos. Instantaneu. În mod miraculos. Aceasta este prima icoană, „arhiropiites", adică nefăcută de mâna omului. Hristos îi oferă acest ştergar lui Anania şi Avgar, privind doar o singură dată această icoană, s-a vindecat de lepră. Şi s-a convertit cu întreg poporul său. El a fost primul rege creştin. Regatul lui se găsea în Nordul Libanului. Supuşii acestui rege erau strămoşii maroniților de astăzi. Adică descendenții lui Sem care locuiau pe teritoriul Orientului Mijlociu de la crearea lumii.

Prima icoană a lui Hristos este cunoscută în lumea greacă sub numele de Mandilion, care înseamnă basma. Creştinii occidentali o numesc „Sfânta Față". În zilele noastre, continuă încă să fie reprodusă în mii de exemplare. O regăsim în toate bisericile. Vaticanul are şi el o copie, adusă la Roma de cruciați în 1207. Oraşul Edessa a fost cucerit de perşi în 544. Întreaga populație era creştină. Prima Biserică din Edessa a fost întemeiată de Apostolul Tadeu. Este una dintre cele mai vechi Biserici, alături de cea din Ierusalim şi Antiohia. Addai, care a fost episcop al Edessei, în jurul anului 541 a consemnat în scris tradiția oraşului său. Evagrie Scolasticul vorbeşte şi el despre icoana nefăcută de mână, făcută de Dumnezeu însuşi[1]. În timpul ocupației persane, un călugăr armean a ascuns icoana într-o peşteră. Ochii tuturor creştinilor din regiune erau, bineînțeles, îndreptați spre această icoană miraculoasă la fel cum se întâmplă şi astăzi. În timpul masacrului creştinilor din Beirut, în 1978, când oraşul era în flăcări, la fiecare intersecție lumina o veioză sau o lumânare în fața unei reproduceri a Sfântului Chip a lui Hristos din Edessa. Icoanele aşezate în intersecții se numesc „mazar".

În 630 arabii au cucerit Edessa. Ei auziseră despre această icoană miraculoasă şi, ca atare cu pietate, au luat-o din peşteră. Şi s-a făcut cunoscută o altă minune: în timpul în care icoana a fost ascunsă, chipul s-a impregnat şi pe piatră. Această a doua icoană a lui Hristos s-a numit „Keramion". Sfântul Ioan Damaschin pomeneşte în 787 despre icoana Mandilion în fața părinților

[1] Evagrie Scolasticul, P.G. 86, col. 2475 şi 2748.

participanți la Sinodul VII Ecumenic, iar preotul Leon de la Catedrala Sfânta Sofia din Constantinopol, la acelaşi sinod, declară că şi el adorase Sfântul Chip la Edessa[1]. În 944, împăratul bizantin Roman Lecapenul şi asociatul său la domnie Constantin Porfirogenetul au cumpărat Icoana Sfintei Mahrame cu 120 mii de arginți şi 200 de prizonieri. Icoana făcătoare de minuni a fost adusă la Constantinopol cu mare pompă[2]. Prima icoană a lui Hristos a fost aşezată în Biserica Maicii Domnului din Vlaherne, cu mențiunea „Pentru slava credincioşilor, împăraților, siguranța oraşului şi mângâierea creştinilor”[3]. În timpul cuceririi Constantinopolului de către cruciați, în 1204, icoana a fost furată. De atunci i s-a pierdut urma. Papa Urban IV i-a trimis cândva surorii sale, care era stareță într-o mănăstire cisterciană, Montreuilles-Dome, în dioceza de Laon, icoana Sfintei Mahrame. Dar aceasta nu era decât o copie executată în Bulgaria. Şi astăzi se găseşte în Laon. Keramus, Sfântul Chip imprimat pe piatră, a fost transportat de la Edessa la Mabboug sau Manbig, cum se numeşte astăzi, în pământul maroniților. Dar şi acesta a dispărut în timpul cruciaților.

Faptul că prima icoană a lui Hristos fusese imprimată pe pământul strămoşilor maroniților dovedeşte că aici s-a dezvoltat mult mai bine cultul icoanei decât în alte părți. Această evlavie se datorează şi minunilor neîntrerupte săvârşite de Sfânta Mahramă. Credința în icoanele făcătoare de minuni e aşa de puternică la maroniți, încât bolnavii sunt duşi la biserică şi rămân întinşi la umbra icoanelor zile şi nopți întregi, sperând în tămăduirea lor, la fel cum a fost tămăduit şi regele Avgar. Aceste icoane făcătoare de minuni nu săvârşesc minuni doar pentru creştini, ci şi pentru musulmani, pentru druzi sau necredincioşi. Toți necredincioşii vin la bisericile unde se găsesc icoanele făcătoare de minuni pentru a cere îndurare. Necreştinii ştiu că Biserica creştină este maica copiilor ei, dar nu numai[4].

Cultul icoanei este o dogmă a Bisericii: „Cândva, Dumnezeu, înainte de a se pogorî în lume, nu putea fi reprezentat. Dar astăzi, când Dumnezeu şi-a luat carne şi a trăit printre oameni, putem reprezenta ceea ce se poate vedea în Dumnezeu. Nu cinstesc

[1] Mansi, *Conciliorum amplissima collectio*, 13, 190.

[2] Teofan, *P.G. 109*, col. 412 şi Simeon Magister, *P.G. 109*, col. 789 A.

[3] Constantin Porfirogenetul, *Narrationes de Imagine Edessena, P.G. 113*, col. 449 D.

[4] Sfântul Ioan Gură de Aur, *P.G. 50*, col. 702.

materia, ci pe Creatorul ei, care pentru mine s-a făcut materie, a asumat viața folosindu-se de materie, şi care prin materie m-a mântuit”[1]. „Nu reprezentăm printr-o imagine, printr-un portret sau schiță divinitatea, dar, pentru că Fiul Unul-Născut a binevoit a se face om, noi reprezentăm chipul formei şi înfățişării Sale umane după trup, arătând prin aceasta că icoana nu este rodul imaginației pure, ci dovada că Hristos s-a îmbrăcat cu natura noastră”[2]. Nu reprezentăm niciodată în icoană pe Dumnezeu Tatăl sau pe Duhul Sfânt, pentru că nu I-am văzut niciodată. Îl pictăm doar pe Hristos pe care L-am văzut întrupat. O pictăm pe Maica Domnului pentru că am văzut-o şi pe ea. Îi pictăm şi pe sfinți pentru că au trăit pe pământ.

Biserica prăznuieşte minunea Sfintei Mahrame pe 16 august. La vecernie cântăm: „Întipărindu-ți preasfântu-Ți chip, l-ai trimis credinciosului Avgar care voia să te vadă pe Tine, cel după dumnezeire nevăzut heruvimilor”[3]. Iar la utrenie: „Lui Avgar i-ai trimis literele cele cu dumnezeiasca-ți mână scrise, cerând el mântuirea şi tămăduirea de la asemănarea Chipului Tău celui dumnezeiesc”[4].

Capitala primei împărății creştine, Edessa sau Ourfa, este situată la 27 km de Haran, localitatea de unde a plecat Avraam acum patru mii de ani pentru a pregăti venirea lui Hristos pe pământ.

[1] Sfântul Ioan Damaschin, *P.G. 94*, col. 1245 A.

[2] Sfântul Gherman al Constantinopolului, *P.G. 98*, col. 157 N. B. C.

[3] Sărbătoarea icoanei nefăcută de mână, 16 august, stihiră de la Vecernie, glas 8.

[4] Ibidem, stihiră de la Utrenie, glas 4.

IX. ICOANA MAICII DOMNULUI PICTATĂ DE SFÂNTUL LUCA

Icoana făcătoare de minuni a Domnului Hristos nefăcută de mâna omului a fost întipărită pe pământul înaintaşilor poporului maronit. Aceasta a fost prima icoană a lui Hristos. Dar şi chipul Maicii Domnului a fost reprezentat de Sfântul Luca tot pe pământul maroniților. Evanghelistul era pictor şi doctor, originar din Antiohia. În timpul persecuțiilor creştinilor în Palestina, toți sfinții, toții ucenicii şi apostolii, fie s-au ascuns, fie au fost exilați. Persecuția a durat mai multe secole. Epifanie[1] ne spune că, timp de trei secole, creştinilor le-a fost interzis să locuiască în Nazaret. Creştinilor le era interzis să locuiască în orice oraş al Palestinei care amintea în vreun fel de Hristos. Urmăriți şi hăituiți în Palestina, creştinii s-au refugiat în Nordul Libanului, în dioceza Antiohiei. Şi nu numai oamenii, ci şi dobitoacele, căci şi animalele ştiau că Libanul este un pământ de refugiu. Chiar şi balenele.

Sfânta Scriptură ne relatează cum profetul Iona a fost înghițit de o balenă şi a stat în pântecele ei trei zile. Balena a primit ordinul de a-l elibera pe prizonier teafăr şi nevătămat. Aceasta s-a apropiat de țărmul libanez şi l-a eliberat pe profetul Iona la Nabi Younes. Acest sat se găseşte la 33 km sud de Beirut. Un prizonier liber nu putea fi în siguranță decât pe țărmul libanez. Tot în Liban s-a refugiat şi Maica Domnului. Sfânta Fecioară a aflat azil la nord de Beirut, în oraşul Antaradus, care se numeşte astăzi Tartous. Cândva, acest oraş era cel mai cunoscut port fenician. Biblia aminteşte de acest port (Facerea 10, 18) numind celelalte porturi de pe coasta libaneză „fiicele Arvadului".

Arvadus şi Antaradus erau în fruntea Federației Maritime a Sidonului, a Tirului şi a celorlalte porturi. Legenda spune că Arvad a fost construit de urmaşii lui Canaan, la puțin timp după potop. Aici, aşadar, Maica Domnului şi-a căutat refugiul. Sfântul Luca a coborât din Antiohia, unde locuia, pentru ca să o viziteze. Antiohia este situată la mică distanță spre Nord. În fața Antaradus-ului sau Tartous-ului, cum îl numim astăzi, se găseşte o insulă micuță,

[1] Sfântul Epifanie, *P.G. 41*, col. 423.

numită Rouad, la 40 minute de vâslit. La fiecare invazie populația se refugia pe această insulă fortificată.

Maica Domnului l-a primit aici pe Sfântul Evanghelist Luca. Şi Evanghelistul a pictat-o aici pe Sfânta Fecioară. Aceasta a fost prima icoană a Maicii lui Dumnezeu. Cea mai mare parte a icoanelor pe care le găsim astăzi în Bisericile Orientului sunt copii ale celei pictate de Sfântul Luca la Tartous, în Liban. Comunitatea creştină a construit o biserică şi a aşezat acolo icoana pictată de Sfântul Evanghelist. Aceasta a fost prima biserică creştină din lume dedicată Maicii Domnului. Altarul acestei biserici a Născătoarei de Dumnezeu (Theotokos) de la Tartous a fost sfințit de către Sfântul Petru însuşi. Amintirea acestui eveniment era aşa de pregnantă în memoria creştinilor, încât împăratul Constantin, în anul 326, a construit pe acest loc o frumoasă catedrală. În anul 387, un cutremur a distrus-o, dar icoana Maicii Domnului pictată de Sfântul Luca, precum şi altarul târnosit de Sfântul Petru, au rămas intacte. În 1123 cruciații au cucerit Tartous-ul cu ajutorul creştinilor maroniți. Ei au construit aici o catedrală imensă şi au adăpostit altarul Sfântului Petru şi icoana Maicii Domnului. În 1181, s-au instalat aici templierii, care au organizat pelerinaje la fel ca şi în Apus. Corăbiile aduceau din Occident mii de pelerini care veneau la Tartous să se roage în fața altarului sfințit de Sfântul Petru, în prima biserică închinată Maicii Domnului.

După canoanele iconografice ortodoxe, pictorii de icoane nu au dreptul de a inventa, ci doar de a reproduce icoana Sfântului Luca, icoanele din Edessa sau icoana „arhiropiites". În Liban, Maica Domnului este numită în zilele noastre „Saiydah". Când se abate vreo nenorocire asupra vreunui oraş sau cartier, poporul se îndreaptă spre biserică pentru a lua icoana lui „Saiydah", purtând-o în pelerinaj prin toate casele. Poporul libanez, fie el creştin sau nu, îi cere ajutorul lui „Saiydah" întotdeauna. Un pelerin apusean al secolului trecut, părintele Josif Goudard, descrie evlavia maroniților față de Maica Domnului: „Înainte să meargă în Said sau Sidon, se opresc la Abra, în fața unei biserici construite pe un deal, aproape de un smochin minunat. Biserica se numeşte Saidah-el-Abra, care înseamnă Doamna noastră de la Abra (Notre Dame d'Abra). Lumea întreagă vine aici în pelerinaj: musulmanii sunniți, musulmanii şiiți, druzii, ortodocşii, maroniții. „Saiydah" este Maica tuturor credincioşilor şi necredincioşilor. La biserică, un tânăr bolnav zăcea pe o saltea cu privirea ridicată spre Notre-

Dame a Buneivestiri[1]. Lângă el sora lui se ruga; când am apărut noi, fata s-a ridicat şi fratele ei şi-a întors spre noi ochii lâncezi. Afară, aproape de smochinul de care erau legate animalele cu care veniseră, un bărbat privea marea; era tatăl bolnavului. El ne-a spus: «Copilul meu are febră mare, dar va dormi sub ocrotirea lui Saiydah şi se va face bine». Nu foarte departe de Abra, la altitudine mare, se găseşte celebra localitate Deir el Qamar, care înseamnă «mănăstirea lunii». În această regiune, în 1860, au fost masacrați trei mii de maroniți. În Biserica din Deir-el-Qamar se găseşte o icoană care se numeşte „Fecioara Sfântului Luca". Este o copie a icoanei pictate de evanghelistul Luca la Tartous. Biserica se află în interiorul unei mănăstiri a surorilor alepine, un naos mare de 26 de metri lungime, decorat cu ornamente naive în stil maur, de culoarea cerului. Pe la mijlocul construcției, am remarcat o torsadă de pânză în jurul incintei ca o mulură[2]: Ce este aceasta? l-am întrebat pe călugărul care mă însoțea. Este brâul lui Mariam, căci a ajuns şi aici difteria. De fiecare dată când amenință vreo epidemie, fiecare familie aduce o eşarfă din care se face un cordon. Şi fixând cordonul în jurul pereților în interior sau pe dinafară, epidemia este legată prin Saidah"[3].

Pentru mințile raționale, această evlavie este de neînțeles. Dar fundamentele creştinismului sunt credința în înviere, în viața veşnică şi în minuni. Minunile vin din înălțimea Cerului şi suspendă toate legile științei. Creştinul ştie că Dumnezeu este cel ce a aşezat toate legile naturii, fericirii, matematicii şi, ca atare, El poate, cum El este autorul lor, să le desființeze când şi cum vrea. Aceasta este tradiția Bisericii creştine... Iar cel care nu crede în tradiția Bisericii este un necredincios[4].

[1] Maica Domnului a Bunei Vestiri (n.tr.).

[2] Profil arhitectural cu funcţie ornamentală (n.tr.).

[3] Joseph Goudard, *La Sainte Vierge du Liban*, Paris, 1908, p. 109.

[4] Sfântul Ioan Damaschin, *P.G. 94*, col. 1128.

X. ANTIOHIA SALVATĂ DE SFINŢI

Antiohia, Perla Orientului, a fost oraşul de refugiu al creştinilor după Cincizecime. În Antiohia, Sfântul Petru şi Sfântul Pavel au instituit prima biserică. În acest oraş am primit numele de creştini. Istoria Bisericii începe aici. Din punctul de vedere al importanței aşezării, Antiohia a devenit din secolul IV un oraş asemănător Sodomei şi Gomorei timpului lor. Iulian Apostatul[1] afirma: „Toți sunt arătoşi, îngrijiți, entuziaşti şi rotofei. Tinerii şi bătrânii preferă virtuții luxul şi îmbrăcămintea, băile calde şi patul moale. Se abandonează lucrurilor scumpe şi nu înțeleg sensul cuvântului măsură. Putem să aplicăm literal versurile Iliadei în ce-i priveşte pe antiohieni: «Mincinoşi, dansatori perfecți, respectând ritmul[2]»".

Ceea ce conferea rafinament civilizației Antiohiei erau, printre altele, şi băile iluminate în timpul nopții. Întreg oraşul era luminat până în zori[3]. „La Antiohia, locuitorii nu se ocupau decât cu jocuri, curse şi spectacole. Oraşul număra mai mulți dansatori, cântăreți la flaut şi mimi decât locuitori[4]". „Femeile sunt absolut libere şi fără nicio încorsetare. Soții le încredințează acestora educația copiilor". Aşa descrie Iulian Apostatul, viitorul împărat, oraşul său. Antiohia avea mai bine de 500 de mii de locuitori. Dar „poporul nu are altă grijă decât aceea a sărbătorilor, traiului bun, a rivalităților neîncetate de la teatru sau circ[5]". Biserica construită de sfinții refugiați palestinieni, de către apostolii şi ucenicii lui Hristos, a fost distrusă de un cutremur de pământ, şi, ca atare, a fost construită alta, numită „a Apostolilor"[6].

În secolul al IV-lea, creştinii Antiohiei erau aşa de bogați încât au construit pe vechiul amplasament al Bisericii Apostolilor o catedrală pe care au numit-o Marea Biserică. „Pardoseala era acoperită cu dale mari, iar marmura rară şi prețioasă îmbrăca

[1] Iulian Apostatul, *Misopogon*, 1, 441.

[2] Homer, *Iliada*, 24, 36.

[3] Ammien Marcellin, *H.R.* 14, 19.

[4] Iulian Apostatul, *op. cit*., 451.

[5] Procopie, *De bello persico*, Ed. Bonn, 87.

[6] Teodoret, *op. cit., P.G. 82*, col. 1100.

coloanele. Din loc în loc, se găseau sculpturi în metale prețioase. Aurul şi bronzul fusese folosit din belşug. Se găseau aici basoreliefuri minunate, dovadă a unui gust rafinat. Partea edificiului care părea cea mai vrednică de admirație era acoperişul foarte înalt, care forma domul sau cupola, acoperită cu aur”[1].

„Biserica cea mare hrănea în fiecare zi trei mii de săraci”[2]. Sfântul Ieronim numeşte această catedrală „dominicum aureum”. în această catedrală, toată înveşmântată în aur, marmură şi pietre prețioase, predica în secolul al IV-lea cel mai mare orator creştin, Sfântul Ioan Hrisostom sau Gură de Aur. Catedrala imensă era plină la toate slujbele. Veneau ca la teatru să-l asculte pe Sfântul Ioan Gură de Aur. El era „vedeta” Antiohiei.

Membru al unei familii patriciene, încă din adolescența sa dorea să devină sfânt, aşa că s-a retras în muntele din apropierea Antiohiei şi acolo a petrecut şase ani în viață pustnicească. După şase ani de asceză, cu sănătatea complet ruinată, aproape paralizat, s-a întors la Antiohia. A încercat o altă cale pentru a deveni sfânt. A devenit predicator. Era aproape adorat de creştini. În 26 februarie 387, împăratul Teodosie i-a încărcat pe antiohieni cu un nou impozit. Populația s-a revoltat. Cei bogați au părăsit oraşul. Revoltații au intrat în palatul guvernatorului imperial care se numea Tisamen. Guvernatorul s-a ascuns. Populația revoltată a sfărâmat statuile de aur ale împăratului Teodosie şi ale soției sale defuncte Aelia Flacilla. Această reacție la aflarea veştii unei noi taxe ar putea părea exagerată în zilele noastre, când aproape în fiecare săptămână suntem anunțați de inventarea unei noi taxe. Dar în acele timpuri, în secolul al IV-lea, plata impozitelor însemna torturi, răniți, morți, copii deveniți orfani, oameni mutilați pe viață şi femei rămase văduve.

Un scriitor al acelei epoci, Firmianus Lactantiu scrie: „La perceperea impozitelor, se măsurau câmpurile prin muşuroaie de pământ, se numărau butucii de vie, se înscriau animalele şi se înregistrau oamenii. Nu se auzeau decât lovituri de bici şi strigătele celor torturați. Sclavii credincioşi erau torturați cu gândul că aceştia îşi vor trăda stăpânii. Femeile pentru a-şi trăda soții, iar copiii pe părinții lor. Era torturat fiecare contribuabil până când făcea declarații chiar împotriva lui însuşi. Şi când contribuabilul ceda, învins de durere, se scria şi ceea ce nu

[1] Teofan, Chronografie, *P.G. 108*, col. 111; Jean Malala, *Chron.,* Ed. Bonn, 326.

[2] Sfântul Ioan Gură de Aur, *P.G. 58*, col. 630 şi 761.

declarase. Abia li se raporta acestor primi agenți, că se şi trimiteau alții pentru a găsi mai mult şi sarcinile se dublau mereu, deşi aceştia nu găseau nimic, dar adăugau la întâmplare, pentru a nu părea inutili”[1].

Groaza şi panica ce îi cuprindea pe antiohieni la auzul veştii unui nou impozit era, aşadar, legitimă. Nu era vorba de o simplă criză de isterie colectivă. Era vorba de o catastrofă adevărată care se anunța.

Împăratul Teodosie, care era creştin şi pe care istoria îl numeşte Teodosie cel Mare, a ordonat pedepsirea cetății Antiohia. În acele timpuri, se pedepsea o cetate precum pedepseşti un militar, răpindu-i mai întâi galonii săi. Antiohia a fost decăzută din calitatea sa de metropolă la starea civilă de sat. Ea nu mai avea, în consecință, dreptul la străzi luminate, băi publice, hipodromuri, teatre şi nici la canalizare. A sfărâma statuile împăratului şi a familiei sale constituia mai mult decât un act de lezmajestate, era un sacrilegiu. Împăratul a trimis în oraşul decăzut o comisie pentru pregătirea distrugerii complete a caselor şi expulzarea sau uciderea populației. Se voia să se facă cu Antiohia ceea ce se făcuse cu Cartagina: demolare completă şi apoi trecerea cu plugul peste ruinele oraşului. Populația nu putea să se ascundă. Antiohia era încercuită. Creştinii şi necreştinii s-au refugiat în biserică. Sfântul Ioan Gură de Aur nu îndrăznea să-şi deschidă gura. Cinci sute de mii de antiohieni aşteptau sosirea armatei imperiale care avea ordinul să le ardă casele şi să-i înlănțuiască, să-i deporteze sau să-i omoare. În asemenea situații, nici chiar sfinții nu îndrăznesc să vorbească.

Din fericire, Sfântul Ioan Gură de Aur cunoştea foarte bine Sfânta Scriptură. În timpul celor şase ani în care a pustnicit a studiat întreg Noul şi Vechiul Testament. Ştia că Antiohia era un oraş păcătos, la fel ca Sodoma şi Gomora. Ordinul împăratului de a distruge oraşul era, de fapt, porunca lui Dumnezeu. O pedeapsă pentru viața necuviincioasă. În cazul Sodomei şi Gomorei, Avraam i s-a adresat lui Dumnezeu, cerându-i salvarea frumoaselor cetăți. Dumnezeu a ascultat rugămintea lui Avraam. El i-a promis că nu va distruge cele două cetăți păcătoase cu condiția ca Avraam să-i poată da numele a câtorva zeci de oameni drepți care locuiesc în ele. La început, Avraam pretindea că îi putea oferi lui Dumnezeu o

[1] Virgil Gheorghiu, *Sfântul Ioan Gură de Aur*, Paris, 1957, p. 59; în rom. *Gură de Aur, Atletul lui Hristos*, trad. Maria Cornelia Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 2004.

listă de 50 de drepți care locuiau în Sodoma şi Gomora. Apoi a redus numărul la zece. Ca, în final, să nu poată oferi lui Dumnezeu nici măcar un nume al vreunui drept care ar locui în una din cele două cetăți (Facerea 18, 22 – 23). Sodoma şi Gomora au fost distruse pentru că nu se aflau în ele oameni drepți înaintea lui Dumnezeu. Sfinții sunt personalități cu folos obştesc. Sfântul Ioan Gură de Aur ştia acest lucru. Mai ştia că nu putea să-i prezinte lui Dumnezeu numele a nici măcar 10 drepți din cei cinci sute de mii de locuitori ai oraşului. Toți erau păcătoşi. Antiohia trebuia să aibă aceeaşi soartă ca Sodoma şi Gomora. A încercat să-i întărească pe locuitorii şi enoriaşii săi vorbindu-le despre viața veşnică şi curajul pe care creştinii trebuie să-l aibă în fața morții[1]. Credincioşii ascultau cu atenție omilia Sfântului Ioan Gură de Aur, dar încă le era frică în fața morții. Voiau să se salveze. Cât mai repede.

Atunci Sfântul Ioan Gură de Aur a utilizat o strategie. Pentru că nu a găsit niciun sfânt în Antiohia a importat sfinți. Trăiau în munții din jur şi în pustiul din apropiere sute de sfinți care pustniceau. Sfinții asceți care trăiau în regiunea Antiohiei, cunoscuți sub numele de monahii sirieni, recurgeau la tot felul de excentricități pentru a plăcea lui Dumnezeu. Primii asceți au trăit în deşertul Egiptului, în Nitria. Şi în Palestina trăiau asceți renumiți. Dar cei din Antiohia i-au întrecut pe toți în originalitatea viețuirii lor. Sfântul Simeon Stâlpnicul este, în acest sens, cel mai cunoscut exemplu. El a trăit cocoțat pe o coloană imensă. „Acesta a avut curajul să locuiască pe o coloană zidind-o mai întâi de 10 coți înălțime, apoi de 12, iar apoi de 22, ca în cele din urmă să ajungă la 36 de coți înălțime. Dorința pe care a avut-o de a se înălța spre cer, de a zbura spre cer, l-a făcut să se depărteze tot mai mult de pământ[2]".

Un alt ascet, Sfântul Iacov, ucenic al Sfântului Maron, l-a depăşit pe părintele său prin grandoarea şi austeritatea nevoințelor sale. Căci dacă primul n-a avut ca şi casă decât un templu idolesc şi pentru îmbrăcăminte o piele de capră care-l proteja de ploaie şi zăpezi, Sfântul Iacov a renunțat şi la acestea, neavând nici casă, nici acoperiş, nici colibă, ci doar cerul îi era

[1] Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la statui, P.G. 49*, col. 222; în rom. *Omiliile la statui,* trad. Pr. Prof. Dumitru Fecioru, Editura IBMBOR, Bucureşti, 2007.

[2] Teodoret de Cyr, *Istoria monahilor sirieni: Simeon Stâlpnicul*; în rom. *Vieţile Sfinţilor pustnici din Siria*, trad. Dr. Adrian Tănăsescu Vlas, Editura IBMBOR, Bucureşti, 2001.

acoperământ. Continuu expus la toate intemperiile, călit de ploi, înzăpezit şi înghețat, sau ars de razele încinse ale soarelui[1]". Un alt ascet sirian, Macedonie, cunoscut ca „Cel ce mânca orz" pentru că nu mânca altceva decât orz, a fost şi el cunoscut în întreaga lume. Trăia pe vârful munților şi se deplasa fără încetare. Făcea acest lucru nu pentru că se sătura de un loc sau altul, ci pentru că se ascundea de mulțimile de oameni care se adunau de peste tot. Acesta a trăit timp de 45 de ani fără să aibă vreun cort sau vreo colibă, căci se ascundea în fundul peşterilor, de unde numele de Goubbas, cuvânt care tradus din siriacă, înseamnă „grotă", groapă[2].

Un alt monah al Siriei a fost Iacob, devenit mai târziu episcop de Nisibe. „Marele şi ilustrul Iacob era de origine romană. Acesta a îmbrățişat viața solitară pentru a-şi alege ca locuință vârfurile munților celor mai înalți. Călătorea prin păduri primăvara, vara şi toamna, neavând ca şi acoperământ nimic altceva decât cerul. Când venea iarna, se retrăgea într-o peşteră pentru a afla puțin adăpost. Nu se hrănea decât cu ceea ce pământul producea, fără să semene şi să cultive; şi culegând fructe din vreun pom sălbatic sau iarbă, care, în vreun fel, semăna cu legumele noastre, nu mânca decât atât cât corpul său avea nevoie pentru a susține viața. Iar cu focul niciodată nu s-a luminat, şi considerând folosirea lânii pentru acoperământ ca un lucru care nu este necesar, nu avea decât o tunică şi o pelerină foarte simplă, făcută din păr de capră, foarte rudimentară. Astfel, mortificându-şi trupul îşi hrănea fără încetare sufletul cu hrană cerească"[3].

Sfântul Ioan Gură de Aur îi cunoştea personal pe aceşti asceți, căci trăise şase ani printre ei. I-a chemat să coboare urgent în Antiohia. Oraşul avea nevoie de sfinți pentru a nu fi distrus. Eremiții îl cunoşteau pe Sfântul Ioan Gură de Aur şi, astfel, au coborât toți în centrul oraşului. Aproape niciunul din ei nu era îmbrăcat. Erau pur şi simplu acoperiți cu piei de animale, cu părul şi barba netunse. Chipul lor nu avea nimic omenesc. Sfântul Ioan Hrisostom ştia că prezența lor aici va evita masacrul a cinci sute de mii de locuitori. Şi, într-adevăr, oraşul a fost salvat prin prezența acestor zeci de făpturi coborâte din altă lume. Macedonie, ascetul care nu mânca decât orz, a apărut pe străzile Antiohiei.

[1] Ibidem, *Sfântul Iacov*.

[2] Ibidem, *P.G. 82*, col. 1404 A.

[3] Ibidem, *P.G. 82*, col. 1295 C.D.

Teodoret de Cyr aminteşte acest episod[1]: „Atunci Macedonie a coborât din munte şi i-a întâlnit pe cei doi generali care tocmai treceau prin piaţa oraşului". Macedonie s-a oprit şi le-a ordonat să descalece de pe caii încărcaţi de aur şi argint. Erau atât de surprinşi de ordinul lui Macedonie, încât l-au executat. Macedonie i-a atenţionat cu voce tare că nu au dreptul să dea junghierii pe „purtătorii de chip al lui Dumnezeu", pe oameni. „Locuitorii Antiohiei sunt vinovaţi. De acord. Ei au sfărmat statuile de aur ale împăratului şi împărătesei. Dar aceştia pot să reconstruiască sute de astfel de statui în loc. Dar dacă împăratul va ucide doar un singur locuitor al oraşului, putea-va să-l înlocuiască? Nu, împăratul nu va putea înlocui oamenii cum înlocuieşte statuile".

Asceţii din munte au paralizat aparatul judiciar şi garda împăratului. Eremiţii s-au aşezat între soldaţi şi prizonieri, între judecători şi acuzaţi. Au cerut să fie ei înşişi înlănţuiţi sau omorâţi în locul condamnaţilor. Autorităţile imperiale au cerut instrucţiuni pentru a rezolva problema. Sosirea eremiţilor în oraş era un element nou, neprevăzut. În timp ce autorităţile aşteptau instrucţiunile împăratului, decretul de distrugere a Antiohiei a fost anulat. Cu siguranţă, datorită Sfântului Ioan Hrisostom, care a pledat cauza antiohienilor prin intermediul episcopilor şi personalităţilor din fruntea societăţii. Cert e că planul său a reuşit. Sfinţii au salvat oraşul. În momentul în care s-a aflat că decretul era anulat şi că locuitorii Antiohiei nu vor mai fi ucişi, eremiţii au părăsit oraşul şi s-au întors în pustiul lor sau în munţii din care coborâseră[2].

Teodoret de Cyr şi Sfântul Ioan Hrisostom, care descriu evenimentele, amintesc mai multe nume ale eremiţilor. Printre asceţii coborâţi din munte sau veniţi din pustie pentru a salva Antiohia erau mulţi ucenici ai Sfântului Maron. Dar nu cunoaştem lista completă a asceţilor care au participat la această minunată salvare. Sfântul Maron a trăit tocmai în această perioadă. Este un lucru cert. Probabil şi el a fost unul dintre participanţi, cu fraţii lui în sfinţenie, la salvarea oraşului Antiohia. Mai târziu, când Sfântul Ioan Gură de Aur se găsea în exil la Cucuz, i-a scris o scrisoare Sfântul Maron pentru a-i cere rugăciunile sale. Ierarhul antiohian se găsea în pragul morţii şi cu toate acestea scria numeroase

[1] Ibidem, *P.G. 82*, col. 1404 C.

[2] Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la statui, P.G. 49*, col. 171 – 180.

scrisori. Îi susținea din punct de vedere moral pe credincioşii săi din Constantinopol, oraş în care a fost arhiepiscop înainte de exil.

Dintre toții eremiții care trăiau în munți sau în pustiu nu i-a scris nici lui Macedonie, nici lui Iacov, nici altora. I-a scris doar Sfântului Maron. Deducem din acest lucru că Sfântul Maron îi fusese de un real sprijin. Participase el oare la acțiunea de salvare a Antiohiei? Chiar dacă el n-ar fi fost lângă Sfântul Ioan Hrisostom când oraşul avea nevoie de sfinți, cu siguranță ucenicii Sfântului Maron au fost acolo.

XI. ISTORIA MARONIŢILOR ÎNCEPE LA ANTIOHIA

Istoria maroniților începe la Antiohia pentru că istoria tuturor creştinilor începe în acest oraş. Aici era episcop Sfântul Petru. Capul Bisericii Maronite poartă şi astăzi numele de Petru, care se adaugă prenumelui său, pentru a sublinia că el este succesorul primului episcop al Antiohiei şi al întregului Orient. Sfântul Ioan Hrisostom menționează pentru prima dată numele Sfântului Maron al Antiohiei, „preot şi eremit", fondatorul poporului maronit[1]. Cea de-a doua mărturie despre Sfântul Maron este cea a lui Teodoret, episcop de Cyr, oraş care se găseşte la NE Antiohiei, pe care romanii îl numeau Cyrrhus, cruciații Coricie, iar în zilele noastre se numeşte Khoros. Vechiul oraş a fost distrus şi ruinele acestuia se pot vedea la 15 km de orăşelul turc Killis. Teodoret, înainte de a fi episcop, a fost şi el anahoret.

Acesta a făcut o serie de descrieri ale eremiților care trăiau în eparhia sa. Printre ele se găseşte şi portretul Sfântului Maron: „Voi vorbi acum de Sfântul Maron pentru că el a făcut să crească numărul sfinților în cer. Vrând să-şi petreacă viața în experierea lucrurilor tainice, s-a urcat pe înălțimea unui munte, unde a hărăzit lui Dumnezeu un templu, care, cândva, fusese o capişte idolească, şi aici şi-a construit o colibă mică unde se adăpostea foarte rar. Nu se mulțumea să trăiască în austeritate la fel ca şi ceilalți, ci experimenta şi forme noi de nevoință. Dumnezeu i-a dăruit darul tămăduirilor.

Numele său a devenit cunoscut pretutindeni. Veneau să-l caute din toate părțile, înțelegând foarte clar că nu fără motiv era numit mare, pentru că binecuvântarea sa, ca o rouă cerească, oprea frigurile şi făcea să scadă febra, izgonea demonii şi vindeca toate soiurile de boli, printr-un singur remediu. Căci dacă doctorii folosesc tot soiul de medicamente pentru diverse boli, sfinții nu folosesc pentru a vindeca bolile nimic altceva decât credința.

Dar cel despre care vorbim nu vindeca numai bolile trupeşti, ci şi pe cele ale sufletului, făcând să înceteze lăcomia unora, mânia altora, învățând pe unii la răbdare, iar pe alții sfătuind cum să trăiască în dreptate; îndemnând la măsură pe unul şi trezind din

[1] Sfântul Ioan Gură de Aur, *P.G. 52*, col. 630.

akedie pe altul. Avea ucenici şi cel mai de seamă dintre ei era Iacov. După moartea sa, dorința de a păstra pentru ei trupul său a născut o dispută între locuitorii din împrejurimi. Dar cei dintr-un orăşel vecin, care era foarte populat, venind în număr mare, i-au izgonit pe ceilalți şi au luat cu ei acest tezaur neprețuit, apoi i-au construit Sfântului o biserică mare, unde, ca urmare a cinstirii publice solemne, au primit şi primesc şi astăzi, prin mijlocirea sa, harul lui Dumnezeu din belşug. Şi eu nădăjduiesc, în ciuda absenței mele, să mă bucur de roadele binecuvântării sale, căci amintirea sa neîntreruptă ține loc de sfinte moaşte”[1].

Teodoret de Cyr este biograful Sfântului Maron. El s-a născut la Antiohia în 393, adică cu 17 ani înainte de moartea Sfântului Maron. Aşadar, l-a putut cunoaşte. Cyr se găseşte la două zile de mers pe jos de Antiohia.

Viața monahilor maroniți nu s-a schimbat față de cea din timpul Sfântului Maron. Sfântul Charbel s-a născut în 1828 la Bkaakafra, satul aşezat la cea mai mare altitudine din Liban, vecin cu cedrii, situat într-o poiană la 1800 m altitudine. Pustnicia sa la Annaya este legată, de asemenea, de un vârf de munte. A fost mai aproape de cer decât de pământ. Sfântul Charbel a fost canonizat la 1 octombrie 1917 la Roma. Felul său de a trăi era aproape de cel al Sfântului Maron şi a înaintaşilor săi, călugări în regiunea Antiohiei şi Cyrului. Sfântul Charbel, ucenic al sfântului Maron, care a fost aproape contemporan cu noi, nu şi-a aprins niciodată focul în chilia sa, a avut tot timpul în loc de pernă o buturugă şi dormea pe pământ. Nu existau cărări care duceau la locul său de pustnicie. Era o precauție în plus pentru a-i descuraja pe eventualii vizitatori şi pentru a-şi păstra liniştea.

Rămăşițele pământeşti ale Sfântului Charbel, ultimul sfânt al maroniților, canonizat de papă şi venerat de creştini, au rămas intacte. Vizitatorii pot să-l venereze în spatele unui geam de sticlă. După moartea sfântului Maron, au avut loc încăierări între credincioşi, fiecare dorind să-şi însuşească trupul. Totuşi, certurile nu au fost chiar la fel de mari ca cele provocate la moartea Sfântului Toma d’Aquino. Martorii spuneau că mănăstirea unde Sfântul Toma a murit a fost înconjurată de credincioşi şi că, în mai multe rânduri, au pătruns în chilia sfântului încercând să împartă între ei trupul său înainte chiar de a muri... De la moartea Sfântului Maron, în 410, nu s-a mai vorbit de el până în secolul

[1] Teodoret de Cyr, *op. cit*, Sfântul Maron.

VI, când ucenicii lui au construit mănăstirea închinată lui. Poporul maronit îşi găseşte originea în acest aşezământ monahal.

XII. MĂNĂSTIREA DE CRISTAL

Locul unde a fost înmormântat Sfântul Maron a devenit un loc de pelerinaj[1]. Pe mormântul sfântului s-a construit o biserică. Nu se ştie foarte exact locul unde a fost înmormântat. Din punct de vedere teologic, acest aspect nu are importanță prea mare. Despre Sfântul Gheorghe, Sfântul Nicolae sau Sfânta Ecaterina se ştiu mai puține lucruri decât despre Sfântul Maron. Şi acest lucru nu înseamnă deloc că aceştia n-au existat sau că nu săvârşesc minuni. Papa Ghelasie a afirmat în 495 că sfinții ale căror nume sunt cinstite de către credincioşi, dar a căror biografie nu este cunoscută decât de Dumnezeu, trebuie să rămână în calendar (Papa Ghelasie, De Libris Precipiendis). Un vechi cult legat de o localitate bine definită, concretă, constituie un argument istoric.

Nu se ştie exact unde este mormântul Sfântului Maron, dar se ştie că, încă din timpul vieții, a fost venerat ca sfânt şi că la mormântul său se săvârşeau altădată minuni. Ultimii biografi ai Sfântului Maron sau Mar Maron, în arabă, consemnează: „De-abia şi-a dat duhul, că mulțimile din satele dimprejur s-au îngrămădit spre trupul său. Şi unii şi alții nu doreau decât un singur lucru: să-i ia trupul şi să-l îngroape în satul lor. Disputa risca să se transforme într-o bătălie. Dar cei care au triumfat au fost locuitorii unui sat din sudul Cyrului care, luându-i trupul, l-au îngropat în pământul lor. Şi aceştia au ridicat deasupra mormântului această biserică de care pomeneşte Teodoret”[2]. Sfântul Maron a murit în jurul anului 410. Abu-el-Fida, istoric arab, vorbeşte şi el despre mănăstirea Sfântului Maron. El ne spune că aceasta a fost construită cu ajutorul împăratului bizantin Marcian (451 – 457)[3]. Abu-el-Fida a fost guvernator al provinciei unde se găsea mormântul şi mănăstirea Sfântului Maron. Fiind un învățat al timpului, aşa cum erau guvernatorii acelei epoci, a resimțit nevoia de a descrie provincia pe care o guverna. Cu această ocazie, pomeneşte şi de Sfântul Maron şi mănăstirea sa. Doar câteva cuvinte. Dar, chiar şi numai după aceste puține informații,

[1] Teodoret de Cyr, *P.G. 82*, col. 1418.

[2] Fouad E. Boustany, *Saint Maron*, Beirut, 1969, p. 39.

[3] Abu el-Fida, *Abrégé de l'Histoire du Genre Humain*, Beirut, 1960, p. 81.

constatăm existența, istoria concretă a Sfântului Maron. Împăratul Bizanțului Marcian, în cel de-al doilea an al domniei sale, în 452, a făcut să înflorească această mănăstire.

Rămăşiţele pământeşti ale Sfântului nu şi-au găsit liniştea nici în mormânt. Tradiția maroniților ne spune că, din această biserică, a fost luat capul Sfântului Maron şi dus la mănăstirea Maron cel Mare sau Casa lui Maron, sau Beit Maron, construită pe râul Oronte, de către ucenicii săi şi, în sfârşit, în Liban, în mănăstirea lui Maron, la Est de satul numit Kfarhay în Batrun. Episcopul libanez Douayhy ne relatează că unul dintre discipolii lui Maron care se numea Ioan Maron a ridicat în Kfarhay o altă mănăstire. Aici a aşezat capul sfântului. Şi, din această pricină, mănăstirea s-a numit Rich Maron, adică capul lui Maron. Dar capul Sfântului n-a rămas în Liban decât câteva secole, după care a fost dus în Italia de un călugăr benedictin.

Acelaşi ierarh maronit Douayhy scrie: „În anul 1130 după Hristos, unul din monahii Sfântului Benedict, care era abate la mănăstirea Sfânta Cruce aproape de Foligno, în Italia, a venit în Siria. După ce a vizitat locurile sfinte de acolo şi când era pe punctul de a se întoarce acasă, a descoperit capul Sfântului Maron. A trăit o bucurie inexprimabilă. Fiind în posesia acestui sfânt odor, în fața poporului italian a omagiat virtuțile starețului Maron... Şi au ridicat un edificiu în cinstea lui. Puțin mai târziu, cum episcopul de Foligno, pe nume Luca, avea evlavie la sfânt, a luat capul acestuia şi l-a dus chiar în oraş în 1194 şi l-a aşezat în catedrala episcopală. Iar credincioşii i-au turnat o statuetă în argint şi au aşezat-o acolo”[1].

Un episcop maronit celebru, Youssef Debs (mort în 1907), a văzut aceste sfinte moaşte în timpul vizitei sale în Italia. El consemnează: „Am avut ocazia, în timpul sejurului meu la Roma în 1887, să mă întâlnesc cu episcopul de Foligno şi să-i vorbesc despre acest subiect. El mi-a certificat că tradiția lor confirmă ceea ce eu i-am relatat şi că încă mai există o parte din capul Sfântului Maron în biserica lor, din care se împart bucățele de moaşte şi creştinilor. L-am rugat să-mi dăruiască şi mie o părticică din aceste moaşte şi mi-a dăruit cinci părticele, iar eu i-am mulțumit pentru acest cadou mai prețios decât aurul şi bijuteriile”. Un alt istoric arab, Masoudy, care a trăit pe la anul 1000, descrie şi el Mănăstirea Sfântului Maron. Acesta subliniază grandoarea

[1] Fouad E. Boustany, *op. cit.*, p. 35.

edificiului înconjurat de mai bine de trei sute de colibe unde locuiau monahii. Nu omite să pomenească şi de bogăția sa materială şi adaugă: „Această mănăstire deținea obiecte de aur şi argint şi pietre prețioase minunate, lucru pentru care a fost numită Mănăstirea de Cristal, aşa era de frumoasă şi minunată la vedere”. Toma, episcop de Kfiartab, afirma în secolul al XI-lea că numărul monahilor maroniți de acolo era opt sute. Viața monahilor în această primă mănăstire avea două forme: cenobitică şi idioritmică. Acest lucru însemna că erau acolo monahi care trăiau în comun, deci aveau acelaşi program şi ritm, şi monahi solitari care trăiau în pustnicie răspândiți în jurul mănăstirii, care îşi rânduiau viața în funcție de vârstă şi disponibilitățile lor.

Bătrânii se culcau devreme seara şi se trezeau devreme dimineața, iar tinerii se sculau puțin mai târziu şi munceau mai mult. Aceste două moduri de viețuire monahală există aproape în toate mănăstirile ortodoxe contemporane. Idioritmia este aleasă mai ales de cei care preferă solitudinea în fața vieții cenobitice.

Încă de la înființare, mănăstirea maronită a fost prosperă. Credincioşii i-au donat pământuri pentru cultivarea celor necesare, au construit biserici. Numărul monahilor Sfântului Maron creştea. Locul unde au fost ridicate primele mănăstiri maronite era Valea râului Oronte. Oronte este un fluviu de aproximativ 400 km care îşi are izvorul în Munții Libanului şi se varsă în Mediterană, aproape de Antiohia. Grecii îl numeau Axius, iar arabii El Aasi. Aşa cum indică numele său, Oronte este un râu rebel. Refuză să se reverse peste malurile sale ca şi alte fluvii, şi astfel cultivatorii sunt nevoiți să scoată apă din fluviu ca dintr-o fântână. În alte regiuni, Oronte formează mlaştini. Ceea ce constituie frumusețea şi unicitatea acestui fluviu este faptul că, în anumite locuri şi timpuri, apele sale sunt albe ca laptele, deoarece traversează prin zone calcaroase şi devin albe ca varul. E foarte frumoasă priveliştea râului alb ca laptele, care curge pe pământ roşu aprins. La o sută de ani după moartea Sfântului Maron, pe valea râului Oronte, existau mai multe mănăstiri maronite. Chiar şi Papa de la Roma a auzit vorbindu-se despre maroniți, aceşti bravi călugări creştini care munceau pământul şi înălțau catedrale de-a lungul văii Oronte.

În 517, starețul unei mănăstiri maronite numit Alexandru îi scrie papei Hormisdas[1]. Arhimandritul Alexandru i-a povestit papei

[1] Ibidem, p. 35.

despre persecuțiile pe care maroniții le sufereau din partea monofiziților. Monofiziții erau ereticii care susțineau că Hristos nu avea decât o singură natură, cea divină, iar cea umană nu era decât o aparență. Dacă Hristos n-a avut natura umană întreagă, cum pretindeau monofiziții, acest lucru înseamnă că El a petrecut printre noi străin de toate suferințele trupului şi inimii noastre. Hristos a experiat condiția umană plenar, ca toți oamenii, în afară de păcat. Acest lucru îl mărturisim în simbolul de credință. Hristos a suferit toate încercările la care este supus omul pe pământ: foamea, ispita, deznădejdea, durerea, nedreptatea şi moartea. Monofiziții pretindeau că Dumnezeu nu avea, în timpul petrecerii Sale pe pământ, decât natura Sa divină, negând întruparea. Creştinii din mănăstirea Sfântul Maron combăteau cu putere erezia monofiziților.

Dar ereticii nu capitulează niciodată. Monofiziții din zona Antiohiei, organizați în bande, au atacat Mănăstirea de Cristal, au prădat-o, au incendiat-o şi i-au ucis pe cei 350 de monahi. Pur şi simplu, i-au măcelărit. Supraviețuitorii şi ceilalți monahi din jur s-au adresat papei. Pentru prima dată, Roma a auzit vorbindu-se despre maroniți. Numele lor s-a asociat încă de la început cu cel de martir. Maroniții nu-i cereau papei protecția, ci, pur şi simplu, îi relatau faptele. Cu onoare. Căci cea mai mare onoare pentru un creştin este aceea de a muri martir. Papa Hormisdas le-a răspuns maroniților în 10 februarie 518[1].

Liturghia maronită îi celebrează pe primii 350 de martiri ai Bisericii maronite, în ziua de 31 iulie. Începând din acele timpuri, maroniții au avut propriii lor martiri în fiecare an. Fără întrerupere. În timpurile noastre de carență religioasă, când bisericile sunt goale, maroniții sunt singurii creştini care încă mai mor pentru Hristos, ca şi în primele secole. Căutarea locului unde se găsea această „Mănăstire de Cristal" continuă. Se ştie deja că mănăstirea a fost construită de împăratul bizantin Marcian, în 452[2].

Edificiul lui Marcian a fost distrus în 517, aşa cum aflăm din scrisoarea adresată papei. Împăratul bizantin Justinian cel Mare a reconstruit „Mănăstirea de Cristal", a susținut dezvoltarea ei şi a copleşit-o cu bogății. Un istoric maronit e sigur că a descoperit zidul mănăstirii. El susține că „Mănăstirea de Cristal" se găsea la

[1] Mansi, *Conciliorum Amplissima Collectio*, Tom 8, col. 425 – 429.

[2] Abu el-Fida, *Histoire Anteislamique*, Leipzig, 1831, p. 112.

Est de Oronte, în regiunea Apamea sau Al at Al Modig, aproape de o localitate care se numeşte MaArrat en noMan, în locul numit Deir Sharqui, care înseamnă „Mănăstirea din Est". Acolo s-au descoperit două inscripții, una din anul 545, alta din 546, care dezvăluie existența unui edificiu din timpul când trăia „preasfântul nostru arhimandrit Ioan". Aşadar, pe acest loc trebuie să fi fost cândva mănăstirea Sfântului Maron. Într-adevăr, la marginea localității En-Naqira, s-au descoperit fundațiile unor ziduri care păreau să semene cu zidurile unei mănăstiri, în partea de NE, această incintă adăposteşte un mormânt comun, indiciu al unei comunității monahale. Zidurile sunt pătrate, cu latura de o sută de metri, groase de şase metri, formate din şase straturi paralele de blocuri de formă dreptunghiulară, bine separate. Aceste ziduri ne amintesc din nou, în scrierile lui Procopie, de Mănăstirea Sfântul Maron, construită de împăratul Justinian. Peste tot unde se sapă se descoperă mozaicuri. Doar câteva mozaicuri au fost scoase la lumină. Obiecte de artă foarte valoroase şi de o calitate deosebită.

Această incintă, construită de Justinian, adăpostea monumentul cel mai de seamă, centrul acestei aşezări monahale, care era Mănăstirea Sfântul Maron, descrisă de Al massoudy, înconjurată de trei sute de chilii locuite de monahi[1].

Maroniții zilelor noastre caută neîntrerupt locul unde se înălța, acum peste o mie cinci sute de ani, „Mănăstirea de Cristal". Părintele Paul Naaman, profesor la Universitatea „Sfântul Duh" din Kaslik, a publicat o carte interesantă despre primii monahi maroniți[2].

Kaslik este o universitate, o mănăstire şi o fortăreață. Chiar dacă cercetătorii zilelor noastre nu vor găsi urmele Mănăstirii de Cristal, pierderea nu este prea mare. Pentru a şti cum arăta Mănăstirea de Cristal şi nenumăratele chilii care o înconjurau, este suficient să vizitezi Kaslik-ul. Mănăstirea de Cristal era asemănătoare cu mănăstirile monahilor libanezi ai părintelui Charbel Kassis, cu cele ale fraților antonini sub oblăduirea părintelui Mihail Abi Fadei, cu mănăstirile marianite ale părintelui Fahd, sau cu cele ale surorilor libaneze misionare conduse de

[1] Boutros Daou, *Le site du Couvent Principal de Saint Maron, Paroles d'Orient, vol. 8*, 1, 1972; Mas Audy (Abu al-Hassan Aii Aii), *Le Livre de l'Avertissement*, Ed. De Goeje, Leyde, 1894, p. 153; Michael Hayek, *Liturgie Maronite*, Paris, 1964, p. 11.

[2] Paul Naaman, *Théodore de Cyr et le Monastère de Saint Maron*, Beirut, 1971.

părintele Sassine Zaidan, cu cele ale surorilor antonine ale maicii Clemence Helou, cu cele din Ain Saade ale maicii Matilda Abou Jaoude, sau cu cele ale surorilor maronite şi ale Sfintei Familii, ale surorilor ordinului Sfânta Tereza şi ale surorilor baladite. Schiturile şi mănăstirile maronite sunt, în zilele noastre, la fel ca primele case de rugăciune maronite de pe valea Oronte. Kaslik-ul şi mănăstirile libaneze sunt pepiniere de călugări martiri, la fel cum era cândva şi Mănăstirea de Cristal, care, într-o singură zi, a dăruit Bisericii, în 517, 350 de martiri.

XIII. CREŞTINII ANTIOHIEI FĂRÂMIŢEAZĂ TRUPUL LUI HRISTOS ÎN PĂRTICELE

Biserica este întruparea veşnică a Fiului lui Dumnezeu. Capul Bisericii este Hristos. Unde este capul se află şi trupul. Dacă ar fi separate, n-am avea nici trup nici cap[1]. Păgânii au chinuit trupul lui Hristos. L-au răstignit pe cruce. Dar creştinii Antiohiei au fost şi mai cruzi. Ei au ciopârțit trupul lui Hristos în mai multe părți. Trupul lui Hristos încă sângerează pe pământ, frânt în bucăți de către creştini. Se ştie că trupul lui Isaia a fost tăiat în două cu fierăstrăul. Creştinii Antiohiei au tăiat trupul lui Hristos, l-au divizat. Limba vorbită de către aceştia era aramaica. Dialectul aramean care se vorbea la Est de Eufrat era cel „siriac". Aceasta era limba primei liturghii, a celei din Antiohia.

Când Sfântul Ioan Gură de Aur predica în limba greacă, era înțeles doar de locuitorii oraşului. În jurul Antiohiei, nu se vorbea decât siriaca.

Sfântul Ioan Hrisostom avea nevoie de traducători. Unul dintre cele mai importante motive ale cutremurului din Biserica Antiohiei a fost graiul şi naționalismul. Apostolul Pavel a afirmat că înaintea lui Dumnezeu, nu mai există nici grec, nici păgân, nici evreu. Pe pământ lucrurile se petrec altfel. Oricât de desăvârşit ar fi, un creştin rămâne în acelaşi timp sirian, evreu sau de altă etnie. În anul 431, la Sinodul Ecumenic de la Efes, s-a discutat despre Sfânta Treime. Sirienii au găsit un pretext pentru a se separa de greci. Când grecii au proclamat dogma care susținea că Maria este Maica lui Dumnezeu sau Theotokos, sirienii au zis nu. Ei au dat naştere unei erezii care susținea că Hristos nu avea decât natura umană. Maria era atunci mama lui Iisus, omul, şi nu mama lui Dumnezeu. Întreaga dogmă a întrupării era negată. Era erezia lui Nestorie. În anul 410, ereticii nestorieni s-au reunit într-un sinod în Seleucia şi au proclamat separarea lor.

În 424, nestorienii s-au despărțit de Biserica Antiohiei. Au păstrat frumoasa liturghie siriacă, ce a fost compusă de ucenicii Domnului Hristos, de către apostoli, şi de către primii Părinți ai

[1] Sfântul Ioan Gură de Aur*, P.G. 61*, col. 72 şi P.G. 62, col. 26.

Bisericii. În 484, nestorienii s-au reunit într-un conciliu la Betlafat. Din acest moment orice contact între ei şi Biserica apostolică a fost întrerupt. Edessa a devenit capitala ereticilor nestorieni. Oraşul care fusese capitala primei împărăţii creştine pe pământ era acum capitala celor care s-au rupt de Hristos şi de Trupul Său. La 27 de km de Edessa, se găseşte Haranul, locul unde a locuit Avraam, pregătind venirea lui Mesia, acum peste patru mii de ani. Haranul era un domeniu al nestorienilor. Pământul natal al Rebecăi, al lui Laban, al lui Nahor, fratele lui Avraam, era separat de Biserică. La Edessa se mai găsea încă în epoca destrămării Bisericii icoana lui Hristos impregnată în mod minunat pe ştergar şi dăruită regelui Avgar. În acest oraş, care fusese capitala creştinismului înaintea Antiohiei şi Romei, se găseau şi moaştele Sfântului Apostol Toma, aşezate aici în 394.

Nestorienii, cei care pretindeau că Hristos nu avea decât o singură natură, natura umană, aveau teologi şi predicatori de prim rang. Erezia lor s-a întins până în capătul Asiei, până în China. În 451, a avut loc sinodul ecumenic de la Calcedon. Acesta condamna o nouă erezie: cea a monofiziților sau iacobiților care era opusul ereziei lui Nestorie. Monofiziții pretindeau că Hristos nu avea natură umană, ci doar natură divină. Şi iacobiții, la fel ca şi nestorienii, erau sirieni. Cele două secte păstrau frumoasa Liturghie siriacă antiohiană. Dar erau separați de Biserica cea Una, Sfântă şi Apostolică. Pe aceste erori de natură dogmatică s-au grefat alte nenorociri de ordin istoric. Edessa şi întreaga Mesopotamie, precum şi multe oraşe din regiunea Antiohiei, au fost cucerite de perşi. Invadatorii perşi susțineau ereziile pentru a slăbi Imperiul Bizantin. În zonele locuite de aramenii de limbă siriacă, adică între Mediterană şi Golful Persic şi Muntele Taurus şi Turcia de astăzi, până în deşertul Arabiei în sud, toți creştinii erau separați de Biserică. Erau fie nestorieni, fie iacobiți.

Doar un mic grup de sirieni a rămas fidel Bisericii. Ei trăiau ca într-o enclavă, supuşi la tot felul de presiuni. Printre creştinii înconjurați de eretici pe valea râului Oronte, în regiunea Antiohiei, se găseau şi maroniții. Maroniții erau cei mai feroce apărători ai dogmelor formulate la Sinoadele Ecumenice de la Efes şi Calcedon. Acesta a fost motivul pentru care, în 517, „Mănăstirea de Cristal" a fost incendiată şi 350 de călugări uciși. Monofiziții au fost cei care i-au măcelărit. În 628, bizantinii i-au învins pe perşi şi au cucerit Edessa. Împăratul Heraclie al Bizanțului a venit el însuşi în oraşul eliberat. „Poporul, preoții şi călugării au ieşit în întâmpinarea

împăratului bizantin. Admirând şi lăudând numărul mare de călugări, împăratul a rostit către apropiații săi: nu trebuie să pierdem un popor aşa vrednic de elogii”[1].

Împăratul Heraclie voia să-i concilieze pe eretici cu Biserica. S-a dus în Edessa, unde era Biserica monofizită. Barhebraeus, episcopul monofizit notează: „Într-o zi de sărbătoare, împăratul a venit în biserica noastră făcând mari binefaceri întregului popor: probabil voia să-l facă să recunoască Sinodul de la Calcedon. Dar la finalul Sfintei Jertfe, împăratul a înaintat pentru a se împărtăşi cu Sfintele Taine, după obiceiul regilor creştini, şi Isaia, Mitropolitul Edessei, în fervoarea zelului său, i-a refuzat cuminecarea zicând: Dacă nu vei anatematiza în scris Sinodul de la Calcedon, nu te voi lăsa să te atingi de Sfintele Taine”. Supărat, Heraclie l-a izgonit pe episcopul Isaia din Biserica cea Mare şi a dăruit-o pe aceasta calcedonienilor. Împăratul, înapoindu-se la Hierapolis, Mabbour sau Membig, a fost întâmpinat de Patriarhul Mar Atanasie împreună cu alți doisprezece episcopi. El le-a cerut mărturisirea lor de credință şi ei i-au dat-o. După ce a citit-o, acesta i-a elogiat. Dar îi presa în continuare fără încetare să accepte sinodul de la Calcedon. Şi cum ei n-au consimțit acest lucru, Heraclie s-a mâniat şi a trimis în întreg Imperiul său acest decret: „Celui ce nu va adera la acest Sinod i se vor tăia nasul şi urechile şi casa lui va fi prădată”. Atunci mulți s-au convertit. Dar călugării din Beth Marón (maroniții) din Mabboug şi din Emesa şi-au arătat răutatea şi-au prădat numeroase biserici şi mănăstiri. Ai noştri i s-au plâns lui Heraclie, dar acesta nu le-a răspuns. Din acest motiv, Dumnezeul răzbunării ne-a eliberat prin ismaeliți (arabi) din mâinile romanilor. Biserica noastră, este adevărat, nu a fost prigonită, căci arabii cuceritori respectau fiecare confesiune pe care o aflau în teritoriile cucerite. Iar acest lucru n-a fost fără însemnătate, căci în felul acesta am fost feriți de răutatea romanilor şi de cruzimea lor față de noi”[2].

Barhebreus, episcopul monofizit al regiunii, a murit în 1282. A fost ultima mare personalitate a monofiziților. El însumează întregul patrimoniu intelectual şi religios, nu numai în ceea ce priveşte monofiziții, ci întreaga tradiție siriacă[3]. Comunitatea de

[1] Foaud E. Boustany, *Saint Maron*, Beirut, 1969, p. 39.

[2] Barhebraeus, *Cronique de Michel le Syrien*; Pierre Dib, *Histoire de l’eglise maronite*, Beirut, 1962, I, p. 14.

[3] Michel Hayek, *Liturgie maronite*, Paris, 1964, p. 9.

creştini care trăia înconjurată de monofiziți, nestorieni şi de perşi nu s-a bucurat prea mult timp de protecția împăratului bizantin. În 8 iunie 632, avea să moară Mahomed. În 636, balaurul ieşit din deşert, Islamul, se năpustea asupra Imperiului bizantin şi persan pas cu pas. Bătălia de la Yarmouk a deschis porțile lumii pentru cuceritorii musulmani, în 637, musulmanii au cucerit Ierusalimul, iar în 638 Antiohia, Tripoli şi Tir au căzut sub ocupație musulmană. În 639 nimic nu a mai rămas din Palestina sau Siria. În acelaşi an, musulmanii au ajuns la porțile Constantinopolului.

XIV. MARONIŢII POPOR MONAHAL

Fondatorul naţiunii maronite este Sfântul Maron. Acesta era un eremit. Un sfânt. Ucenicii lui au fost toţi monahi. Primele mănăstiri ale sfântului Maron erau adevărate fortăreţe. Părintele Boutros Daou afirma că „Mănăstirea de Cristal" avea pereţii groşi de şase metri. Aproape incredibil. Dar o mănăstire maronită trebuia să fie o fortăreaţă. Călugării erau în pericol de asediu. Creştinii care trăiau în jurul mănăstirii se refugiau şi ei acolo, în spatele zidurilor. La început, creştinii nu îndrăzneau să locuiască departe de mănăstiri, care erau singura lor protecţie, întregul popor maronit se trage, într-o oarecare măsură, din aceste mănăstiri fortăreţe. Maroniţii ştiau că nu erau în siguranţă decât numai în mănăstiri. Între zidurile unei mănăstiri se bucurau de o triplă protecţie: zidurile, groase de şase metri, privegherea călugărilor care, la fel ca păstorul din Evanghelie, erau pregătiţi în tot ceasul să-şi dea viaţa pentru oile lor, şi, în cele din urmă, se bucurau, mai ales, de protecţia lui Dumnezeu. De-a lungul a mai multe secole, poporul maronit n-a cunoscut viaţa adevărată şi nu s-a bucurat de siguranţă decât numai între zidurile mănăstirilor. Călugării erau garda lor de apărare, preoţii lor şi stăpânii lor. Stăpâni care lucrau pământul, săpau canale de irigaţii sau construiau terase pentru culturile agricole din munte pentru credincioşii lor.

După invazia musulmanilor, modul de viaţă al creştinilor s-a schimbat. După învăţătura Sfintei Evanghelii, patria adevărată a creştinilor este cerul. Pe pământ, suntem doar trecători. Apostolii nici ei n-au înţeles foarte bine acest lucru. Erau oameni. Ca şi noi. Se gândeau mai întâi la „acum". La viaţa de pe pământ. Se gândeau la onoruri, bogăţie şi putere. Şi de aceea L-au întrebat pe Hristos care va fi locul pregătit pentru ei în împărăţia lui Dumnezeu. L-au întrebat exact ca şi Sancho Panza. Iar Don Quijote i-a promis lui Sancho că-l va face rege pe o insulă minunată. Hristos a pus capăt dorinţelor şi visurilor de mărire şi cinste ale ucenicilor Săi; într-o zi i-a chemat la Sine şi le-a zis: „Ştiţi că cei ce se socotesc cârmuitori ai neamurilor domnesc peste ele şi cei mai mari ai lor le stăpânesc. Să nu fie asta pentru voi, ci care va vrea să fie mare între voi, să fie slujitor al vostru. Şi care va

vrea să fie întâi între voi să fie tuturor slugă" (Marcu 10, 42). Era o răsturnare completă a scării valorilor.

Pentru Hristos, a fi mare înseamnă a sluji. Creştinii nu trebuie să stăpânească, ci să se facă slujitori ai tuturor. Întreaga autoritate pământească se bazează pe violență şi, prin aceasta, pierde orice considerație morală. Ba mai mult, este împotriva moralei. Justiția şi instituțiile juridice, care nu se bazează decât pe violență şi pe exercițiul puterii, nu au valoare morală. Totuşi, Hristos n-a poruncit să ne sustragem autorității, ci să o estimăm la justa sa valoare, sau, mai degrabă, la justa sa non-valoare, şi să ne conducem viața după alte principii.

Maroniții nu aveau nevoie de această recomandare. Ei slujeau pentru că erau slujitori. Nu-şi exersau nicio autoritate, pentru că nu aveau dreptul. Balaurul ieşit din dunele de nisip, a impus peste tot legea musulmană, Sharia. Dar, cel puțin teoretic, ocupația musulmană nu trebuia să atingă fundamentele vieții creştine. Pentru creştini, nu există decât o singură nenorocire: păcatul. Toate celelalte nenorociri sunt trecătoare. Ocupația străină, inundațiile, cutremurele de pământ vin şi se duc. Aceasta e în teorie. În practică, viața creştinilor sub ocupație musulmană s-a schimbat în profunzime. Balaurul ieşit din deşertul Arabiei era în orice clipă gata de război, aşa cum citim în cartea lor sfântă: „Nu slăbiți şi nu chemați la pace, pentru că voi sunteți deasupra"[1]. Superioritate aveau. Continuau, astfel, să cucerească alte pământuri. În toate țările cucerite de ei, arabii aşezau legea musulmană aşa cum e scris în Coran: „Voi sunteți comunitatea perfectă, aşa cum nu s-a mai ivit niciodată"[2].

Imperiul musulman era unul teocratic. Dreptul civil, dreptul penal şi dreptul internațional şi toate celelalte legi pe care omul le-a aşezat încă de la începutul vieții sale pe pământ au fost abolite şi înlocuite de legea lui Allah, revelată lui Mahomed în Coran. Armatele musulmane aveau misiunea sfântă de a impune, prin sabie, legea profetului lor. Creştinii din Persia, Antiohia, Mesopotamia, Egipt, Liban, ca şi cei din Palestina sau din alte părți, trebuiau, în principiu, să îndure cu mai multă uşurință decât ceilalți oameni ocupația musulmană. În principiu, creştinii sunt cei mai buni locuitori pe care un stat poate să-i aibă. Împărăția spre care tânjesc aceştia nu este de aici, în istorie, ci în

[1] Coran, 47, 38.

[2] Coran, 3, 106.

cer, în eternitate. Stă scris: „Creştinii nu se deosebesc de ceilalţi oameni nici prin ţară, nici prin limbă sau îmbrăcăminte. Nu locuiesc în oraşe care sunt numai a lor, nici nu se folosesc de o limbă deosebită, nici nu duc o viaţă străină. Învăţătura lor nu e descoperită de gândirea şi cugetarea unor oameni care cercetează cu nesocotinţă; nici nu o arată, ca unii, ca pe o învăţătură omenească. Locuiesc în oraşe greceşti şi barbare, cum le-a venit soarta fiecăruia; urmează obiceiurilor băştinaşilor şi în îmbrăcăminte, şi în hrană, şi în celălalt fel de viaţă, dar arată o vieţuire minunată şi recunoscută de toţi ca nemaivăzută”[1]. Creştinii nu s-au simţit supăraţi peste măsură când cuceritorii musulmani i-au considerat nu ca oameni deplini, ci ca dhimmis, adică toleraţi.

Musulmanii sunt primii care au utilizat calificativul naţiune creştină, în turcă Rum Millet, şi care se poate traduce şi cu turmă creştină. În statul teocratic al Islamului, creştinii erau numiţi cu acelaşi apelativ care se folosea pentru o turmă de vaci, pentru că ele dau laptele, sau ca şi pentru o turmă de oi, pentru că ele dau stăpânilor lor lâna, sau ca pentru o turmă de cai, pentru că aceştia erau adevăraţi tovarăşi ai cavalerilor. Creştinii, şi ei, furnizau cuceritorilor roadele muncii lor. Din acest motiv, i-au tolerat, i-au ajutat şi protejat. Legea musulmană răsfăţa turmele de creştini, la fel cum ţăranul îşi mângâie şi răsfaţă oiţa care dă lapte bun sau calul care aleargă repede. Dar nicio ţară de pe pământ, de la începutul lumii şi până acum, nu şi-a implicat vacile, oile, caii sau porcii în treburile statului. Aceasta ar fi o nebunie. Fiinţa umană este una raţională. Imperiul musulman proteja viaţa şi garanta binele turmelor creştine, cu condiţia ca acestea să-şi plătească tributul, jiziah. Turmele creştine trebuiau, în afara tributului, să ştie că stăpânul lor are dreptul să le corecteze, să le îndrepte. Turmele trebuie să fie umile, ascultătoare.

Coranul zice: „Luptaţi împotriva acelora care nu cred în Allah şi nici în Ziua de Apoi şi nu opresc ceea ce Allah şi Trimisul Său au oprit şi nu împărtăşesc religia Adevărului, dintre cei cărora li s-a dat Cartea. Luptaţi până când vor plăti Jiziahul, tributul cu mâna lor, fiind ei supuşi legilor”[2]. Primele măsuri de umilire

[1] Epistola către Diognet, trad. Pr. Dumitru Fecioru, în PSB 1, cap. V, Editura IBMBOR, Bucureşti, 1979, p. 339-340.

[2] Coranul, 9, 29.

impuse creştinilor din teritoriile cucerite au fost cele de ordin vestimentar. Un creştin care, de fapt, nu avea drepturi depline, nu avea voie să se îmbrace ca un musulman. Creştinilor le era interzis să poarte anumite pălării şi mantale, sau anumite încălțări pe care doar musulmanii le purtau. Creştinilor li s-a interzis să-şi construiască biserici noi, iar dacă, uneori, totuşi ar fi reuşit să-şi construiască, clopotnița şi fațada trebuiau să fie foarte joase. Neetajate. La fel şi locuințele lor. Satele şi oraşele trebuiau să fie dominate de minaretele şi cupolele moscheilor. Există şi secte musulmane, cum ar fi metualii, care, contrar sunniților, tâlcuiesc în literă textul Coranului[1]: „necredinciosul, politeistul este necurat, o murdărie". Această sectă afirmă că simplul contact cu creştinii contaminează poporul cel unic al lui Allah. Membrii acestei secte refuză să mănânce sau să bea dintr-un vas atins de vreun creştin. Metualii merg până într-acolo încât sparg paharul din care a băut vreun creştin sau vreo farfurie din care a mâncat unul ca acesta şi aruncă pe foc prosopul cu care şi-a şters mâinile. Nemusulmanul este necurat şi nu are voie să invite pe vreun musulman la masa sa sau sub acoperişul său. De aici rezultă legea conform căreia un creştin trebuie să coboare de pe trotuar când pe acesta urcă un musulman.[2]

Comunitatea creştină din eparhia Antiohiei se micşora tot mai mult. Ea era prinsă ca într-o menghină de ocupația musulmană şi de către ereticii monofiziți sau nestorieni. Mănăstirile fondate de discipolii Sfântului Maron s-au grupat şi şi-au ales propria lor ierarhie[3]. Slujbele celebrate în mănăstirile maronite erau cele ale Bisericii antiohiene. Liturghia era cea a Sfântului Iacov al Ierusalimului, cea a Sfântului Petru, a Sfântului Pavel şi a Sfântului mucenic Ignatie, cel de-al doilea succesor al Sfântului Petru la Antiohia. Maroniții ştiau că „viața de creştin trebuie să fie însângerată, nu vărsând sângele celuilalt, ci fiind tot timpul pregătit să-ți verşi propriul sânge"[4]. Acest lucru era o mângâiere. Maroniții ştiau că nu societatea în care trăim este cea care ne mântuieşte, ci modul de a trăi în ea: Adam a căzut în rai fiind, iar Lot s-a mântuit în Sodoma trăind[5]. Ocupația musulmană era o

[1] Ibidem, 9, 28.

[2] Ibidem, 9, 28.

[3] Guillaume de Tir, *P.L. 101*, col. 855.

[4] Sfântul Ioan Gură de Aur, *P.G. 63*, col. 52.

[5] Idem, *P.G. 49*, col. 344.

nenorocire mare pentru creştini, dar maroniții ştiau că „nu există decât o singură nenorocire: păcatul. Toate celelalte nenorociri, războiul, ocupația, nu au de-a face decât cu un trup muritor şi nu pot să vatăme un suflet care e stăpân pe sine”[1].

Stăpânitorii musulmani îi considerau pe creştini ca o sursă de venituri: inegalitatea între creştini şi arabi era riguroasă. „Musulmanii îi asimilau pe creştini cu un capital de rezerve în folosul lor”[2]. Aceştia sunt dhimmi, persoane luate sub tutelă, incapabile de a se apăra, trăind sub protecția arabilor. „Creştinii vor fi consumați de arabi (musulmanii se hrăneau cu roadele muncii creştinilor) pe tot parcursul vieții lor”[3]. Cei mai slabi în credință, care îmbrățişau islamul, nu îşi ameliorau prea mult situația, căci „un străin care îmbrățişa islamul, avea obligația, pentru a se afilia unui trib arab, să devină maula, membru al acestui trib. Această afiliere nu-i asigura acea „isopolitie” cu stăpânii săi, egalitatea în drepturi cu cuceritorii lui. Cetățeni de mâna a doua în imperiul arab, ocupau o poziție nu prea clară între arabi şi plătitorii de tributuri, dhimmi, nemusulmanii înfrânți[4].

Societatea musulmană instaurată de profetul Mahomed este organizată ca o maşinărie. Fiqhul, adică justiția (Juris) reprezintă cunoaşterea şi definirea instituțiilor şi legilor divine şi umane. Nu există instituții bune sau rele în afară de legislația revelată. Valoarea lor morală depinde de voința divină cuprinsă în revelația Coranului. Nimic nu este sortit arbitrariului şi nici inițiativei credinciosului. Fiqh-ul cuprinde obligațiile pe care legea (Sharia) Coranului le impune musulmanului în tripla sa calitate de: om, credincios şi cetățean al unei teocrații. În ceea ce-i priveşte pe nemusulmani, Fiqh-ul determină legi ofensatoare pentru plătitorii de tribut societății islamice, acei dhimmi; prevede chiar forma şi culoarea îmbrăcămintei, încălțămintei şi pălăriilor pe care au voie să le poarte. Fiqh-ul impune acestora numeroase restricții: îi interzice oricărui creştin să poarte armă sau să se urce pe cal, mărturia lor nu este recunoscută în justiție; pe lângă tributul obişnuit mai sunt obligați să plătească şi un impozit special[5]. Cândva, profetul Mahomed a afirmat: „Comunitatea mea nu

[1] Idem, *P.G. 52*, col. 549.

[2] Yahva Ibn Adam, *Kharadji*, 22; H. Lammens, *La Syrie*, Beyrout, 1921, I, p. 61.

[3] Abou Yousuf, *Kharadji*; H. Lammens, *La Syrie*, Beyrout, 1921, I, p. 60.

[4] H. Lammens, *La Syrie*, Beirut, 1921, I, 61.

[5] Idem, *L'Islam*, Beirut, 1943, p. 108.

greşeşte, nu poate comite erori". Şi de aici acel ismat Al-Omma, care înseamnă infailibilitatea comunității musulmane. Sharia, legea sacră, este interpretarea revelației. Ea stabileşte statutul familiei, dreptul penal, public şi internațional, relațiile cu nemusulmanii, reglementează viața religioasă, politică şi socială, supraveghind manifestările multiple şi dirijând ritmul complicat al acestora. Niciun act săvârşit nu este indiferent. Toate actele prevăzute de aceasta sunt fie obligatorii (wadjib, fard), fie licite (mobah) sau interzise (haram), sau, pur şi simplu, blamabile (makrouh). Această lege nu cunoaşte limite teritoriale, ci îi va urma pe credincioşii ei chiar şi pe teritoriile unde aceştia luptă. Credinciosul nu are decât naționalitatea musulmană. Sharia nu recunoaşte altă naționalitate în afară de aceasta[1].

Singurul bine şi unica speranță pe care o aveau creştinii în acea epocă era credința lor. Se grupau în jurul mănăstirilor şi aşteptau ajutorul din înălțimea cerului. Dar o nouă nenorocire s-a abătut asupra lor: o nouă erezie. Biserica Antiohiei, care era divizată deja în trei ramuri, a suferit o nouă dezbinare. Erezia monotelită.

[1] Ibidem, p. 109.

XV. POŢI DEVENI ERETIC DACĂ ÎI URMEZI PAPEI?

Noua erezie care a tulburat Biserica a fost susținută de patriarhul ecumenic şi apostolic al Constantinopolului Serghie (610 – 618). Patriarhul Serghie semnase Ecthesis-ul, mărturisirea de credință conform căreia Hristos are o singură voință, de unde numele de monotelism. Pentru oamenii credinței, fiecare literă are importanță. Un sfert de fracțiune de secundă de neatenție pentru un pilot de avion cu reacție îl poate conduce la o altă destinație decât cea programată. La fel şi în teologie. În zilele noastre, după două mii de ani de creştinism, dacă îl veți întreba pe un creştin bun, nu contează din ce țară, dacă Hristos avea în timpul vieții Sale pe pământ una sau două voințe, nu va şti să răspundă. Chiar şi preoții şi episcopii ezită înainte de a răspunde. Maroniții, grupați în jurul mănăstirilor lor, supuşi la tot felul de presiuni şi torturi din partea ocupației arabe, n-aveau nici timpul şi nici starea de spirit necesară pentru a se ocupa de nuanțe teologice. Ei luptau pentru supraviețuirea lor. Maroniții i s-au adresat Papei. Papa acelor timpuri era Honoriu I. El a ocupat scaunul Sfântului Petru din ziua de 19 octombrie 625 până în 12 octombrie 638, fiind ucenic al Sfântului Grigorie cel Mare. Se presupune că acesta era şi el un mare teolog. La cererea împăratului Heraclie şi pentru a potoli disensiunile dintre creştini, acesta a contrasemnat mărturisirea de credință monotelită a patriarhului Serghie al Constantinopolului. Papa însuşi era agasat de aceste discuții.

„Papa i-a poruncit lui Sofronie să nu mai propovăduiască două firi în persoana lui Hristos, iar lui Cir să înceteze a mai susține existența unei singure firi”[1]. Sofronie era viitorul patriarh al Ierusalimului, care susținea că Hristos avea două voințe, iar Cir era purtătorul de cuvânt al celor care pretindeau că Hristos n-avea decât o singură voință. Papa le-a poruncit să înceteze discuțiile. Succesorul lui Honoriu la tronul Romei, Severin, la fel ca şi papa Ioan al IV-lea şi Teodor I, au avut o atitudine identică. Toți credeau că nu era acesta momentul pentru a atâta discuții şi certuri de natură doctrinară.

[1] Mansi, *Conciliorum amplissima collectio*, Ed. Welter, Tome 11, col. 580 – 581.

În Răsărit mai erau şi alţi episcopi, în afară de patriarhul Serghie, care susţineau că Hristos avea o singură voinţă. Dar gruparea celor care afirmau că Hristos avea două voinţe, una divină şi alta umană, era persistentă. În fruntea sa se găsea Sfântul Sofronie şi Sfântul Maxim Mărturisitorul. Lupta era aşa de înverşunată, încât a fost nevoie să se convoace un nou sinod ecumenic, la care au participat toate Bisericile creştine ale Răsăritului şi ale Apusului. Misiunea acestui sinod era de a preciza dacă Hristos a avut, în timpul vieţii Sale pământeşti, una sau două voinţe. Acesta a fost al şaselea sinod ecumenic. Monotelismul a fost condamnat. Era o erezie gravă. În documentele sinodului citim: „Suntem de părere că trebuie să izgonim din Biserică şi să anatematizăm şi pe papa Honoriu, care a urmat întru totul pe patriarhul Serghie al Constantinopolului". A fost condamnat şi papa Leon II[1].

Până atunci nu mai fusese vreun papă anatematizat, vreun papă condamnat de erezie. Sfântul Maxim Mărturisitorul, cel mai fervent adversar al monotelismului a fost reabilitat. Dar a murit ca martir. Pentru că în întreaga sa viaţă scrisese că Hristos a avut două voinţe, i-au tăiat mâna dreaptă pentru a nu mai putea scrie. Acest lucru s-a petrecut în timpul patriarhului Serghie şi al împăratului Heraclie. Cum nu mai putea scrie, vorbea tot timpul, propovăduind peste tot cu voce tare că Hristos avea două voinţe. Din ordinul împăratului şi al ierarhiei bisericeşti, i-au tăiat şi limba, ca să nu mai vorbească. Cum Sfântul Maxim continua să propovăduiască şi cu ochii, cu privirea că Hristos a avut două voinţe, i-au scos şi ochii. Dar el conţinua să trăiască şi fără mâna dreaptă şi fără limbă şi fără ochi. Chiar şi simpla sa prezenţă până la vârsta de 80 de ani constituia o adevărată propovăduire a adevărului teologic că Hristos avea cu adevărat două voinţe şi că monoteliţii erau eretici. Maxim Mărturisitorul este aşezat astăzi în rândul sfinţilor. În calendar, se face prăznuirea sa, la catolici pe 13 august, ziua morţii sale în exil, în ţara lăzilor[2], în Caucaz, iar la ortodocşi pe 21 ianuarie.

Atacaţi de musulmani, monofiziţi, nestorieni şi de partizanii Sfântului Maxim Mărturisitorul, maroniţii nu-au mai putut rezista, s-au retras în munţii Libanului şi s-au aşezat pe Valea Qadişa, la poalele masivului unde cresc cedrii, de-a lungul Văii Meifouq şi

[1] Idem, *Concil*, Tome 11, col. 733.

[2] Adjarii sau gruzinii, după cum îi numesc turcii (n.tr.).

Illige, în ținutul Batroun. Erau maroniții monoteliți sau antimonoteliți? În acele timpuri, înconjurați de pericol, nu aveau timp pentru speculații teologice. Când aceştia au conştientizat că aveau o nelămurire în ceea ce priveşte învățătura despre voințele în persoana Domnului Hristos, n-au îndrăznit să dea ei înşişi un răspuns, ci s-au adresat patriarhului Constantinopolului şi papei de la Roma. Papa şi patriarhul nu erau atacați zi şi noapte de trupe înarmate. Ei puteau să se ocupe cu subtilități teologice. Papa de la Roma, patriarhul Constantinopolului şi cel de la Antiohia le-au răspuns că Hristos avea o singură voință. Maroniții erau buni creştini, adevărați călugări. Ei au urmat directivele Bisericii Apostolice. Căci se afirma clar: „Tradiția şi învățătura lui Hristos sunt păstrate de Biserică”[1]. Şi încă: „Ceea ce Biserica Universală, Sobornicească proclamă este adevărat şi drept, fiind transmis de către autoritatea apostolică”[2]. Sau: „Este adevărat şi drept pentru că aşa mărturiseşte Biserica de la începuturile ei”[3].

Poporul maronit s-a născut într-o mănăstire. Educația sa civică şi religioasă a fost, la început, strict monahală. Ascultarea în materie de credință era prima regulă. Având în vedere că mai mulți papi, patriarhi, mitropoliți şi arhiepiscopi au fost monoteliți, poporul maronit n-a putut face altceva decât să le urmeze. Trebuiau să asculte de Biserică în cel mai mic amănunt. Căci scris este: „Nu trebuie să primim nimic din ceea ce este străin şi ne îndepărtează de Tradiția eclesiastică şi apostolică”[4]. Maroniții, aşadar, au ascultat de Biserică, au urmat Bisericii. Au urmat papei şi patriarhilor. În anul 1089, episcopul maronit Toma de Kafartab a scris o lucrare cunoscută cu titlul 10 Capitole, păstrată cu numărul 203 la fondul siriac al Bibliotecii din Paris[5]. Episcopul maronit afirma în acea lucrare: „Iisus Hristos este Dumnezeu desăvârşit şi om desăvârşit. Este asemănător nouă, în afară de păcat. Are o singură voință, pentru că în persoana Sa nu pot exista două voințe opuse una celeilalte”.

Dar când au aflat, în vârful munților, unde ei locuiau, că Sfântul Părinte de la Roma şi sinoadele ecumenice stabiliseră că Hristos avea două voințe, maroniții au primit această dogmă şi au

[1] Sfântul Atanasie, *P.G. 7*, col. 966.

[2] Fericitul Augustin, *P.L. 43*, col. 74.

[3] Sfântul Epifanie, *Anchoratus*, G.C.S. 25.

[4] Origen, *De principiis*, G.C.S. 22, 1.

[5] Pierre Dib, *Histoire de l’eglise maronite*, Beirut, 1962, 1, p. 13.

ascultat de Biserică. Dar şi până la acel moment ascultau de Biserică, care învăța că Hristos avea două voințe, dar acestea erau într-o perfectă armonie şi niciodată într-un raport de contradicție, de unde ei au ajuns la concluzia că, de fapt, Hristos n-avea decât o singură voință. Maroniții nu s-au simțit niciodată vinovați de vreo îndepărtare de la dreapta credință. Tocmai în vremea acestor frământări teologice, care se adăugau la vijeliile istoriei, maroniții, conduşi de monahii lor, s-au retras în munții Libanului.

XVI. QADIŞA SAU VALEA SFÂNTĂ

Istoricii arabi, în general, şi istoricul maronit Boutros Daou, în special, afirmă că zidurile „Mănăstirii de Cristal" şi ale altor mănăstiri de pe valea râului Oronte erau groase de şase metri. Şi totuşi, n-au fost suficient de groase. Atunci maroniții şi-au căutat o fortăreață inexpugnabilă şi au ajuns pe Valea Qadişa, care începea la poalele podişului cu cedrii. Era un templu cu ziduri înalte până la cer. Părea că Dumnezeu o crease special pentru a adăposti poporul maronit în timpul celor trei sute de ani de ocupație musulmană. Dacă nu ar fi găsit acea fortăreață pe Valea Qadişa, maroniții n-ar fi putut rezista. Această vale se află în Liban. De la Avraam încoace, Libanul este numit templu de refugiu, azil. Toți fugarii află acolo adăpost. Chiar şi Iona, când a fost eliberat din pântecele chitului, şi-a găsit acolo adăpost.

Când maroniții au ajuns în valea muntoasă aproape inaccesibilă, Biserica lor era bine organizată. Aveau propria lor ierarhie. Aşezându-se în adâncul văilor, pe crestele munților sau în peşteri, ei nu aveau nimic de schimbat în organizarea lor bisericească. Sinodul ecumenic din 682[1] stabilea, prin canoanele 37 şi 39 că: „În cazul în care un episcop împreună cu enoriaşii săi sunt obligați să se aşeze pe teritoriul unei alte Biserici Autocefale, episcopul îşi va păstra toate drepturile pe care le avea în vechiul teritoriu canonic, atât în ce priveşte administrația internă, cât şi în ce priveşte raporturile între Biserici. El reprezintă Biserica independent de autoritatea eclesială locală. Această Biserică va rămâne autocefală dacă şi în vechiul teritoriu canonic era autocefală". Acest canon fusese emis imediat după sosirea creştinilor ortodocşi din Cipru, împreună cu episcopii lor, în eparhia de Hellespont, refugiindu-se din fața ocupației musulmane. Maroniții trăiau acum ascunşi în grotele muntelui asemenea primilor creştini ascunşi sub pământ, în catacombe.

În 1660, cavalerul de Arvieux a vizitat Valea Qadişa. El consemna: „Quannoubin, din latinescul Coenibin, care înseamnă mănăstire, este cel mai important aşezământ monahal maronit, unde patriarhul şi-a aşezat reşedința. Am fost primiți de către

[1] Este vorba de Sinodul VI Ecumenic (n.tr.).

episcopi şi călugări cu o politeţe la care nimeni nu se aştepta, într-un deşert groaznic şi izolat de orice aşezare. Asprimea ascezei şi pocăinţei e foarte îndepărtată de obişnuita politeţe. Călugării ne-au condus într-o sală spaţioasă. În timp ce noi ne trăgeam sufletul, un alt monah l-a anunţat pe patriarh de sosirea noastră. Patriarhul maronit trăia ascuns într-o peşteră şi nu ieşea decât seara. Patrulele turceşti veneau să-l caute în mod regulat". Cavalerul francez a fost ospătat de către patriarh şi călugării săi. Aceştia doar au gustat. Posteau. Nu beau decât puţină apă. Viaţa lor era extrem de austeră. Munceau mult, iar noaptea se trezeau pentru a priveghea la slujbe. „Patriarhul se numea Gheorghe. Dar pe ştampila şi sigiliul său era scris în latină şi siriacă Petru, Patriarh al Antiohiei.

„Patriarhul este îmbrăcat modest, cu o dulamă dintr-un postav simplu, cu un turban mare din pânză şi bumbac albastru. Cândva era alb, dar au fost obligaţi să adopte culoarea albastră de când au intrat sub stăpânire turcească, cei din urmă fiind singurii care aveau dreptul să se îmbrace în alb. Prelaţii maroniţi duc o viaţă foarte strictă şi foarte austeră; sunt îmbrăcaţi sărăcăcios şi nu au alt venit decât ceea ce pământul le dă prin lucrul mâinilor lor. Nu regăsim aici deloc fastul prelaţilor noştri din Europa. Veşmintele lor sunt curate, dar sărăcăcioase. Aceasta este virtutea care îi împodobeşte, şi nu ţesăturile scumpe, broderiile, aurul sau argintul. Nu au decât toiege de lemn, dar sunt episcopi de aur. De aceea, toţi creştinii au faţă de ei un respect nemărginit şi manifestă o ascultare necondiţionată faţă de tot ceea ce ei le poruncesc. Episcopilor, arhiepiscopilor şi preoţilor le sărută mâna, iar patriarhului chiar şi picioarele. Îi respectă ca pe părinţii şi stăpânii lor, iar felul în care trăiesc şi relaţionează cu aceştia este o lecţie frumoasă pentru cei care, ca şi noi, sunt emancipaţi la o viaţă destul de diferită, chiar opusă modului de viaţă la care ne îndeamnă legile noastre"[1].

Lista patriarhilor maroniţi din vechime este: Ioan Maron, Curius, Gabriel, Ioan II Maron, Ioan III, Grigorie, Ştefan, Marcu, Eusebiu, Ioan IV, Iosua, David, Grigorie II, Teofilact, Iosua, Dometie, Isaac, Ioan V, Simeon, Ieremia, Ioan VI, Simeon II, Iosif,

[1] *Mémoires du chevalier d'Arvieux*, publiés par P. J. B. Labat, Paris, 1735, Tome II, p. 418 – 432 şi Pierre Dib, *Histoire de l'eglise maronite*, Beirut, 1962, I, 154.

Petru, Grigorie III, Iacov, Ioan VII, Petru II, Petru III, Petru IV şi Ieremia[1].

[1] J. B. Chabot, *Les Listes patriarcales de l'eglise maronite*, Paris, 1937, p. 23.

XVII. MUNTELE ÎNFLORIT

Se spune, pe drept cuvânt, că cei mai harnici muncitori ai pământului sunt locuitorii Europei Nordice. În Statele Unite se recunosc de departe, după frumusețea şi curățenia fermelor, a bisericilor şi satelor lor, cei care sunt veniți din Scandinavia, din țările germanice şi din Anglia. Dar, după ce ai vizitat munții Libanului, eşti obligat să-ți revizuieşti această idee consacrată şi să-i aşezi pe maroniți în capul listei oamenilor harnici. Este foarte dificil să urci pe muntele maroniților libanezi. Nu există drumuri. Prima preocupare a maroniților, sosind la Qadişa, la Meifouq între stâncile aproape inaccesibile, a fost aceea de a interzice construirea drumurilor de acces. Ei se aşteptau la atacurile invadatorilor în orice moment al zilei şi al nopții. Duşmanul era peste tot în jurul lor. Puteau să apară dinspre toate punctele cardinale.

Invadatorii aveau nevoie de drumuri de acces, iar maroniții le-au suprimat. S-au obişnuit să trăiască fără căi de comunicație. Era o chestiune de strategie militară. Chiar şi în zilele noastre, pentru a opri înaintarea duşmanilor, sunt distruse podurile, căile ferate şi căile de acces. Mănăstirile maronite sunt construite pe culmile greu accesibile sau în peşterile adânci ale văilor. Mănăstirile au fost întotdeauna locuri de scăpare, fortărețe şi spații de refugiu în caz de pericol. Cele mai protejate mănăstiri maronite sunt cele din valea Qadişa. Acestea sunt săpate în stâncă. Nicio armată a duşmanilor n-a putut să le invadeze. În timpul celor cinci mii de ani de istorie, cei mai mari cuceritori au trecut şi prin Liban. Asirienii, perşii, romanii, grecii, Darius, Cyrus, Tamerlan şi toți sultanii, califii, cuceritorii arabi, precum şi legiunile romane şi cruciații veniți din Occident. Niciunul dintre aceşti cuceritori n-a reuşit să urce culmile unde erau construite mănăstirile şi în jurul cărora trăia poporul maronit. Această națiune a fost, fără întrerupere, invadată şi ocupată de armatele străine, dar niciodată, practic, n-a fost supusă, subjugată. Maroniții sunt creştini dedicați, pentru că ei iubesc libertatea. Acest popor a primit literal cuvântul Sfântului Pavel „Hristos ne-a slobozit ca să rămânem liberi” (Galateni 5, 1). Libertatea şi creştinismul sunt sinonime în țara maroniților.

Din punct de vedere creştin, precum şi din punct de vedere militar era, astfel, admirabil şi foarte eficace a se stabili pe vârfurile inaccesibile ale muntelui Liban sau în văile unde nici soarele nu pătrundea niciodată. Acolo, în înălțime, pe vârfurile munților, dar şi jos, în văile adânci, îşi puteau păstra neatinsă libertatea. Mai rămânea să-şi soluționeze problemele economice. Astfel, au fost obligați, chiar cu prețul vieții, să facă din piatră un pământ roditor, pentru a putea cultiva. Maroniții s-au învrednicit pe acest pământ de o minune mai mare ca cea a lui Moise. Nu au aşteptat să cadă pâinea din cer, ci au semănat grâu, porumb şi orz pe rocile golaşe ale muntelui. Şi-au creat veritabile grădini suspendate. Poetul Alphonse de Lamartine i-a vizitat pe maroniți în 1832. „Acest popor neobosit, care nu avea scăpare decât în spatele culmilor şi în prăpăstiile acestora, a făcut stânca prielnică cultivării; a ridicat etaj cu etaj până la ultima creastă a muntelui, până la zăpezile eterne, ziduri şi terase din blocuri de piatră rotundă; pe aceste terase a adus puținul pământ fertil pe care apele îl aduceau în văile adânci; au scormonit piatra pentru ca pulberea rezultată, la care adăugau puțin pământ, să devină un pământ fertil, şi acest lucru a făcut din Libanul întreg o grădină plină cu duzi, smochini, măslini şi culturi de cereale”[1].

Maroniții n-au construit doar pe vârfurile munților, creând grădini suspendate asemenea grădinilor Semiramidei, ci şi în profunzimile văilor, până şi în adâncul râpelor. Un călător francez, care deținea o funcție oficială în Libanul anului 1860, afirma: „Valea este îngustă şi adâncă şi, aşa cum se vede din înălțimile munților din apropiere, pare lipsită de locuitori, pentru că razele soarelui nu ajung din vârfurile muntelui până în profunzimea văii... Eşti cuprins de teamă, căci la o privire în juru-ți, munții par că închid ermetic, şi, imediat, te întrebi cu groază de este vreo cale de ieşire din acest labirint... Cu toate acestea, trecând peste acest aspect lugubru, vegetația este foarte bogată. Măslinii, mai ales, simbolul păcii, ating aici dimensiuni extraordinare. Călătorul este mişcat de tot ceea ce vede în jurul lui, dovezi clare ale existenței unei populații iscusite. Căci, câte lucrări n-au fost necesare pentru a susține aceşti giganți pe versanții abrupți ai muntelui, pentru a împiedica alunecările de pământ până în adâncimile prăpăstiilor, provocate de ploile puternice din timpul iernii sau de topirea

[1] A. de Lamartine, *Voyage en Orient*, Paris, 1903, I, 453.

zăpezilor! Fiecare măslin este susținut printr-o lucrare de zidărie foarte ingenioasă. Ziduri, terase fără sfârşit”[1].

„Pământul acestor versanți suspendați, încărcat cu duzi şi viță de vie, s-a desprins în urma dezghețului subit, şi, alunecând pe panta stâncilor, a coborât, asemenea unei corăbii de pe şantier scoasă la apă, ca să se adune din nou jos, în vale. Şi s-a născut un proces bizar, deşi firesc, între proprietarul de drept şi intrus; şi acest proces a fost înaintat până la tribunal. S-ar părea că aceste accidente trebuie să fi provocat dezgustul viețuirii în aceşti munți; dar, pe lângă faptul că sunt rare, acestea au şi un avantaj care face ca viețuirea aici să fie preferată celei din zonele mănoase de câmpie; adică în sensul că devin o formă de apărare împotriva amenințărilor turcilor. Această formă de securitate a constituit un bine atât de prețios pentru locuitori, încât au dezvoltat pe aceste stânci o industrie pe care s-ar putea să nu o mai găsim altundeva. Cu multă trudă şi cu un simț practic, ei au forțat un sol stâncos să devină fertil. Pentru a-şi asigura necesarul de apă, au creat canale, care coborau prin mii de ocoluri pe pantele abrupte, aducând apa în vâlcelele diguite; şi ca să susțină pământul, gata să se surpe, îl terasau. Aproape toți munții terasați în felul acesta, se prezintă sub forma unei scări sau a unui amfiteatru, şi fiecare etaj este plin de viță de vie sau de duzi. Am numărat pe o singură pantă până la 100 – 120 de etaje, din fundul vâlcelei până pe coama dealului”[2].

„Atunci când călătorul pătrunde în profunzimea munților simte asperitatea drumurilor, pantele abrupte, adâncimea prăpăstiilor, şi începe să se înspăimânte. Se întoarce, coboară, înconjoară, urcă şi, prin schimbarea permanentă a peisajelor, am putea spune că o putere magică înnoieşte la fiecare pas decorul scenei. Odată vezi sate care par să alunece pe pantele abrupte, astfel dispuse încât terasele primului rând de case servesc de stradă pentru casele aflate la etajele superioare ale muntelui terasat. Altădată seamănă cu o mănăstire zidită pe o culme conică izolată”[3].

În vârful acestor munți se înalță cedrul. Arborele care trăieşte mai multe mii de ani, al cărui lemn nu putrezeşte. „Aceşti arbori, aceşti cedrii sunt monumentele naturale cele mai celebre ale

[1] Souvenires de Syrie *(Expédition Française de 1860)*, Plon, Paris, 1903, p. 60.

[2] Volney, *Voyage an Egypte et en Syrie*, Paris, 1959, p. 164.

[3] Ibidem, p. 163.

universului. Religia, poezia şi istoria, deopotrivă, vorbesc despre ei. Cedrii încoronează ca o diademă coama munților. În jurul acestor martori milenari, munții, care ştiu istoria pământului mai bine decât istoriografia însăşi, şi care ne-ar povesti, dacă ar putea, despre atâtea imperii, religii sau rase umane dispărute. La fel, despre clerul maronit am putea spune, cu adevărat, că în niciun alt ținut nu este la fel de curat, la fel de retras între zidurile pioaselor mănăstiri, atât de autentic şi cu o influență atât de mare asupra poporului, ca aici. Dacă vrem să aşezăm în fața ochilor tabloul creştinismului primar curat, dacă vrem să vedem simplitatea şi forma credinței în Biserica primară, puritatea obiceiurilor, lucrarea dezinteresată a mesagerilor dragostei, influența preoților fără abuzuri, autoritatea fără dominare, sărăcia fără cerşetorie, demnitatea fără orgoliu, rugăciunea, privegherea, sobrietatea, lucrul mâinilor, trebuie să venim în pământul maroniților”[1].

Poporul maronit era organizat în aceşti munți la fel ca o obşte monahală. În rugăciune continuă. Tot timpul în alertă şi înarmați până-n dinți. În Răsărit, călugării sunt numiți angeli, adică asemănători cu îngerii. Un călugăr încearcă să trăiască pe pământ ca şi îngerii în ceruri. Călugării maroniți au trăit pe pământ ca arhanghelii. Care este diferența dintre un înger şi un arhanghel? După spusele Sfântului Dionisie Areopagitul şi ale Sfântului Prooroc Isaia, arhanghelii au şase aripi. În iconografie, în afară de cele şase aripi, arhanghelii sunt înfățişați ținând în mână o sabie de foc. Arhanghelii înarmați cu săbii de foc sunt pictați pe uşile diaconeşti, uşile laterale ale altarului, pentru a apăra intrarea.

Călugării maroniți sunt asemănători arhanghelilor, căci ei trebuie să fie înarmați tot timpul cu săbii de foc pentru a împiedica intrarea duşmanilor în munți. Există canoane bisericeşti care interzic preoților şi călugărilor să poarte armă. Dar preoții maroniți au fost obligați de istorie să aplice în literă sfatul evanghelic, care zice că păstorul trebuie să-şi dea viața pentru oile sale. Monahii maroniți sunt nevoiți să-şi dea viața pentru oile lor. Viețuitori pe vârfurile munților, poartă săbii de foc ca şi arhanghelii, pentru a-şi apăra turmele lor. Aceştia invocă des cazul Sfântului Petru, corifeul Apostolilor, care atunci când un soldat s-a apropiat de Hristos pentru a-L opri, a scos sabia din teacă şi i-a tăiat urechea dreaptă celui ce voia să pună mâna pe Dumnezeu. Fireşte, Hristos

[1] A. De Lamartine, *op. cit.,* p. 456.

i-a cerut apostolului Său să pună sabia în teacă. Hristos i-a lipit urechea la loc soldatului care venise să-l aresteze. Monahii maroniți îl apără pe Hristos la fel ca Sfântul Petru, făcând adesea acelaşi exces de zel ca şi acesta. Ei ştiu că Hristos va repara într-o zi nedreptatea, paguba cauzată de excesul de dragoste a acelora care-L apără. Împreună cu Biserica lor, au fost izolați de celelalte popoare creştine. Între ei şi celelalte popoare creştine existau zidurile-fortărețe ale munților şi oceanul de invadatori, care îi asaltau din toate părțile. Biserica Maronită era o insulă izolată în lumea musulmană.

Acolo, în munți, maroniții au cunoscut un alt popor ca şi ei, vecuitor al munților, mardaiții. Acest popor era cunoscut încă de pe vremea lui Herodot şi Strabon. Şi Teofan îl pomeneşte în cronologia sa. „Trăiau pe vârfurile munților, pe Amanus, Taurus şi munții din nordul Libanului".

Mardaiții erau numiți de către arabi djaradjima, după numele oraşului lor Djaradjouma, în Aman, care se găseşte în Turcia de astăzi. Aceştia n-au fost supuşi niciodată de vreun invadator, la fel ca maroniții. În primele secole ale creştinismului, erau defensorii neînvinşi ai Imperiului Creştin de Răsărit. De fiecare dată când perşii sau arabii atacau Bizanțul, se loveau de mardaiți, numiți zidul de aramă. Căci nu puteau fi niciodată învinşi. După o luptă dură între arabi şi bizantini, musulmanii le-au cerut bizantinilor, ca o condiție pentru a încheia un tratat de pace, deportarea şi condamnarea la moarte a mardaiților. Împăratul Iustinian a fost obligat să accepte această condiție. Şi-a distrus propriul zid de apărare. Acesta a organizat asasinarea, prin trădare, a şefilor mardaiți, pe femeile şi copiii acestora i-a deportat şi a condamnat la moarte mii de luptători. O parte din mardaiți s-au refugiat în Liban, în templul de nepătruns, pentru că Dumnezeu a creat Libanul special pentru creştinii sortiți exterminării. Mardaiții au devenit, aşadar, una cu maroniții. Aveau tot ce era necesar pentru a fi uniți. Credința în Hristos, dragostea de libertate şi asceza.

În munte, viața zilnică era foarte dură. „Condiția țăranilor este grea, mizerabilă. Peste tot, hrana lor se reduce la o pâinică de orz sau de sorg, ceapă, linte şi apă. Trupul lor cunoaşte atât de puține feluri de mâncare, încât uleiul şi grăsimea râncedă li se par o mâncare delicioasă. Pentru a nu pierde nimic din cereale, grăunțele nu se curăță de semințe străine, nici chiar de neghina care produce ameteli şi orbire pentru câteva ore, lucru pe care eu însumi l-am testat. Atunci când e foamete, în munții Libanului se

culege ghindă de stejar şi se hrănesc cu ea, după ce e prăjită pe jar sau fiartă”[1].

Lui Dumnezeu, care din înălțimea cerului, privea cum maroniții îşi terasau muntele, aducând pământ cu catârii, dar şi cu spatele, pentru a-şi face grădini şi a cultiva, I-a fost milă de ei. Dumnezeu ştia că minunatele grădini suspendate, de care se minunau scriitorii Antichității, atribuindu-le Semiramidei, erau la fel, erau aceleaşi cu grădinile şi culturile pe care maroniții le amenajau pe culmile muntoase ale Libanului.

Cei ce amenajau aceste grădini suspendate, aceste terase, se hrăneau foarte auster. Pentru a le ameliora situația, Dumnezeu le-a trimis un cadou. Viermele de mătase. Misionarii creştini l-au importat din îndepărtata Chină şi Asia pentru a îndulci sărăcia în care trăiau creştinii maroniți. Pe terasele suspendate, maroniții au plantat duzi şi s-au hotărât să crească viermele de mătase. Erau abili în orice meserie pe care ar fi întreprins-o. La fel ca şi strămoşii lor, fenicienii, care au descoperit purpura şi au dăruit-o apoi întregii lumi. Au observat repede că, dacă viermii sunt hrăniți cu frunze de dud alb, mătasea era incomparabil mai frumoasă. Şi, în scurt timp, muntele a fost acoperit cu duzi albi.

Dar erau asaltați din toate părțile. De mai multe secole. Asediile erau numeroase. Nu doar din partea musulmanilor, ci şi din partea monofiziților şi a nestorienilor. Şi pe lângă aceştia, mai apărea un agresor în acele timpuri, venind din îndepărtata Asie. Erau turcii. Un neam de cuceritori. Un popor călit de viața nomadă trăită secole de-a rândul şi de mizeria singurătății aspre din Asia înaltă. Turcii s-au convertit la islam. În masă. În 1055, au cucerit Bagdadul, oraş care, altădată, aparținuse strămoşilor maroniților, iar de câteva secole devenise un oraş arab de mare însemnătate. Ca de altfel întreaga regiune. După victoria de la Yarmouk, în 20 august 636, musulmanii erau stăpânii întregului teritoriu care aparținuse cândva strămoşilor maroniților, cu excepția muntelui Liban. Cuceritorii musulmani, aceşti „păzitori ai oilor care, în deşert sufereau de mizerie, lipsă, acest popor nomad, a început să înalțe palate”[2]. Trăiau de acum într-un lux insolent şi scandalos. Unul dintre califii Siriei, Motavakkil, avea în haremul său mai mult de patru mii de concubine[3]. Turcii nu au întâlnit rezistență. Cei

[1] Volney, *op. cit*., p. 379.

[2] Abou Daoud, *Sonan*, 173, H. Lammens, La Syrie, Beirut, 1921,1, 122.

[3] Mas Audy, *7, 26*, H. Lammens, *op. cit*., I, 135.

bogați nu mai pot fi combătuți. Şi musulmanii erau acum foarte bogați. Nu mai voiau să lupte pentru paradis. Arabii din Siria s-au declarat pregătiți să-şi sacrifice partea lor de rai în favoarea stăpânirii peste măslinii şi smochinii din Ghouta[1].

Alți comandanți turci au cucerit Ierusalimul şi Egiptul de la arabi (1071) şi de la bizantini Antiohia. Imperiul turc se întindea acum de la Boukhara la Antiohia; Melik-chah, urmaş al nomazilor iviți din profunzimile Asiei, vine, în 1087, printr-un gest simbolic foarte curios, să îşi afunde sabia în apele Mediteranei[2]. Maroniții erau asediați şi singuri. Nu aşteptau ajutor decât din înălțimea cerului şi de la ei înşişi. Veştile care veneau în munte erau din ce în ce mai alarmante. Turcii erau decişi să aplice în literă Coranul. Voiau să cucerească întreg pământul. Sharia, sfânta lege musulmană, a avut în vedere întotdeauna războiul sfânt ca pe una dintre datoriile esențiale ale fiecărui adept al islamului. Cea mai mare glorie pentru un musulman este aceea de a muri pentru răspândirea credinței. „Martir (chahid) este musulmanul care moare în Djihad, ucis după ce el însuşi a ucis”[3]. Legea islamică cere ca djihadul să nu fie întrerupt niciodată şi să nu se sfârşească înainte ca lumea întreagă să se supună islamului, căruia toți trebuie să-i recunoască supremația politică. Acest concept reprezintă unul dintre idealurile musulmane cele mai incontestabile şi mai populare[4].

Turcii constituiau un pericol mai mare decât arabii. Ei ocupaseră Antiohia, Perla Orientului şi reşedința oficială a patriarhului lor. Tir, Sidon, Beirut, Ierusalim, toate aceste oraşe erau în mâna turcilor. Călugării care îi vegheau pe maroniți, stând la pândă, se aşteptau la un atac general în fiecare zi şi în fiecare noapte. Turcii erau viteji ca şi ei. Nu erau pregătiți să cedeze, dar, ca şi arabii, ale căror lupte de cucerire se dădeau doar în zonele joase de câmpie, se temeau să urce în munți, sau să se afunde în păduri, sau să înainteze pe văile aproape inaccesibile, cum ar fi Qadişa. Arabii erau obişnuiți cu deşertul. Le era frică de înălțime, chiar şi de pomii înalți. Şi n-au cucerit Tunisia, Algeria, Marocul sau Spania, unde erau păduri imense, decât după ce au tăiat toate

[1] Ibidem, *4, 366*, H. Lammens, *op. cit*, I, 123.

[2] René Grousset, *Epopeé des Croisades*, Paris, 1939, p. 11.

[3] Coran, 9, 112.

[4] H. Lammens, *L'Islam*, Beirut, 1943, p. 82.

pădurile. Erau oamenii deşertului şi unde, în teritoriile cucerite, nu găseau deşert, îl creau pur şi simplu.

Turcii erau lupi. Nu aveau frică de nimic şi poporul maronit ştia acest lucru. Călugării şi credincioşii erau înarmați. Dumnezeu, Care din înălțimea cerului vede toate şi Care le-a dăruit maroniților viermele de mătase pentru ca aceştia să trăiască mai bine, văzându-i pe aceşti amărâți în pericol de-a fi nimiciți, la fel cum au fost nimiciți frații lor creştini rămaşi în câmpia de pe malul Orontelui, în Mesopotamia, Palestina, Egipt şi coasta libaneză, le-a trimis un ajutor. Un ajutor care nu venea din înălțime, ci din Occident. Dumnezeu ştia că Occidentul poartă numele unei prințese libaneze, prințesa Europa, care s-a născut în Tir. Ea a fost scoasă din apă de către Zeus şi trimisă în înot în insulele greceşti. Şi europa înseamnă literal Occident. Europa poartă, aşadar, numele unei fiice de împărat care domnea în ținutul maroniților. Era din acel ținut unde Dumnezeu i-a trimis, în mod expres, pe cruciați ca să-i salveze pe maroniți. Pentru maroniți, pentru aceşti creştini asaltați în munții lor şi sortiți unei morți sigure, sosirea cruciaților pe țărmurile libaneze era asemenea pogorârii îngerului care a apucat mâna lui Avraam, când acesta voia să-l aducă jertfă pe fiul său Isaac, şi l-a oprit. Pentru poporul maronit, poporul asediat şi izolat în munții săi de când lumea, armatele cruciate din Apus erau asemănătoare îngerilor care l-au eliberat pe Sfântul Petru din temniță. Căci maroniții erau închişi în Qadişa, la Meifouq şi în peşterile din munți, la fel cum era şi Sfântul Petru închis la Ierusalim.

XVIII. ARMATELE MARONITE ŞI CRUCIADELE

În 29 octombrie 1095, a doua zi a Conciliului de la Clermont, Papa Urban II a făcut apel către creştinii din Occident să pună mâna pe arme pentru a apăra creştinătatea apuseană de invazia musulmană. Creştinii libanezi nu-şi puteau crede ochilor. Nimeni până în acel moment nu le venise în ajutor. Niciun creştin nu se îngrijorase pentru viaţa altuia. Din contră, creştinii orientali erau divizaţi şi se devorau între ei, în timp ce Islamul îi devora şi pe unii şi pe alţii. Şi iată cum, creştinii blonzi şi cu ochi albaştri veneau din Europa Occidentală pentru a le întinde o mână de ajutor creştinilor răsăriteni, care trăiau ascunşi prin munţi, în stare de permanent asediu. Împăratul bizantin Alexie Comnenul l-a invitat pe Godefroy de Bouillon, conducătorul primei cruciade, la palatul său. Împăratul nu era furios pe cruciaţi pentru că devastaseră oraşul Selymbria de pe Marea Marmara, ci i-a chemat pe cruciaţii prădători să-şi aşeze tabăra lângă zidurile Constantinopolului. Era 23 decembrie 1096. Împăratul Bizanţului era creştin. Era numit cel de-al 13-lea apostol, nume purtat de toţi predecesorii lui, pentru că bazileul contribuia, prin puterea şi largheţea sa, la propovăduirea apostolică. Dar nu din motive creştine Alexie Comnenul a închis ochii atunci când cruciaţii prădători au devastat oraşele creştine. Împăratul bizantin îi vedea pe cruciaţi ca voluntari veniţi să ajute la recuperarea provinciilor pierdute în mâna turcilor, începând cu Niceea şi până la Antiohia. Dar vechile teritorii creştine din Asia Mică, Siria şi Palestina, pe care voiau să le elibereze, nu făcuseră, oare, parte din Imperiul bizantin într-un trecut mai îndepărtat, ca Ierusalimul, sau chiar recent, ca Antiohia şi Edessa? Întreaga politică a lui Alexie Comnenul, cu alternanţele ei măgulitoare, dar şi constrângătoare pentru cruciaţi, nu aveau alt scop decât acela de a pune cruciada în slujba sa. Din acest motiv i-a cerut un jurământ de fidelitate lui Godefroy de Bouillon[1].

Godefroy a depus jurământ împăratului bizantin. Dar, la scurt timp, Godefroy s-a dezis de jurământul făcut. A încetat să-i mai aprovizioneze pe cruciaţi şi a atacat tabăra lor. Godefroy, care nu venise pentru a se război cu creştinii, s-a decis să cedeze. „Oricât

[1] René Grousset, *op. cit*, p. 28.

l-a costat, el s-a sacrificat în interesul cruciadei. S-a îndreptat în mod solemn spre palatul împăratului din Vlaherne şi acolo, într-o sală mare de audienţe, în faţa împăratului şezând pe tron în slavă, a îngenuncheat şi a depus jurământul cerut. Încă dinainte, căpetenia cruciaţilor se angaja să le înapoieze bizantinilor teritoriile care le aparţinuseră cândva şi pe care le putea recupera de sub musulmani. Atunci, Alexie s-a înclinat în faţa sa, l-a îmbrăţişat şi şi-a declarat intenţia de a-l adopta. Cadouri deosebite dăruite de tată fiului său, veşminte somptuoase de paradă, ţesături preţioase, cufere pline cu aur, cai de curse, au pecetluit împăcarea”[1].

Alianţa dintre împăratul bizantin şi cruciaţi nu a durat mult. A luat o întorsătură. Cruciaţii au trecut prin foc şi sabie Constantinopolul şi celelalte oraşe ale creştinilor, au prădat bisericile şi chiar mormintele. Atunci au fost furate şi duse în Europa capul Sfântului Maron şi moaştele Sfântului Ioan Hrisostom. Este dureros, dar nu surprinzător. Sfinţenia nu este din această lume. Şi nu este surprinzător nici faptul că, în ciuda atâtor secole trecute, persistă încă printre creştinii Răsăritului ranchiuna faţă de latini. Este foarte dificil pentru un ortodox să uite că Sfânta Sofia, marea catedrală, a fost prădată de cruciaţi, creştinii din Constantinopol vânduţi ca sclavi de aceiaşi cruciaţi. Aceştia, veniţi pentru a elibera locurile sfinte, au cucerit şi prădat oraşele creştine. Nu moscheile au fost distruse, ci bisericile.

În cazul maroniţilor, situaţia a fost diferită. Pentru ei, cruciaţii au fost îngeri care îi eliberau pe ei care, de secole, trăiau sub asediul musulmanilor pe crestele munţilor. Cruciaţii le dădeau posibilitatea maroniţilor să iasă din Valea Qadişa, din Meifouq şi din peşterile unde ei trăiau ca în nişte temniţe. Ca răsplată, aceştia s-au pus la dispoziţia necondiţionată a cruciaţilor. Un armean numit Firouz, împreună cu fraţii săi de credinţă, au deschis cruciaţilor poarta Antiohiei. Acest lucru s-a petrecut în iunie 1098. Principatul Antiohiei s-a mutat la Bohemond. Pe 6 mai a aceluiaşi an, cruciaţii ajunseseră la Batroum. Maroniţii le-au oferit ghizi şi o trupă auxiliară. Cruciaţii se grăbeau să ajungă la Ierusalim. Maroniţii le-au propus trei căi posibile: mai întâi, una prin Damasc. Pe această rută se puteau bucura de hrană din belşug, dar lipsea apa. Cea de-a doua trecea prin munţi. Pe această rută, cruciaţii puteau conta pe maroniţi pentru a le furniza

[1] Ibidem, p. 29.

cele necesare, inclusiv apa. Dar, această cale era impracticabilă pentru cai, pentru că, din raţiuni strategice, maroniţii desfiinţaseră căile de acces cu mult timp în urmă. Cea de-a treia rută era pe mare. Şi aici exista o problemă strâmtorile. Acolo cruciaţii puteau fi atacaţi şi ucişi chiar şi numai de un număr redus de musulmani.

Cruciaţii au ales calea apelor. Au ucis 70 de mii de oameni. „Atitudinea cuceritorilor faţă de Ierusalim respecta întru totul legile războiului în ceea ce priveşte oraşele căzute sub asediu. Explozia de bucurie a lumii creştine se întâlnea cu lamentaţiile lumii musulmane. Pământul abassizilor a fost cuprins de doliu. Poetul Abyourdi scria: „Pentru un om inimos, lacrimile sunt ultimele arme, când ciocnirile săbiilor au aprins focul războiului”[1]. Godefroy de Bouillon a fost încoronat rege al Ierusalimului. Acest regat număra trei state latine: Antiohia, Edessa şi Tripoli. Beirut a devenit baronia[2] Baruth.

Primul prinţ de Beirut a fost Foulques de Guines. Mai marii regatului de Tripoli veneau din Provence, Franţa, cel mai de seamă fiind Raymond de Toulouse, împreună cu fiul său Bertrand; iar curtenii săi erau fie gasconi, fie catalani, fie din Languedoc sau Provence.

Prima grijă a maroniţilor, după implicarea lor în război, a fost aceea de a-i scrie Papei. Expedierea unei astfel de scrisori şi primirea răspunsului dura, în mod obişnuit, dacă totul mergea bine, în jur de trei ani. Căci adeseori interveneau multe. Corăbiile erau interceptate şi mesagerii capturaţi, ori naufragiau sau se scufundau şi, până să ajungă la Roma, Papa murea, din care pricină erau nevoiţi să se adreseze noului papă. La Roma existenţa maroniţilor nu era cunoscută. Pentru ei, însă, principala grijă era acum să-i scrie urmaşului Sfântului Petru, amintindu-i că participaseră şi ei la eliberarea Ierusalimului şi a Ţării Sfinte şi că supravieţuiseră tuturor opresiunilor, păstrând cu multă grijă credinţa pe care o primiseră de la Sfântul Petru, când acesta era episcop la Antiohia.

Maroniţii puteau de acum să iasă şi în timpul zilei. Musulmanii erau învinşi. În plus, acum aveau dreptul să-şi construiască biserici, să folosească clopotele la slujbe, lucru interzis în timpul ocupaţiei musulmane. La Beit Chebab, în

[1] Lammens, op. cit., p. 213.

[2] Baronie sau proprietatea unui baron (n.tr.).

regiunea Meten, s-a deschis o fabrică de clopote, căci acum fiecare comunitate voia să aibă unul al ei. Puteau să se îmbrace la fel cu ceilalți locuitori ai regiunii; nu mai erau obligați să poarte uniforma impusă prin legea musulmană. Călătoreau şi ei acum pe țărmurile Mediteranei, la Beirut, Tir, Tripoli şi la Sidon, precum şi în toate oraşele construite acum mii de ani de strămoşii lor. Puteau să călătorească chiar şi la Ierusalim, oraşul Domnului Hristos. Acolo liturghia o săvârşeau împreună cu preoții şi episcopii cruciați. Primul curier trimis la Roma de către maroniți s-a întors înapoi în Liban aducându-i patriarhului Iosif Al-gargasi o cruce şi o mitră: acestea erau cadoul Papei pentru vitejii maroniți.

Regina Constance, soția lui Robert, rege de Sicilia, a cumpărat cu 80 de mii de dinari Biserica învierii din Ierusalim, Biserica Mormântului Sfintei Fecioare, Maica Domnului, Muntele Măslinilor şi Sanctuarul de la Bethleem. Aceasta le-a dăruit maroniților peştera Sfintei Cruci şi mai multe biserici şi altare din Ierusalim. Acum maroniții aveau dreptul de a celebra pe altarul cruciaților cu veşmintele lor. Au ridicat şi ei biserici mărețe la Hattoun, Meifouq, Helta, Scheptin, Toula, Bhadidat şi Koura. Papa le trimitea scrisori pline de afecțiune de fiecare dată când trimitea vreun curier de la Roma spre Ierusalim. Maroniții au fost singurul popor din orient loial Papei şi cruciaților. În numeroase rânduri, erau invitați de regii latini ai Ierusalimului, de către prinții cruciați de la Tripoli, Antiohia şi Edessa. Era un fel de idilă între creştinii apuseni şi maroniți. Pe lângă credința autentică în Hristos, existau multe lucruri în comun între cavalerii cruciați şi maroniți. Cei din urmă erau un popor de monahi luptători. La fel şi cruciații. Întreg teritoriul care, cândva, aparținuse maroniților din timpul în care ei se numeau cananeeni, aramei sau fenicieni, era acum în posesia regilor creştini şi a prinților veniți din Apus. Tot acest teritoriu era acum creştin. Maroniții se simțeau acasă. Dar, cum zice proverbul, era prea frumos ca să dureze.

XIX. MARONIŢII ÎI JURĂ PAPEI CĂ-L VOR URMA ORIUNDE, CHIAR ŞI ÎN IAD...

Maroniții, poporul de soldați şi de călugări, i-au jurat fidelitate Papei. În exuberanța, specific orientală, Patriarhul Serghie Rizzi, în 1556, i-a declarat Papei că îi este atât de fidel, încât îl va urma oriunde, chiar şi în infern[1].

Preafericirea Sa, Patriarhul Rizzi, uita, însă, în fervoarea sa, că papii mergeau în rai şi erau canonizați la puțin timp după moartea lor. Automat. Dar declarațiile de dragoste şi jurămintele de fidelitate față de Vicarul lui Hristos nu au împiedicat venirea norilor care vor tulbura această idilă. Europa apuseană tocmai descoperise America. Zi şi noapte, încărcăturile de aur şi argint din Peru şi Mexic debarcau în porturile europene. Europa a devenit subit foarte bogată. Roma era centrul creştinătății. Papii acestei epoci sunt reprezentați ținând globul pământesc în mână, căci pământul le aparținea.

Papa a împărțit pământul între portughezi şi spanioli. Acest lucru a declanşat furia regelui Francisc I al Franței, care a strigat în gura mare că Papa nu avea dreptul să împartă pământul la fel cum ai tăia un măr în două bucăți, o jumătate pentru spanioli şi cealaltă jumătate pentru portughezi. Mai era şi Franța. Şi ea era fiică a Bisericii. Şi ea avea dreptul la o bucățică din măr. Dar Francisc I nu a primit nimic. Mărul era deja împărțit. Cuprins de furie, a semnat un tratat de alianță cu musulmanii. Acest lucru, însă, n-a diminuat cu nimic măreția Romei, a Spaniei sau a Portugaliei. Papa era prea bogat. Nu numai Luther, Calvin, Zwingli sau alți protestanți afirmau acest lucru. Şi sfinții catolici erau de aceeaşi părere[2].

Unul dintre ucenicii Sfântului Bernard, în Mănăstirea Clairvaux, a fost ales papă, sub numele de Eugen al III-lea. Sfântul Bernard i-a trimis o scrisoare: „De acum înainte mă voi adresa ție ca unui stăpân şi nu ca unui fiu. Fiul a devenit Părinte. Părintele a

[1] J. Dandini, *Missione apostolica al patriarca de Maroniti del Monte Libano*, Cesena: Per il Neri, 1656, p. 13.

[2] Saint Bernard, *Lettre 238*, adresată Papei Eugen al III-lea, la scurtă vreme după alegerea sa.

devenit fiu... Recunosc, îmi este frică, bucuria mea este amestecată cu teamă şi cutremur. Deşi nu mă mai pot numi părinte pentru tine, totuşi îmi mai rămâne afecţiunea, dar şi teama. Văd demnitatea la care ai fost ridicat, dar şi înălţimea de la care ai putea să cazi. În splendoarea sa, omul nu mai pricepe, zice Psalmul 48. Nu putem afirma, oare, că slava poate ucide priceperea?" Slava copleşeşte şi îmbolnăveşte chiar şi pe cei mai sfinţi... nu există excepţie. Noe, omul care a salvat, el singur, întreaga umanitate cu arca sa, datorită sfinţeniei lui când potopul s-a oprit, a plantat viţă de vie din care a făcut vin bun. Dar odată, Noe, omul drept în faţa lui Dumnezeu, a băut prea mult şi s-a îmbătat ca toţi muritorii. S-a dezbrăcat de haine şi, despuiat, s-a plimbat prin cortul său, în faţa copiilor săi" (Facere 9, 24).

Aurul din Peru şi America i-a copleşit pe europeni. Nu doar oamenii politici sau negustorii au fost vrăjiţi de puterea aurului, ci chiar şi Prinţii Bisericii. Reforma lui Luther şi a camarazilor săi era în toi. Pentru a combate Reforma, Roma a creat Compania lui Iisus. Această companie a fost instituită de Sfântul Ignaţiu de Loyola. Acesta era un fost ofiţer şi un mare senior. Sfântul Ignaţiu L-a reprezentat pe Hristos ca un căpitan, iar pe creştini ca pe nişte soldaţi ai unei companii militare. Nu era ceva nou. Sfinţi soldaţi au existat dintotdeauna în Biserică. Arhanghelii sunt îngeri războinici. Sfântul Gheorghe este şi el un om al luptei, la fel Sfântul Dimitrie. Aceştia erau asemănători iezuiţilor. Tot timpul gata de luptă. Ceea ce a şocat, la început, a fost faptul că întemeietorul iezuiţilor şi-a luat gradul de general. De ce a şocat? Pentru că Hristos avea doar gradul de căpitan. Dacă respectăm ierarhia militară, generalul ordinului iezuit era cel care îi comanda lui Hristos.

Încă de la început, armata iezuiţilor i-a cerut papei, şi papa a reconfirmat în 1543, dreptul de a-şi schimba regula ordinului în funcţie de epocă şi circumstanţe. Şi aceste schimbări n-au fost puţine. Predecesorii iezuiţilor au făcut multe victime în America. Doctorul în teologie care a însoţit armatele spaniole ale conchistadorilor în lupta contra indienilor declara despre indieni că nu erau cu adevărat oameni, ci mai degrabă creaturi intermediare între animal şi om. Ceva asemănător maimuţei. Iar maimuţele nu pot fi botezate. În consecinţă, aceşti hombrecillos, hommelet, indienii, au fost trataţi de către creştinii spanioli cuceritori ca nişte animale. Dacă omorau vreun indian nu era vorba de un homicid. După ce un număr mare de indieni au fost

masacrați, Papa Paul III, în bula *Sublimis Deus* din iunie 1537, a declarat că indienii sunt cu adevărat oameni întregi, la fel ca şi spaniolii, portughezii sau italienii, şi, în consecință, ei pot fi botezați. În momentul emiterii acestei bule, cea mai mare parte a indienilor erau vânați şi ucişi ca rațele sălbatice de către invadatorii creştini[1]. Iezuiții nu au participat la această campanie împotriva indienilor. Ei au devenit misionari după emiterea bulei papale *Sublimis Deus*.

Printre primele lor victime au fost maroniții din Liban. Nenorocirile creştinilor maroniți erau în acea vreme copleşitoare. Sufereau acum o persecuție mult mai aprigă decât cea declanşată de împărații romani păgâni.

Cruciații tocmai pierduseră regatul Ierusalimului, în 1250. Templierii de la Beaufort au capitulat în 1268, Tripoli a căzut în 1289, iar Sidon şi Beirut au fost recucerite de musulmani, în 1291. Sfântul rege Ludovic murise şi el. Toți protectorii de seamă ai maroniților dispăruseră. Idila între maroniți şi Roma nu mai era aşa cum fusese cândva. Din acel moment, episcopii Romei nu mai erau foarte încântați să slujească împreună cu episcopii maroniți, dar totuşi nu reproşau nimic. Maroniții erau un sprijin militar, politic şi economic pentru prinții cruciați şi pentru Biserica catolică din Răsărit. Erau bravi şi fideli, lăsând la o parte micile abateri. Dar, odată terminată cruciada, nu mai aveau nevoie de ei. Trebuiau să-i facă să meargă în pas cadențat. Fără menajamente. Trebuiau să intre în rânduri, nu să fie un grup separat.

Ceea ce-i deranja pe catolici era faptul că maroniții săvârşeau liturghia în altă limbă decât latina, că închinăciunea o făceau altfel decât ei, că preoții lor nu se bărbiereau în fiecare dimineață, aşa cum o făceau preoții latini, şi că purtau în cap fesuri bizare. Cum putea El, Bunul Dumnezeu, bunătatea însăşi şi izvorul iertării, să înțeleagă rugăciunile episcopilor maroniți care se rugau în altă limbă decât latina? În acest secol întunecat, nebun şi plin de furie, s-a uitat că Dumnezeu le ştie şi le înțelege pe toate, şi erau convinşi că Dumnezeu nu înțelege decât limba latină, limba care se folosea în cult la Roma. Astfel, Roma a decis să facă ordine în Biserica maroniților. Se uitase la Roma că limba în care se rugau maroniții era limba maternă a Domnului nostru Iisus Hristos.

[1] Lewis Ranke, *Colonisation et conscience chrétienne au XVI-e siècle*, trad. Française, Paris, 1957, p. 101; Lewis Ranke, *Pope Paul III and american Indians*, Harward theological Review, 1957, III, 65-102.

Maica Domnului a fost cea care L-a învățat această limbă. Prima liturghie creştină din lume, cea a Sfântului Iacov al Ierusalimului sau cea din Antiohia săvârşită de Sfântul Petru, Sfântul Pavel, Sfântul Filip şi ceilalți sfinți palestinieni se săvârşea în limba pe care maroniții o folosesc şi astăzi. Hristos folosea limba maroniților când se ruga *Eli, Eli, lama sabahtani!*

Maroniții au fost somați să-şi abandoneze limba şi întregul rit, specific Bisericii Antiohiene. Au fost obligați să învețe latina, aşa cum îi stă bine unui bun catolic. Până la descoperirea Americii, Roma trimitea în ținutul maroniților inspectori bisericeşti pentru a supraveghea felul lor de a se ruga. Aceştia aparțineau ordinului franciscan. La fel ca şi întemeietorul lor, Sfântul Francisc de Assisi, aceşti inspectori erau poeți şi romantici. Nu se supuneau unei discipline rigide. Papii din perioada Renaşterii i-au înlocuit cu călugări ai ordinului iezuit. Acesta era un ordin religios şi militar. Primul iezuit trimis de papă, aproape cu puteri nelimitate, era un fost talmudist, care, după convertirea sa, după botezul şi intrarea în acest ordin, a primit numele Sfântului Ioan Botezătorul, Jean Baptist Eliano. A fost numit Ioan Botezătorul ca amintire a botezului său recent. Purta şi numele de Romano pentru a arăta că este trimisul Romei.

Jean Baptist Eliano Romano a ajuns pe pământul maroniților în 1578. Maroniții tocmai se retrăseseră în stâncile muntoase din Valea Qadişa, Meifouq şi Illige. După plecarea cruciaților şi cucerirea Libanului de către musulmani, duşmanii care trebuiau ucişi de orice musulman adevărat erau maroniții. Aceştia au fost măcelăriți la fel cum sunt omorâte animalele sălbatice cele mai fioroase, căci ei erau foştii frați de arme ai cruciaților. Conducătorul lor era Papa, organizatorul cruciadelor şi a acțiunilor de cucerire din Orient.

Maroniții au fost aceia care îi ajutaseră pe cruciați să înființeze Regatul Catolic latin din Ierusalim şi principatele creştine de la Tripoli, Antiohia şi Edessa. Când iezuitul Jean Baptist Eliano a ajuns la peşterile unde maroniții erau ascunşi, aceştia erau copleşiți de teroarea musulmană, o îngrozitoare teroare. Asemănătoare cu acea groază pe care o trăiau creştinii din Beirut în toamna anului 1978, când bombele musulmanilor cădeau în cartierele lor într-o cadență de cinci-şase pe minut. Maroniții erau obişnuiți cu teroarea în fața duşmanului. Dar nu se aşteptau ca această teroare să fie provocată de Sfântul Părinte, Papa Romei.

Căci misiunea cu care era însărcinat Eliano Romano era mai îngrozitoare decât persecuția mumană.

XX. RAZIE LA MARONIŢI

Episcopii maroniți poartă inelul episcopal la fel ca şi cei catolici. Patriarhul maronit primeşte palliumul[1] şi inelul direct de la Roma. Din mâna Papei. Dar respectă ritul antiohian. În 1884, Papa Leon XIII lăuda acest rit în scrisoarea sa apostolică Orientalium Dignitas: „Păstrarea riturilor răsăritene este de o importanță covârşitoare, mai mare decât am putea crede. Augusta antichitate, care a înnobilat diversele rituri, este veşmântul întregii Biserici şi afirmă unitatea divină a credinței catolice. Face mult mai clară originea apostolică a celor mai însemnate Biserici Răsăritene şi, în acelaşi timp, pune în lumină unitatea intimă în spirit creştinesc cu Biserica Romană. Nimic, cu adevărat, nu dezvăluie, poate, mai bine atributul catolicității în Biserica Lui Dumnezeu decât acest omagiu, această cinstire unică a ceremoniilor de diferite forme, săvârşite în limbi venerabile prin vechimea lor, consacrate şi mai mult prin folosirea lor chiar de către Sfinții Apostoli sau Părinții Bisericii. Este similar cultului ales de către magii care veneau din diferite colțuri ale Orientului să se închine lui Hristos, dumnezeiescului întemeietor al Bisericii".

Părintele Jean Baptist Eliano Romanul avea o misiune orientată în sens opus acestei scrisori papale. Grija sa era să purifice liturghia maronită de orice vestigiu antic. Mihail Hayek, preot şi profesor la Institutul Catolic din Paris, mare doctor şi teolog maronit, notează: „Părintele Eliano, a cărui amintire nu se află la mare cinste printre maroniți, a fost trimis în Răsărit la cererea adresată Romei de către Patriarhul Mihail Rizzi. Acesta a ajuns pentru prima dată în Liban în 1578, într-o vizită care a fost întreruptă la scurt timp; a revenit în 1580 însoțit de un alt preot latin, Bruno. După ce a vizitat bisericile şi mănăstirile maronite şi a examinat cărțile liturgice pe care le-a găsit, corectând în unele anumite greşeli, iar pe altele chiar nimicindu-le în focul aprins în piețele publice, a organizat la Qannoubin un sinod ale cărui hotărâri le cunoaştem. Era pentru prima dată când un sinod se ținea în prezența unui delegat pontifical. Sosirea delegației lui Eliano a avut trei consecințe. Mai întâi, actul de vandalism pe care

[1] Omofor veşmânt al episcopului (n.tr.).

aceştia l-au comis, în paralel cu gestul portughezilor care, cam în acelaşi timp, în urma sinodului de la Goa din 1585 şi Diamper în 1599, au distrus cărțile vechi ale creştinilor syro-malabarezi de pe coasta indiană. Depăşind limitele care îi erau indicate de instrucțiunile cardinalilor Caraffa şi Cervini, Eliano a devastat bisericile maronite din Liban şi Alep, arzând toate cărțile care i se păreau suspecte de erezie. Cumpărate uneori de cei ce le deținеau chiar cu cantități mari de aur, acum erau arse sub ochii lor, făcându-li-se promisiunea că vor primi altele noi tipărite. Există în Biblioteca Națională de la Paris o notă a acestuia pe un manuscris care conținea Nomocanoanele lui Ibn-Al-Assal şi Toma de Kafartab: «Această carte conține numeroase erori. Trebuie să fie arsă!» «Aşa au fost arse numeroase cărți în fața preoților şi a poporului. Acestea s-au făcut cu consimțământul tuturor, care nu voiau altceva decât să se conformeze credinței Bisericii Romane». Putem înțelege, astfel, că manuscrisele liturgice foarte vechi au pierit în această manieră, ceea ce ne pune într-o quasi-imposibilitate de a scrie o istorie exactă a ritului şi a observa etapele evoluției sale”[1].

Razia iezuitului Eliano n-a răcit în niciun fel dragostea arzătoare a maroniților față de Papă. Din contră. Maroniții ştiau că nu e permis să părăseşti colegiul apostolilor din pricina vreunui Iuda[2]. Ei au rămas fideli Papei şi Bisericii Romane, plângându-şi cărțile arse şi tradițiile lor apostolice interzise. Ei ştiau că esențial e să rămână credincioşi până la moarte, în ciuda oricărei ispite. Din fericire, aveau în arhivele ascunse din peşterile lor din munte, unde se refugiase patriarhul maronit, scrisorile pline de tandrețe şi dragoste ale altor papi. În aceste scrisori, lăudând credința şi hotărârea lor, papii se foloseau de expresii biblice, comparând comunitatea creştinilor maroniți cu un trandafir crescut printre spini. Subliniau în scrisorile lor că „Libanul este muntele neclintit al Sionului care în veci va rămâne”[3].

Neînțelegerile care au survenit de-a lungul istoriei între răsăriteni şi apuseni au fost atât de mari încât au provocat separarea lor. În 1513, patriarhul maronit îi scria papei: „Vă răspund cu tot respectul cuvenit Pontifului Roman că dificultățile

[1] Michael Hayek, *Liturgie maronite*, Paris, 1964, p. 42.

[2] Sfântul Grigorie de Nazianz, *P.G. 37*, col. 572, 574.

[3] Anaissi: *Bullarum Maronitarum complectens bullas, epistolas, constitutions aliaqua documenta,* Roma, 1911; Michael Hayek, *op. cit.,* p. 41.

de comunicare şi depărtarea vă împiedică să cunoaşteţi anumite părţi din turma pe care o păstoriţi, cea mai supusă şi credincioasă". Patriarhul l-a trimis la Roma pe un anume preot, Petru, ca să-i ceară Papei Leon X recunoaşterea şi palliumul obişnuit. Ajuns la Beirut, s-a îmbarcat, gata să ia drumul Italiei. Repede, pentru a câştiga timp şi a profita de ocazie. Avea cu el şi o scrisoare a inspectorului bisericesc Marc de Florenţa, plină de elogii adresate maroniţilor şi perseverenţei lor în credinţa catolică. Dar, la Roma autorităţile l-au privit nedumeriţi, neînţelegând cererea sa şi l-au trimis acasă, în Răsărit, ca să aducă cu sine documente care să dovedească motivul şi legitimitatea misiunii sale.

În acest timp, acolo, în munţii lor, maroniţii se străduiau să fie vrednici de credinţa lor.

În 1367, Patriarhul Gavriil Hajjou a fost ars de viu de către invadatorii musulmani. Fratele Alexandru d'Arioste a vizitat Valea Qadişa. Acesta a consemnat în raportul său: „Poporul maronit trăieşte sub ocupaţie musulmană. Jignirile, răutăţile şi tirania nu încetează deloc. În întreg Libanul nu există decât durere, lacrimi şi groază. Sub pretextul strângerii unui anumit tribut, pe care-l numesc gelia, agenţii autorităţilor îi sărăcesc pe locuitorii amărâţi ai munţilor de tot ce au; apoi îi lovesc cu vergi, îi supun la tot felul de suplicii ca să scoată de la ei şi ceea ce nu aveau. În faţa acestei terori nu există decât o soluţie: apostazia. Mulţi s-ar fi lăsat pradă acestei soluţii, dacă dragostea bătrânului patriarh (Petru Ibn Hassan) n-ar fi venit în ajutorul lor. Înspăimântat de pericolul ce se abătea asupra sufletelor enoriaşilor săi, patriarhul a trimis toate fondurile Bisericii pentru a satisface aviditatea tiranilor şi, ca urmare, Biserica a rămas fără resurse. Poarta mănăstirii patriarhale a fost zidită; iar uneori, patriarhul nevoit să se ascundă, ca şi Papa Urban sau Papa Silvestru, în peşterile săpate în adâncul pământului"[1].

În 1439, un emisar al Papei la maroniţi a debarcat la Tripoli. Musulmanii l-au oprit. Patriarhul, care îşi avea reşedinţa la Meifouq, a trimis în grabă câţiva oameni de vază la Tripoli pentru a-l elibera pe trimisul Papei. A fost eliberat, dar, la scurt timp, musulmanii s-au răzgândit. I-au ajuns din urmă la Meifouq şi i-au arestat pe toţi cei care garantaseră pentru trimisul Vaticanului.

[1] Marcelin de Civezza, *Histoire universelle des missions franciscaines*, Paris, 1858, Tome III, p. 209.

Soldaţii au intrat în acţiune, incendiind şi prădând totul în calea lor. Dar furia s-a manifestat mai ales asupra Mănăstirii de la Meifouq. În urma acestor evenimente, Ioan Aljeaji a mutat, în 1440, reşedinţa patriarhală la mănăstirea Qannoubin, aşezată în Valea adâncă Qadişa, unde şi natura însăşi cu prăpăstiile sale adânci îi putea proteja[1].

Regele Franţei, Ludovic al XIV-lea, în scrisoarea sa din 28 aprilie 1649, confirma protecţia regilor Franţei acordată maroniţilor: „Ludovic, din mila lui Dumnezeu, Rege al Franţei şi al Navarrei, tuturor celor ce vor citi aceste rânduri, pace! Anunţăm că, prin încuviinţarea pe care am primit-o de la preamărita regină regentă, doamna şi mama noastră, îi oferim, prin semnătura mâinii noastre, protecţie şi pază specială Preafericitului Patriarh, tuturor prelaţilor eclesiastici şi credincioşilor maroniţi care locuiesc în muntele Liban; noi voim ca ei să se simtă liniştiţi în orice împrejurare, şi, în acest sens, îi cerem prietenului nostru, Domniei Sale Haye Ventelaye, consilierul şi ambasadorul nostru în Levant, şi tuturor celor care îi vor succeda în această slujbă, să ofere în mod special, sau alături cu ceilalţi, ajutorul, protecţia şi asistenţa, atât la Poarta prietenului nostru drag şi nepreţuit, Marele Domn, dar şi oriunde va fi nevoie, nesupunându-i la niciun tratament nedemn, ci, din contră, lăsându-i liberi să-şi săvârşească actele de cult şi slujirea lor spirituală. Îi îndemnăm pe consulii şi vice-consulii naţiunii franceze stabiliţi la porţile Levantului sau în alte oraşe, acum, dar şi în viitor, să-l favorizeze pe patriarhul maronit şi pe credincioşii săi care locuiesc în muntele Libanului şi să-i primească în corăbiile franceze pe toţi tinerii, dar şi pe oricare din neamul maroniţilor care ar voi să călătorească în lumea creştină pentru a studia sau pentru alte treburi, fără să pretindă mai mult decât aceştia pot da, tratându-i cu toată îngăduinţa şi mila posibilă, îi rugăm şi le cerem Iluştrilor şi Magnificilor Domni, majestăţii Sale imperiale şi slujitorilor înălţimii Sale să-i favorizeze şi să-i protejeze şi pe Arhiepiscopul Domn de Tripoli şi pe toţi creştinii maroniţi, făgăduind că şi noi vom face aidoma cu cei ce ne vor fi recomandaţi de aceştia”[2].

Scrisoarea regelui Franţei a mers direct la inima libanezilor. Ei se simţeau acum parte integrantă a Franţei, fiind sub protecţia

[1] Pierre Dib, *Histoire de l’eglise maronite*, I, 88.

[2] *Archives des Affaires étrangères*, Tom 5, Fol. 392; René Ristelhueber, *Les Traditions Françaises au Liban*, Paris, 1925, p. 205.

regelui acesteia. În primejdia în care se afla, şeful comunităţii maronite, Monseniorul Ştefan Duwaîhi, nu vedea altă scăpare decât în regele Franţei. În cuvinte emoţionante, făcea apel protectorului firesc al creştinilor din Răsărit şi mai cu seamă al maroniţilor. I-a dedicat acestuia chiar şi un cântec în limba sa, numindu-l „sfântă majestate imperială a Florilor de crin, Phoenixul din cer, Fortăreaţă victorioasă". El şi poporul său, izbucnind în lacrimi, se prosternau la picioarele regelui, cerându-i intervenţia sa plină de milă[1].

În ciuda persecuţiilor, se zideau biserici peste tot. Becharri, oraşul cedrilor, avea atâtea biserici câte zile sunt într-un an. Sătuleţul Hadchit avea 20 de preoţi. Urcând drumul de la Meifouq către Valea Qadişa, însoţindu-l pe părintele Antonie Sleiman, starețul mănăstirii din Acchah, a cărui fraţi călugări au fost ucişi în 1975, el fiind singurul supravieţuitor, mi-a arătat sătulețele maroniţilor, explicându-mi: „Din acest sat, 30 de băieţi au intrat în mănăstire, din celălalt 15. Viaţa călugărească este o tentaţie irezistibilă tineretului din zilele noastre". Mi-a spus că din unele sate toţi băieţii au intrat în mănăstire, şi multe fete tinere s-au adresat episcopului, cerându-i să aleagă pentru ele una din următoarele soluţii: fie să-i trimită acasă pe feciorii care se făcuseră călugări pentru a le deveni soţi şi a întemeia familii, fie să ridice şi pentru ele o mănăstire. Lamartine constata şi el acest lucru în 1832: „Pe vârfurile munţilor, în peşteri sau pe ţărmurile mării se găsesc între două sute şi trei sute de mănăstiri. Maroniţii sunt poporul cel mai credincios din lume, iar ţara lor locul unde monahismul nu s-a confruntat cu abuzul, ceea ce ar fi dus la autodistrugerea lui, lucru care s-a întâmplat în alte părţi. Aceşti călugări săraci, dar harnici, trăiesc din lucrul mâinilor lor, nu sunt decât nişte gospodari pioşi şi nu cer altceva de la guvernanţii lor şi de la poporul lor decât un colţ de stâncă unde să poată cultiva taina singurătăţii şi contemplarea"[2].

Maroniţii sunt poporul cel mai credincios din lume. Sunt fideli pământului pe care locuiesc de şase mii de ani şi pe care niciodată nu l-au părăsit, îi sunt credincioşi lui Hristos, Papei şi Franţei, pe care o numesc Oum Hanouma, care înseamnă Mămica cea drăgăstoasă. Chiar şi când sunt batjocoriţi, rămân credincioşi. Acţiunea întreprinsă de iezuitul Eliano Romano a luat sfârşit în

[1] René Ristelhueber, *op. cit*., p. 205.

[2] A. De Lamartine, *Voyage en Orient*, Tom 2, p. 112.

1736. Un sinod ținut la Mănăstirea Louaise, adică mănăstirea migdalelor, a stabilit o constituție pentru Biserica maroniților şi o seamă de reguli şi legi identice cu cele din Biserica latină. Acolo s-a încheiat o înțelegere între Roma şi maroniți. Hotărârile acestui sinod interziceau maroniților să se mai roage în limba pe care a vorbit-o Maica Domnului şi Domnul Hristos. Ei s-au conformat întru totul uzului şi obiceiului Bisericii latine. Înainte de a deveni patriarh al maroniților, arhiepiscop sau episcop, candidatul era obligat să facă un stagiu lung de pregătire la Roma şi să vorbească latina.

XXI. LIBANUL ESTE O FEREASTRĂ SPRE OCCIDENT

Din orice lucru rău poate să iasă ceva bun. Fidelitatea poporului maronit față de Papă a fost recompensată. Cu siguranță, maroniții au suferit grozav când au fost nevoiți săşi abandoneze cărțile lor de slujbă, a căror origine merge până la Apostoli şi la Domnul Hristos. Au suferit ca şi când le-ar fi fost sfâşiat propriul trup când au fost nevoiți să renunțe la metanie, urmând tradiția lor ancestrală, în favoarea genuflexiei[1], specific latină, în fața Domnului Hristos. Au plâns şi li s-a frânt inima când iezuitul Eliano a făcut acele razii prin mănăstirile lor, arzând cărțile sfinte. Dar nu au protestat. Eliano era trimisul Papei, iar ei, maroniții, au fost şi vor rămâne întotdeauna fideli Bisericii. Biserica este întruparea veşnică a lui Hristos.

Cuvintele Hristos şi Biserică sunt sinonime. Le putem folosi unul în locul celuilalt[2]. Dumnezeu a răsplătit întotdeauna credincioşia omului. Imediat după razia misionarului Eliano, Papa a creat la Roma un colegiu maronit. Pe 31 ianuarie 1582, prin breva Exigit incumbentis, papa a înființat pentru maroniți un internat, căruia i-a alocat fonduri importante. Acest cămin era situat aproape de Biserica Sfântului Ioan della Ficoccia. Pe 30 decembrie 1583, în breva Salvatoris nostri, papa îi elogia pe maroniți, evidențind fidelitatea lor față de Sfântul Scaun şi credința lor arzătoare.

Le-a încredințat conducerea acestui internat şi a bisericii alăturate, care până acum aparținuse Parohiei Sfântului Andrei della Frate. În acelaşi an, la Roma a sosit un grup de zece copii maroniți, între şase şi zece ani. Au fost cazați la colegiul neofiților. Preotul maronit Ioan Ayoub Hasrouni era însoțitorul lor.

În 12 martie 1584, papa a poruncit ca internatul, biserica, grădina şi celelalte dependințe să fie destinate exclusiv studenților şi a numit acest aşezământ Colegiul Maronit. În această biserică

[1] Metania este gestul liturgic de închinăciune până la pământ sau prosternare până la pământ, specific tradiţiei creştine răsăritene, iar genuflexia este gestul liturgic omolog în tradiţia latină, care presupune o îngenunchiere scurtă şi o plecăciune în faţa Domnului Hristos şi a obiectelor sfinte (n.tr.).

[2] Sfântul Ioan Gură de Aur, *P.G. 41*, col. 1249.

se prăznuia în fiecare an sărbătoarea Sfântului Maron, fondatorul poporului maronit. Calitatea procesului de învățământ şi progresul studenților maroniți în acest colegiu au făcut să circule dictonul, care încă se mai foloseşte şi astăzi la Roma, Savant ca un maronit.

Colegiul Franței se mândreşte şi astăzi cu profesorii săi, foşti absolvenți ai colegiului maronit din Roma. Dar acest colegiu a dat chiar şi sfinți. Printre ei se numără şi Abraham Georges, preot iezuit, coleg de clasă al Sfântului Louis de Gonzague. Cunoscând siriaca, a fost trimis, mai întâi, în Indii, apoi în Africa. Dar guvernatorul Massouah l-a arestat şi l-a supus unor suferințe atroce, şi, în final, i-a tăiat capul. El este unul din nenumărații martiri iezuiți şi maroniți.

În 1798, Bonaparte a cucerit Roma. Unul dintre primele decrete pe care le-a emis a fost închiderea instituțiilor religioase şi confiscarea averilor lor. Ca atare, Colegiul Maronit a fost vândut, iar studenții maroniți au fost recrutați de Napoleon pentru tipografiile propagandiste orientale sau pentru a deveni interpreți-traducători în armata sa. În 1812, tipografia colegiului a fost vândută împreună cu cea mai mare parte din ceea ce deținea. Studenții maroniți, care încă continuau să vină din Liban, erau găzduiți în mănăstirea lazarilor, cunoscută sub numele Monte Citorio. În 1890, grație sprijinului Papei Leon XIII, Colegiul Maronit a fost redeschis.

Datorită acestui colegiu, patriarhii, episcopii şi stareții ordinelor religioase maronite şi-au dobândit o formație culturală de factură apuseană. Diplomele universitare obținute în Europa îi plasau în fruntea popoarelor orientale, în materie de ştiință şi cultură. Grație deschiderii națiunii maronite către Apus, învățământul a devenit industria națională a statului libanez. La ora actuală, în Liban există nenumărate colegii, universități şi instituții culturale. Turiştii francezi, germani sau italieni, debarcând în Liban, nu se simt străini. Aproape toată lumea vorbeşte franceza. Preoții, episcopii şi patriarhul vorbesc în plus italiana şi latina. În cartea sa Criza în Orientul Mijlociu, fostul preşedinte al republicii libaneze, Camille Chamoun, provenit dintr-o familie nobilă, menționează: „Tatăl meu avea obiceiul de a repeta, în prezența noastră, că preocuparea sa de frunte nu era aceea de a ne lăsa o avere, care nu reprezenta decât o sumă pe care o puteam cheltui într-o singură zi, ci de a ne asigura o educație solidă, prietenii sincere şi de a ne impregna un caracter

puternic. Pe lângă acest lucru, ne învăța să ne apărăm credința, să nu trăim în ură şi să uităm jignirile şi injuriile celor din jur”[1].

Unul dintre primii copii maroniți trimişi la Roma a fost Gabriel Sionite. Se născuse la Ehden, Regiunea de Nord a Libanului, unde se găseşte cea mai veche biserică libaneză, construită pe un pisc care domină regiunea cedrilor de la Qadişa. Aici era proprietatea războinicului maronit Soleiman Frangier, fostul preşedinte al republicii. Numele maronit al lui Gabriel Sionite era Djibrael As-Sayouni. În Europa era cunoscut sub numele de Gabriel de Sion, Sionitul, Sionita sau Ehdenensis. La Roma, acesta a învățat araba, italiana, turca, greaca şi ebraica şi cunoştea la perfecție latina şi siriaca. A fost profesor la Colegiul Sapientia de la Roma şi, mai târziu, a fost chemat la Paris de către regina Maria de Medicis, care i-a încredințat educația fiului său, Gaston, fratele regelui. Sionit a fost profesor şi la Colegiul Imperial, care a devenit mai târziu Colegiul Franței. În 1616, acesta a tipărit la Paris o gramatică a limbii arabe şi a colaborat la redactarea Bibliei în mai multe limbi. Gabriel Sionite, acest mare savant, fusese trimis la Colegiul Maronit de la Roma pe când avea şapte ani.

Un alt savant cu renume mondial a fost Avraam Ecchellensis, iar după el Antonius Sionita, Iosif Anturini şi cei şase savanți din familia Assemani.

Toți patriarhii şi cei mai importanți episcopi ai Libanului şi-au făcut studiile la Roma. Grație acestui colegiu, Libanul a fost, de-a lungul Evului Mediu, o fereastră spre Occident. Toate popoarele arabe au profitat de cunoştințele creştinilor maroniți şcoliți la Roma.

Primele tipografii arabe au fost instalate în mănăstirile maronite de pe Valea Qadişa, după inventarea tiparului de către Gutenberg. Primele gramatici arabe au fost scrise şi tipărite de către creştinii maroniți. Presa arabă a apărut şi ea pentru prima dată tot la maroniți, dar nu numai la cei din Liban, ci şi la cei din Egipt, Siria şi Iordania. Tot ei au introdus în lumea arabă ideea de libertate, umanism şi emancipare națională. Tot un libanez, Chekri Ganen, este primul autor al unei piese de teatru, care exalta naționalismul arab. Piesa intitulată „Antar” a fost jucată şi pe scena teatrului Odeon, şi, în cele din urmă, adaptată şi prezentată pe scena Operei din Paris.

[1] Camille Chamoun, *Crise au Moyen Orient*, Paris, 1963, p. 30.

În zilele noastre, maroniții sunt cei care furnizează cel mai mare număr de personalități din acest areal geografic. Amintim câțiva autori şi profesori ai Kaslik-ului: Georges Joseph Mahfoud, Louis Hage, Jean Tabet, Joseph Mouwanes, Georges Saber, Etienne Sacre, Pierre Azzi, apoi doctorul Bisericii Maronite, Mihail Hayek, poeții Onsi Hage, May Manassa, profesorul Becharra Rahi, preotul Jean Aucagne, Christine Gezrawi, Joseph Sayegh, Hamid Mourany, episcopul Paul Basim, preotul Hareth Khalife, marele poet Said Akl, rectorul Boutros Dib şi alte nenumărate nume care fac cinste maroniților.

XXII. NENOROCIREA DE A-I FI OFERIT AZIL LUI AVRAAM

Sunt patru mii de ani de când strămoşii maroniților i-au oferit azil lui Avraam. Patriarhul îşi părăsise țara pentru a pregăti venirea lui Hristos. Înainte de a face avere în Egipt şi de a se stabili în Pământul Făgăduinței, Avraam s-a îmbogățit în Haran. În acele timpuri, strămoşii maroniților se numeau cananeeni sau aramei. În cei şase mii de ani de existență, acest popor şi-a schimbat des numele. S-au numit tirieni, fenicieni, sidonieni, iar de ceva vreme libanezi. Un singur lucru a rămas neschimbat: ospitalitatea. Fiecare străin care soseşte pe pământul lor este bine primit, la fel cum a fost primit Avraam şi urmaşii săi. Ospitalitatea este o virtute. Incontestabil. Dar, din această virtute au izvorât toate nenorocirile care s-au abătut asupra maroniților şi a strămoşilor lor. Pe lângă ospitalitate, maroniții au mai dovedit şi o altă virtute: toleranța. Şi aceasta este ereditară.

Strămoşii maroniților erau foarte credincioşi. Dar, în ciuda acestui fapt, nu au ezitat să construiască templul din Ierusalim închinat lui Yahve, care nu era Dumnezeul lor. Când arabii au cucerit Imperiul Persan, maroniții i-au primit pe mazdeeni, pe adoratorii focului şi pe vrăjitori. Mai târziu, când s-a petrecut schisma în spațiul islamic, şiiții, ismaeliții, druzii şi adepții altor secte musulmane, persecutați în țările lor, s-au refugiat în Liban. Maroniții i-au primit. Se simțeau obligați să-i primească pe toți refugiații. Când sectele musulmane au câştigat puterea în Iran, vechea Persie, musulmanii sunniți sau ortodocşi au fost cei care s-au refugiat în Liban. În prezent, fiecare sat de pe teritoriul Libanului este un mozaic compus din refugiați de toate soiurile, veniți de peste tot.

Oraşul unde, pentru prima dată, a fost pronunțat cuvântul „creştin" şi unde Sfântul Pavel şi Sfântul Petru au instituit prima Biserică. În afara celei din Ierusalim, Antiohia are şase patriarhi. În acest oraş, Trupul lui Hristos este frânt, în zilele noastre, în şase părți. Fiecare dintre aceşti şase patriarhi se pretinde a fi unicul legitim. Este un patriarh latin, unul ortodox, unul monofizit, altul unit, un nestorian şi un maronit. Toți cei şase se autointitulează Patriarh al Antiohiei şi al întregului Orient. Dar niciunul dintre cei şase patriarhi nu locuieşte în Antiohia. Însă,

aproape toți îşi au reşedința în Liban. Chiar dacă reşedința oficială a vreunuia dintre aceşti şase patriarhi este la Damasc sau altundeva, mai are şi un alt loc unde petrece regulat pe pământul maroniților, la Beirut sau în apropiere de Beirut.

Printre refugiații care se găsesc în Liban, se numără şi druzii. O sectă musulmană. A fost creată în Egipt de către Hakim (986 – 1020). Acest prinț a urcat pe tronul Egiptului la vârsta de zece ani. Încă de la începutul domniei sale, a manifestat o toleranță deosebită în materie de credință. Creştinii sau evreii ocupau funcții foarte importante. Către anul 1000 apare, după spusele lui Maqrizi, „un deranj la nivelul creierului" lui Hakim. Ibn Batriq vorbeşte de o nebunie pe fond religios, pe care o compară cu cea a lui Nabucodonosor. La fel ca acesta din urmă, Hakim şi-a lăsat părul şi unghiile să crească, „după ce, mai întâi, şi-a făcut obiceiul de a se înconjura în plină zi de numeroase surse de lumină, s-a apucat, aproape instantaneu, să stea în cea mai completă obscuritate"[1].

Alți autori presupun că extravaganțele sale erau calculate dinainte, că, de fapt, el căuta să-i deruteze pe oamenii simpli, vulgul, simulând o transformare într-o existență excepțională. A început o viață unde incoerența îşi disputa fantezia, conducând dezbateri asupra obiceiurilor, moravurilor, modei şi chiar asupra religiei, emițând edicte dintre cele mai bizare, şi, adeseori, dintre cele mai odioase. Într-o zi, a interzis tuturor vinul, inclusiv creştinilor. „Pentru Liturghie şi cult, creştinii s-au văzut obligați să folosească struguri macerați în apă". În timpul nopții, califul rătăcea pe străzile din Cairo, uneori iluminate, alteori posomorâte şi goale, în funcție de capriciile sale. Şi dintr-o dată, renunțând la luxul predecesorilor săi, se învelea cu o pânză[2], asemenea unui maestru sufi[3]. Iar în ziua următoare se înzorzona cu haine împestrițate. Era un om fără echilibru, care ținea în mâinile sale viața şi moartea. Dorințele sale teribile, împlinite în tăcere, făceau, chiar şi numai dintr-o singură lovitură, până la zece mii de victime, aruncau în foc cartiere întregi ale capitalei, aruncau la câini cadavrele intrate în putrefacție din cimitire, închideau femeile în spații izolate, interzicându-le chiar să mai poarte încălțăminte, ca, în cele din urmă, să le dea pe mâna regimentelor sale de negri.

---

[1] Abou Mohasin, *Nadjoun, 63*; H. Lammens, *La Syne*, Beirut, 1921, l, p. 151.

[2] Dimie, o ţesătură groasă ţărănească (n.tr.).

[3] Misticul musulman.

„După ce, mai întâi, a atacat practicile musulmane, capriciile sale s-au îndreptat dintr-o dată spre creştini şi evrei. Cei din urmă au fost condamnaţi să poarte butuci la gât, iar creştinii cruci cântărind până la patru livre[1]. Pe locul bisericii din cartierul creştinilor din Cairo a fost ridicată moscheea Al Ashar.

La Ierusalim, în timpul Săptămânii Mari, creştinii aveau obiceiul să iasă în procesiune cu Sfânta Cruce, cu praporii în faţă, iar în capul procesiunii guvernatorul călare. Hakim a interzis această procesiune. Furia de care era cuprins l-a făcut să atace Biserica Sfântului Mormânt, pe care a demolat-o piatră cu piatră, la fel şi alte biserici şi sanctuare creştine din Ţara Sfântă sau Egipt. Acest vandalism i-a adus „un regal de popularitate şi ataşamentul lumii musulmane". Hakim s-a numărat printre cei mai intoleranţi abassizi şi n-a renunţat. Încurajat de opinia publică, deşi deja ordonase distrugerea unor biserici din statele musulmane, s-a oprit de teama represaliilor în cazul moscheilor de pe teritoriul ţărilor creştine. În cele din urmă, i-a forţat pe creştini să îmbrăţişeze islamul[2].

Hakim era musulman. Teologia musulmană sunnită sau ortodoxă a afirmat dintotdeauna o depărtare între Dumnezeu şi creaţia sa. Sectele şiite, din contră, au căutat să diminueze aceste distanţe. Imamii, şefii religioşi se împărtăşesc din natura divină. Nu exprimă categoric acest lucru, dar îl insinuează. Se admite un holoul, o infuzie a substanţei divine în sufletul imamului. Şeful religios, devine, astfel, într-o formă oarecare, un personaj sfinţit şi infailibil. Acest lucru a fost suficient pentru Hakim ca să declare că el este însuşi Dumnezeu încarnat.

După ce a făcut această declaraţie, Hakim s-a urcat pe un măgar, a ieşit din palatul său, s-a îndreptat spre cartierele cele mai populate şi a dispărut pentru totdeauna. Adepţii săi, care îl considerau întruparea lui Dumnezeu, l-au aşteptat să se întoarcă pe pământ. Din acel moment, au început să fie persecutaţi şi au fost nevoiţi să părăsească Egiptul; şi-au găsit refugiul în Liban.

Doi dintre propovăduitorii sectei lui Hakim, Darazi şi persanul Hamza Ibn Aii, au adunat în munţii Libanului de Sud un număr mare de adepţi.

S-au numit druzi, după numele întemeietorului lor, Darazi, deşi preferau să se numească Mowahlidown, care înseamnă Uniţi.

[1] O livră avea o jumătate de kilogram (n.tr.).

[2] H. Lammens, *op. cit*., I, p. 151.

Cândva se numeau taimani. Învățătura lor este destul de bizară. Aceştia pretind că Hakim, la întoarcerea sa, va distruge Mecca şi Ierusalimul. Nu fac niciun fel de prozelitism, căci nimeni din afară nu poate deveni unul de-al lor. Cred în metempsihoză. Numărul druzilor este limitat, nici nu creşte, nici nu scade. Când vreunul din ei moare, acesta se încarnează într-un nou născut al unei familii de druzi. Faptul că numărul sufletelor druzilor este limitat pe pământ e un lucru foarte comod pentru vecinii lor. În afară de acestea, doctrina lor este secretă. Da la moartea lui Hakim şi a propovăduitorilor săi Hamza şi Darazi, pentru a evita disensiunile interioare, druzii şi-au încetat propovăduirea. „Perdeaua s-a tras, poarta s-a închis, cerneala s-a uscat şi pana s-a frânt". Tratatul cel mai original al druzilor este Taqyya.

Învățăturile contemporane, precum şi dogma lor oficială, le permite druzilor nu numai să-şi disimuleze religia lor, după cum îi sfătuieşte Takyya, ci, mai mult, le permite chiar să se conformeze exterior practicilor cultului dominant, şi acest lucru doar din motive de oportunism. Din pricina acestei permisivități, nu regăsim în comportamentul druzilor nicio formă de desconsiderare şi nici nu există vreo apostazie propriu-zisă. Iar coreligionarii lor, chiar şi după o astfel de apostazie îi consideră la fel ca şi înainte, druzi, şi-i acceptă ca pe unii dintre ei. Şi totuşi, una din cărțile lor religioase interzice „comunicarea misterului Domnului Nostru"[1]. Takyya este ultima armă utilizată pentru a supraviețui. Druzii au împrumutat obiceiul invadatorilor pentru a nu se face remarcați: „Aşa ne spune Yazigi că, la moartea vreunui emir sau vreunei prințese Chehab, la fel ca şi creştinii, druzii păstrează obiceiul de a-i îngropa. După ce îşi termină slujba, preoții catolici trebuie să se retragă, făcând loc oqqalilor, şefilor religioşi ai druzilor, care depun trupul mortului în cavoul pregătit pentru înhumare"[2].

„Cea mai importantă obligație a druzilor este veracitatea. Trebuie să fie absolută şi fără excepții printre adepții unitarismului druid. În relația cu ceilalți, druzilor li se permite să recurgă la subterfugiile Takyyiei. Această învățătură a fost pusă în practică doar de către ei. Una dintre cărțile lor religioase le permite să trăiască împreună şi cu oamenii „căzuți în ignoranță şi întuneric", adică cu nondruzii. În ceea ce-i priveşte pe aceştia din urmă, afirmă acelaşi autor, veracitatea se reduce la o simplă

[1] H. Lammens, *L'Islam*, Beirut, 1943, p. 219.

[2] Michel Chebli, *Une Histoire du Liban*, Beirut, 1955, p. 105.

obligație de politețe, şi nu antrenează nicio obligație de natură morală. Această obligație cu conținut moral nu există decât față de-ai lor, față de Unitari. Când e vorba de vreunul din afară, pot să nege totul: datorii contractate, împrumuturi primite, părtăşia la vreun delict, când prin mărturia lor vor să-i compromită sau, pur şi simplu, când aceştia sunt strâmtorați"[1].

Volney scrie: „Druzii au avut aceeaşi soartă cu maroniții, căci persecutații fiind, s-au refugiat în Munții Liban, unde se puteau apăra mai bine; totuşi nu este foarte sigur că aceştia s-au aşezat şi au format o societate independentă, asemenea vecinilor lor. S-ar părea că diferența dintre cultele acestora era datoria de a lupta împotriva duşmanilor, dar nevoia de siguranță comunitară i-a forțat să se tolereze reciproc şi, de atunci, s-au dovedit uniți aproape tot timpul"[2].

Musulmanul cuceritor a încercat de mai multe ori să-i extermine pe druzi: „Trupele paşei i-au urmărit în munți şi i-au măcelărit cu cruzime pe toți cei care au căzut în mâinile lor, căci paşa voia să nimicească în întregime acest popor. În cele din urmă, nemaiavând pe cine să ucidă şi nici sate de-ale lor pe care să le pârjolească, paşa a reluat drumul spre Saida. Acolo a intrat triumfător cu capul lui Qorqomaz în vârful unei sulițe, pline cu alte 50 de capete. Au fost jupuite, pielea presărată cu sare şi trimise la Istanbul. Paşa a primit complimente pentru victoria sa, iar eu n-am fost printre cei din urmă care i-a descris evenimentele la care am luat parte. Acest paşă era aşa de ocupat cu țelul său de a-i nimici pe druzi, încât nici măcar nu avea timp să gândească să ne facă rău în vreun fel"[3].

Maroniții sufereau aceeaşi soartă: „În 1737, persecuțiile contra acestora sunt însoțite de mari umilințe; paşa îşi aduce aminte de o ordonanță din 1657, care interzicea creştinilor să poarte fesuri din catifea, pantofi galbeni şi cingători de culoare roşie; înnoieşte aceste interdicții şi va merge până acolo, încât va ordona dărâmarea clădirilor locuite de creştini, pe care le considera prea înalte. În 1738, interzice creştinilor şi să-şi petreacă zilele de sărbătoare în grădinile lor, aşa cum le era obiceiul; interzice

[1] H. Lammens, *op. cit*., p. 218.

[2] Volney, *op. cit*., p. 439.

[3] Le Chevalieur d'Arvieux, *Mémoires*, Paris, 1735, p. 425 – 429.

femeilor să viziteze cimitirele. La fel, misiunea carmeliților[1] a fost întreruptă de 12 ori în şapte ani”[2].

Impozitul pe care druzii şi maroniții erau nevoiți să-l plătească era exagerat: „Multe familii erau obligate să-şi abandoneze bunurile pentru a scăpa de impozitul care depăşea cu mult nu numai remunerațiile lor, ci chiar valoarea întregii proprietăți după care se plătea impozitul”. Consulul Franței, P. Etienne, consemna în ziua de 2 octombrie 1840 următoarele: „Mi-a scris un creştin care era mic proprietar într-un sat. Fiind nevoit să-i plătească emirului Bechir un impozit care depăşea întregul său venit, a apelat la o soluție extremă aceea de a-i plăti impozitul cu titlurile sale de proprietate. Dar Bechir l-a forțat să le păstreze, însă fără să-i micşoreze impozitele pe care le pretindea de la el”[3].

Supuşi la aceleaşi persecuții, druzii şi maroniții, care trăiau împreună în munții Libanului, s-au strâns cot la cot. Stăpânul musulman nu vedea cu ochi buni unitatea dintre druzi şi creştini. Cei dintâi suportau vecinătatea maroniților datorită legii lor, Taqyya, prefăcându-se că sunt de acelaşi neam cu aceştia. Creştinii, şi ei erau buni vecini cu druzii, căci aceştia propovăduiau dragostea şi toleranța. „Nu aveau voie să-l ucidă pe cel eretic, ci trebuiau să-l trateze cu moderație, să-i curețe rănile deschise ale sufletului cu un burete îmbibat de apa care împrospătează şi vivifică, şi să evite contactul brutal al degetelor”[4]. Creştinul veritabil este mai răbdător față de necreştini decât față de frații săi. Noi combatem erezia. Dar pe eretici nu-i urâm, ci ne rugăm pentru mântuirea lor”[5].

Cuceritorul otoman a hotărât să-i separe pe maroniți de druzi. După dictonul *divide et impera*. Marea Poartă a găsit un aliat perfect pentru a semăna discordia între cele două popoare. Englezii. Perfidul Albion era specialist în intrigi. Pentru a crea o ruptură între maroniți şi druzi, englezii au trimis misionari şi agenți secreți în Liban. Şi au reuşit din plin. Englezii i-au înarmat până-n dinți şi pe unii şi pe alții. Satele muntoase au devenit în scurt timp adevărate arsenale. Depozite de arme de tot felul. Era o tentație prea mare. Înarmând popoare războinice, precum druzii şi

[1] Ordin fondat de Sfântul Ioan al Crucii (Juan de Yepes Alvarez, 1542 – 1591) (n.tr.).

[2] Rabbath, *Documente*, II, 3; Michael Chebli, *Une Histoire du Liban*, Beirut, 1955, p. 103.

[3] Abel Ismail, *Histoire du Liban*, Beirut, 1958, p. 49.

[4] Sfântul Ioan Gură de Aur, *P.G. 48*, col. 708 şi P.G. 68, col. 477.

[5] Idem, *P.G. 48*, col. 974 şi col. 952.

maroniții, era aproape sigur că aceştia le vor folosi. Lupta dintre cele două popoare n-a făcut altceva decât să întărească tronul Porții şi tronul Majestății Sale, Regina Angliei. Ofițerul englez însărcinat să pregătească acest război era colonelul Richard Wood. Misionarii Bisericii Anglicane erau sub ordinul său. Muntele a fost împânzit cu Biblii, tratate şi literatură protestantă. Misionarii[1] englezi le explicau druzilor că religiile lor erau identice. Nici englezii, nici druzii nu au preoți, papă sau veşminte. Delegații ale druzilor au fost trimise în Anglia pentru a se convinge că englezii erau, de fapt, ca şi ei. În Muntele Libanului, misionarii englezi au făcut tot ce le-a stat în putere pentru a demonstra că a lor credință şi cea a druzilor era una şi aceeaşi. Atunci a apărut în Liban extravaganta doamnă Hester Stanhope. Era fiica celui ce inventase maşina şi locomotiva cu aburi şi secretara lui William Pitt, unchiul său. Era experta intrigilor de tot felul, a extravaganței şi a cruzimii. Lady Hester Stanhope se stabileşte la Dyoun. Misiunea sa era aceea de a ațâța războiul între druzi şi maroniți. Dar, cu toate acestea, nimic n-o împiedica să organizeze masacre doar pentru propria sa plăcere. Paule-Henry Bordeaux consemnează: „Pentru a întrece imaginația omului oriental şi pentru a-şi face cunoscut rangul şi puterea pe care o deținea, Lady Hester Stanhope trăia înconjurată de luxul pe care resursele i-l permiteau. Acolo, în Acre, la reşedința sa, trăia poruncind servitorilor îmbrăcați în armuri strălucitoare şi veşminte scumpe. La un moment dat, Lady Helen s-a dus la palatul lui Soleiman, a cerut să i se deschidă şi a înaintat până în sala de consiliu a paşei. A traversat prin mulțime şi şi-a expus motivul pentru care a venit, cerând răzbunare". Lady Hester avea un prieten. Un francez rătăcit prin Liban. Numai că într-o călătorie prin această țară, şi-a aflat moartea. Şi acum, ea cerea răzbunarea morții sale. „Paşa l-a însărcinat pe Moustafa Barbar să conducă această misiune.

Lady Hester a urmărit şi ea îndeaproape pregătirea trupelor şi i-a trimis lui Moustafa o pereche de pistoleți englezi magnifici, cu acest mesaj: „Te înarmez, cavalerul meu; fac plângere împotriva nocairiților care l-au ucis pe unul dintre frații mei şi sper ca aceşti pistoleți să nu lipsească nimănui dintre cei care îți vor proteja viața şi care vor răzbuna cauza vreunui prieten de-al tău". Şi răzbunarea a fost teribilă. Castelul Bătrânilor din Munte a fost dărâmat în întregime, zidul ras de pe pământ, mormintele sfinte

[1] Idem, *P.G. 48*, col. 974 şi col. 952.

profanate şi oasele şi cenuşa imamilor aruncate pe cursurile de ape. Cincizeci şi două de oraşe au fost trecute prin foc şi trei sute de alaouiți[1] masacrați. Colonelul Boutin era răzbunat”[2].

Lady Helen Stanhope, colonelul Rose, colonelul Richard Wood, echipele de misionari şi trupele de agenți secreți erau toți experți în intrigi şi acte de cruzime. Au reuşit cu brio să pornească război între druzi şi maroniți. În 1860, oraşul Deir el-Kamar, locuit exclusiv de maroniți, a fost invadat de druzii care locuiau în satele dimprejur. În oraş era o garnizoană turcească foarte puternică, formată din o mie de soldați cu câteva tunuri. Pe 1 iulie a aceluiaşi an, druzii au încercuit Deir El Kamar-ul. Locuitorii au încercat să se apere, „dar văzând că muniția şi proviziile se epuizează şi înțelegând că nu vor mai putea ține piept iureşului prea multă vreme, au depus armele, urmând sfatul comandantului turc al garnizoanei, care le promitea, în schimb, inviolabilitatea lor şi a bunurilor lor. Şeful garnizoanei turceşti le-a acordat refugiu în serai şi în castelul din Beit Ed Din. Dar druzii au ajuns până la porțile seraiului unde erau refugiați creştinii neînarmați. Aproape două mii au pierit în această zi fatală. Femeile şi un număr mic de bărbați care au scăpat de masacru, au povestit că soldații turci erau cei care le furnizaseră criminalilor baionetele cu care i-au nimicit pe creştini. Misionarii americani, martori ai masacrului, i-au văzut şi ei pe ofițeri prădând bisericile de candele şi alte vase de argint. Guvernatorul şi soldații turci se prăbuşeau sub povara greutății aurului şi a obiectelor prețioase. Sărmanii creştini începuseră ei înşişi să le distribuie o parte din pradă, cu gândul că vor căpăta milă de la prădătorii lor şi vor avea parte de o soartă mai bună.

În ziua de 1 iulie, masacrul a căpătat un caracter general: „Druzii îi sfâşiau pe pruncii de parte bărbătească în brațele mamelor lor şi bărbații erau martirizați pe genunchii soțiilor lor, cu topoare sau alte instrumente de tortură. Ucigaşii s-au îndreptat, în cele din urmă, spre serai, unde se aflau peste cinci sute de mii de tineri, elita, floarea societății: ofițerii turci deschizându-le porțile. În scurt timp, turcii i-au transformat pe aceşti amărâți într-un munte de hoituri. Un anume Abdallah-abou-Nedjim a fost torturat împreună cu cei trei copii ai săi în brațele soției sale”. „Clericii şi călugării împreună cu starețiii lor au fost martirizați şi ei. Un preot

[1] Dizidenţi ai Islamului sau nocairiţi (n.tr.).

[2] P.H. Bordeaux în *Michael Chebli, Une Histoire du Liban*, Beirut, 1955, p. 321.

a suferit aceeaşi soartă chiar în biserică. Aceleaşi atrocităţi şi în Beit Ed Din.

Un număr mare de femei şi de copii încă mai rătăceau prin munţi fără haine şi lipsiţi de hrană. N-a mai rămas niciun supravieţuitor în Deir el-Kamar; paşa a anunţat, prin gura poporului său în delir, că de acum creştinii puteau să fie liniştiţi. Auzind aceste cuvinte, druzii cu o privire ironică, rânjind, au zis: „Bine zis, hoiturile pot de acum să-şi capete liniştea”[1]. Numărul creştinilor ucişi în Deir el-Kamar şi împrejurimi a fost de peste trei mii de persoane. Masacrul maroniţilor a continuat în tot muntele. La Rachayya şi Hasbayya creştinii s-au refugiat în cazarmele garnizoanelor turceşti. Când druzii au ajuns la poarta acestor cazarme, comandantul turc i-a abandonat pe creştini în mâna acestora fără nicio ezitare.

„Druzii îi smulgeau din braţele femeilor pe soţii şi pe copiii de parte bărbătească, care se agăţau cu deznădejde şi îi nimiceau în bucăţi; căci cu arme primitive, cuţite, topoare şi suliţe au făcut acest măcel sub privirile şi concursul activ al garnizoanei turceşti. Câţiva creştini, fiind refugiaţi pe terasa unui serai, au fost aruncaţi de acolo de sus de către soldaţii turci, la picioarele druzilor, care au isprăvit cu ei”. Părintele Azar, maronit din Libanul de Sud, a făcut un raport pentru Adunarea Naţională de la Paris. „Numai satul Djizzin a pierdut mai bine de treizeci şi cinci de mii de tauri, oi şi capre, unica lor biserică din sat a fost devastată şi incendiată, candelele şi vasele sfinte, mândria lor, au fost furate, preţioasa lor bibliotecă a fost distrusă; constatăm o pierdere de peste nouă sute de mii de franci. N-a mai rămas nimic din casele acestui sat şi cele dimprejurul lui, nici măcar piatră pe piatră. Paisprezece mii de creştini de toate vârstele, bărbaţi, femei şi copii, locuiau împărţiţi în 120 de sate. Şi duşmanii creştinilor, necredincioşii, au prădat totul, au incendiat totul. Şi asta nu e tot. Douăzeci şi şapte de provincii au avut aceeaşi soartă, n-a mai rămas nicio biserică, nicio mănăstire, nicio şcoală, vreo casă sau vreo cabană. De la Ierusalim la Antiohia, maroniţii sunt copleşiţi de tratamente dureroase”[2].

Masacrul din 1860 nu poate fi uitat. Chiar şi astăzi, când treci prin Deir el Kamar, ai impresia că înaintezi prin bălţile de sânge, ca şi atunci. Chiar şi druzii s-au înfricoşat de carnagiul pe care l-

[1] *Souveniir de Syrie*, Plon, Paris, 1903, p. 82.

[2] Adel Ismail, *op. cit*., p. 29.

au săvârşit. S-au refugiat în munți, dar, deşi înspăimântați, continuau masacrul. Apogeul martiriului creştin a fost atins la Damasc, unde creştinii au fost ucişi cu miile şi cadavrele lor aruncate în piața publică.

Franța, Anglia, Austria, Rusia şi întreaga Europă a fost mişcată de martiriul maronit. Flotele de război ale marilor puteri au acostat în Liban. Ele veneau pentru a-i salva pe creştini din fața masacrului. În cele din urmă, chiar şi turcii s-au sensibilizat. Mila față de creştinii libanezi a fost ca un foc care a cuprins toate inimile şi a umplut de lacrimi ochii limpezi ai creştinilor din lumea apuseană. Flota rusească de război sosea şi ea în Liban ca să-i salveze pe ortodocşi. Şi Franța trimitea la Beirut vapoarele sale de război pentru a-i salva pe maroniții care fuseseră aliații cruciaților, ai Sfântului Ludovic, ai lui Napoleon şi ai misiunilor religioase. Austria îi făcea concurență Franței. În acele timpuri, Austria era un mare imperiu. Pretindea a fi chiar mai catolică decât Franța care, de la Revoluție, îşi pierduse numele de Fiica mai mare a Bisericii. Deci, cinstea de a-i apăra pe creştinii din Liban îi revenea sfântului imperiu austriac. În ce-i priveşte pe turci şi englezi, s-au aliat opiniei mondiale, venind în fuga mare ca să-i salveze pe creştinii care erau masacrați de către druzi. Asta era politica dintotdeauna a Marii Britanii: provoca războaie, masacre şi apoi era tot timpul prima țară care deplângea situația. Foarte zgomotos. Cu discursuri extraordinare în întâlniri la nivel internațional. Din acest motiv a fost numită „Perfidul Albion". Este imbatabilă în acest domeniu.

Aceasta deoarece Marea Britanie a fost cea care a coordonat măcelul din Deir el-Kamar, Racchayya şi Hasbayya. Pentru a provoca acest măcel, s-a folosit de orice. Culmea absurdului este faptul că măcelul provocat de englezi era aşa de înfricoşător încât marile puteri şi chiar Poarta, care era suverană peste acele locuri, nu a putut să-l oprească. Abd-el-Kader, suveranul musulman al Maghreb-ului, ascuns de francezi, care trăia în exil la Damasc, a fost cel care a reuşit să oprească nimicirea creştinilor în oraşul său. Primindu-i pe creştini în palatul său şi protejându-i, aceştia s-au salvat. Marile puteri apusene, printre ele şi Franța, i-au adresat mesaje de recunoştință pentru că a salvat, el, Prinț al Islamului, atâtea mii de vieți creştine. Statutul politic al maroniților s-a schimbat, începând cu 1860, anul masacrului, Poarta a acordat populației din munții Libanului un soi de semi-

autonomie. Creştinii maroniţi au intrat sub protecţia marilor puteri. Idila între Franţa şi maroniţi renăştea.

Misiuni catolice franceze s-au instalat în Liban. Acolo au întâlnit o seamă de refugiaţi francezi... Căci exista o categorie de francezi expulzaţi din Franţa sau din alte ţări ale lumii, unde nimeni nu-i voia. Şi au fost primiţi în Liban, cum a fost primit şi Avraam sau creştinii refugiaţi din Palestina după înviere, druzii sau alte popoare persecutate. Refugiaţii pe care Republica i-a găsit în Liban erau iezuiţi. Iezuiţii izgoniţi din Franţa şi-au găsit azil în Liban. Aici au construit o nouă Franţă. Maurice Barres afirmă: „Priviţi la acest far spiritual al Mediteranei Orientale, Universitatea iezuiţilor „Sfântul Iosif"; această instituţie străluceşte pe culmea cea mai înaltă a aşezămintelor de învăţământ create de misiunile noastre în Orient şi împânzeşte, cu elevii ei foarte cultivaţi, medici sau jurişti formaţi în şcoala franţuzească, Asia Mică, Persia, Egiptul şi până în Sudanul egiptean. Ce lecţie de grandoare ne dau aceşti religioşi[1]! Franţa îi izgoneşte; ei vor fi mai numeroşi slujind-o din afară; şi i-a renegat. De acum nu mai depind de Franţa; foarte bine! Îşi vor crea o ţară a lor. Plini de atâta elan, încât acelaşi guvern care a vrut să-i suprime, acum, din contră, vrea să-i susţină"[2].

Compania iezuiţilor a fost suprimată prin decretul „Dominus Ac Redemptor Noster" al Papei Clement XIV, emis pe 19 august 1773. Ordinul iezuiţilor a fost interzis în Franţa prin hotărârea Parlamentului francez din 6 august 1762. Spania a expulzat şi ea mai bine de şase mii de iezuiţi, îngrămădindu-i pe o corabie, ca pe sclavi, din ordinul regelui Carol al III-lea. Iezuiţii nu mai puteau rămâne pe pământul spaniol sub ameninţarea cu moartea. Acest ordin a fost interzis şi în Elveţia, Portugalia, Sicilia şi Italia de Sud. În asemenea condiţii, iezuiţii s-au refugiat în Rusia. Dar au fost expulzaţi şi din Rusia şi Polonia.

Nicio ţară din lume nu-i voia. Iezuiţii ştiau că există doar o singură ţară de azil pe pământ, Libanul. Aceasta a fost creată special de Dumnezeu pentru a servi de refugiu tuturor celor care nu au dreptul de a trăi în nicio ţară de pe pământ, care sunt hăituiţi peste tot. Iezuiţii s-au stabilit, aşadar, în Liban. La fel ca şi

[1] Religioşii sunt o categorie similară monahilor, dar cu un statut separat, în tradiţia catolică (n. tr.).

[2] Maurice Barres, *Un enquête au Pays du Levant*, Paris, 1923, p. 33.

druzii, musulmanii şiiți, la fel ca şi armenii, nestorienii, monofiziții şi idolatrii.

Deoarece Libanul este deschis tuturor. La fel cum i-a fost deschis lui Avraam. Din acest motiv, maroniții au fost primitori, chiar şi când erau ucişi cu sălbăticie. La fel cum sunt şi astăzi. Exact ca la Deir el-Kamar. Ucişi chiar de cei cărora le-au oferit azil pe pământul lor, pe care-l stăpânesc încă de la potop. De la întemeierea lumii.

XXIII. „MADA MA MADA”

Treizeci de mii de maroniți au fost măcelăriți în zona orașului Deir el-Kamar. Un bilanț teribil. „În evenimentele de după 1860, 360 de sate au fost distruse, 560 de biserici dărâmate, 42 de mănăstiri incendiate. Pierderile suferite de creştini în revolta coconilor au fost evaluate la 5 sau 6 milioane de franci[1].

Druzii şi creştinii din munții Libanului s-au reconciliat deasupra cadavrelor. Franța, Anglia, Austria şi Rusia au debarcat în Liban, iar turcii au permis intrarea armatelor occidentale, pentru a-i proteja pe creştini. Trecutul a fost uitat. Cel puțin în înțelegerile scrise. *Mada ma mada.* Este o expresie arabă care vrea să spună că mereu uităm trecutul. Că se şterge cu buretele trecutul. Literal, „Mada ma mada” înseamnă: „trecutul este trecut”. Maroniții continuau să se roage, introducând o nouă schimbare în Pater Noster: „Tatăl nostru care eşti în ceruri, iartă-ne nouă greşelile noastre precum şi noi iertăm pe cei ce ne-au măcelărit”. A fost uitat masacrul. Teoretic. În practică cu greu îşi lucrau pământul stropit cu sânge. O parte însemnată dintre ei au emigrat. Le înțelegem motivele. Este foarte greu să munceşti pământul în care găseşti craniul, femurul, sau clavicula părinților sau a copiilor tăi asasinați. Exodul maronit a început. Astăzi trăiesc un milion şi jumătate de maroniți în Liban şi trei milioane în exil. Cei care au emigrat şi-au construit terase, asemănătoare grădinilor suspendate ale Semiramidei, în Africa de Sud, în Australia sau în America. Peste tot pe unde s-au aşezat, aceştia şi-au ridicat la fel ca în Liban, ferme şi case foarte elegante. Groaza maroniților era atât de mare, încât aşteptau pe țărmurile Beirutului, Sidonului, Tirului sau Tripoliului un vapor străin pentru a pleca.

Franța elaborase un proiect de aşezare a maroniților în Algeria. Autorii acestui plan erau părintele Azar şi Louis Baudicour. Cel din urmă s-a însărcinat cu punerea în practică a proiectului. A intervenit, de mai multe ori, la ministrul francez al Afacerilor externe şi apoi la guvernatorul general al Algeriei. Guvernul

[1] Camille de Rochemontteix, *Le Liban et l'Expédition française en Syrie*, 1860 – 1861, Paris, 1921, p. 60.

francez a manifestat o uşoară ezitare în această privință. „S-a primit asigurarea la Ministerul Afacerilor externe că nu se doreşte în niciun fel compromiterea acestei ocazii pentru maroniți, când e vorba de Anglia[1]. Englezii voiau să-i rețină pe maroniți în Liban. Pentru a-i măcelări până la ultimul. Nu voiau în niciun fel să-i ştie salvați emigrând. Papa Pius IX a subscris şi el în favoarea acțiunilor de înlesnire a emigrației maronite[2]. Până la sfârşit, maroniții au refuzat să plece. Doar o minoritate a părăsit Libanul. Cei care totuşi au plecat, au revenit chiar şi numai pentru a muri în munții lor de baştină. Alții care n-au avut şansa de a se întoarce în munții lor la sfârşitul vieții le-au cerut altora să-i îngroape acolo. Milioane de maroniți sunt împrăştiați pe cele 5 continente. Când aceştia mor, rămăşițele lor sunt trimise în Liban. Mormintele maronite din diaspora sunt puține. Cimitirele Libanului sunt mai populate decât satele sau oraşele lui. Maroniții ştiu bine că îți poți părăsi acoperişul, dar nu-ți poți părăsi cimitirul. Țineau mult să se odihnească şi după moarte în pământul care era a lor de la începutul lumii. Morții nu mai sunt în pericol de a fi măcelăriți.

Între 1860 şi 1914, maroniții au trăit în munți, sub ocupație turcă, dar bucurându-se în acelaşi timp de o semi-autonomie garantată de Occident. După primul Război Mondial, când Imperiul Otoman a fost învins, Libanul şi-a căpătat autonomia. Nu era chiar independent, dar aproape independent. Muntele a trecut sub protecția Franței. Generalul Gouraud, mare comisar al republicii franceze, comandant şef al armatei Levantului, a proclamat la 1 septembrie 1920: „Proclam în mod solemn Libanul cel Mare şi, în numele republicii franceze, îl salut în grandoarea şi puterea sa, de la Nahr el Kebir la porțile Palestinei şi până la poalele munților Anti-Liban”. A fost aşa o mare bucurie în munții Libanului, încât toată lumea a ieşit în stradă. Se aclama Franța, libertatea şi pe Mântuitorul Hristos. Cele trei cuvinte erau acum sinonime. Cei în viață voiau ca şi strămoşii lor să participe la sărbătoarea independenței. Dar cum strămoşii erau morți, fiecare persoană, bărbat, femeie sau copil, ieşea în stradă cu fotografiile înaintaşilor lor. Printre strămoşii participanți la sărbătoarea independenței, se găseau şi martirii uciși de puțină vreme. Mai ales în sudul Libanului. Agenții englezi ai colonelului Lawrence nu vroiau un stat libanez independent. Anglia voia ca teritoriul

[1] Beirut IX, *Rapport de Louis Baudicour de Rome*; Abel Ismail, *op. cit*., p. 307.

[2] Ibidem, *F. 112*; Adel Ismail, *op. cit*, p. 309.

Libanului să fie încorporat în regatul arab. Pentru a-şi împlini ţelul, a hotărât să-i ucidă pe maroniţi, căci, cu maroniţi morţi, nu se mai putea constitui un stat libanez. Şi s-au grăbit să-i ucidă pe toţi locuitorii din satele Libanului de sud. Familia Preafericirii Sale, Antonie Petru Khoraiche, actualul patriarh maronit, a fost şi ea ucisă. Era originar din sud. Acolo pământul este arid. Apa lipseşte. Se cultivă doar tabacul. Maroniţii din aceste sate unde se cultiva tabacul au fost ucişi. Unul dintre supravieţuitorii masacrului din 1920, tatăl directorului adjunct al revistei „Liban", Jean Diab şi-a părăsit satul natal. S-a îmbarcat clandestin pe o barcă franceză şi a debarcat pe ţărmul vestic al Africii. S-a stabilit la Dakar şi a muncit cu trudă, la fel ca toţi maroniţii. Acolo a câştigat suficienţi bani pentru a plăti studiile universitare ale copiilor săi. I-a trimis la Sorbona. Când preşedintele Libanului, Camille Chamoun, a plecat într-o vizită oficială în Brazilia, a făcut o escală de câteva ore la Dakar. Tatăl lui Jean Diab, supravieţuitorul masacrului, s-a înfăţişat preşedintelui şi l-a întrebat dacă în ţară, acasă, mai sunt ucişi creştinii. Camille Chamoun i-a răspuns acestuia că ceea ce el întreba era de domeniul trecutului. Libanul devenise ţara cea mai bogată din Orientul Mijlociu. Beirutul avea zgârie-nori, spitale, bănci, cazinouri chiar mai somptuoase decât cele din Statele Unite. Libanul devenise Elveţia Orientului-Mijlociu. Toate ideologiile se bucurau de libertate. Se putea cumpăra din buticuri plătind în dolari, în lire englezeşti, lire libaneze, în franci sau chiar în ruble. Vitrinele erau pline de mărfuri străine. Muntele se îmbogăţise, nivelul de trai al libanezilor era superior celui din multe ţări din Europa, democraţia funcţiona fără reproş.

Bătrânul Diab, supravieţuitorul masacrului din regiunea Libanului de sud unde se cultiva tabacul, nu putea să-şi creadă urechilor. Auzise, citise în ziare, despre toate acestea şi-i întrebase şi pe compatrioţii săi. Dar nu avea încredere în ceea ce se spunea despre libertatea, bunăstarea şi prosperitatea din ţara sa. Îi era teamă tot timpul de un nou masacru. Voia o confirmare oficială din gura preşedintelui însuşi al Republicii Libaneze. Din acest motiv s-a dus la aeroportul din Dakar şi l-a întrebat pe preşedintele Chamoun. Şi a primit confirmarea oficială din chiar gura celui mai însemnat personaj din Liban. În munte, creştinii nu mai erau ucişi. Bătrânul Diab s-a decis să se întoarcă în ţara sa. Era fericit. Tot ceea ce se spunea despre libertate, prosperitate, toleranţă şi bunăstare era adevărat. Mada ma mada. Trecutul a trecut. Pentru totdeauna. Multe măceluri.

Dar visul era prea frumos să fie adevărat. Într-o zi bătrânul şi vrednicul Diab, care şi-a petrecut cea mai mare parte din viața sa în exil, a fost trezit în hotelul său din Beirut, de focuri de armă. Se trăgea în stradă.

Măcelurile din Deir el-Kamar sau Mănăstirea Lunii, vânătoarea maroniților începea din nou. Exact ca în trecut. Cu o singură diferență: de această dată creştinii nu erau omorâți cu lovituri de topor sau cu arme de vânătoare ca în trecut, ci cu mitraliere de fabricație sovietică, americană şi nemțească. Cu arme extrem de sofisticate.

XXIV. MĂCELUL DE LA DAMOUR

Între Beirut şi Deir El-Kamar, pe ţărm, se găseşte un oraş cu 15 mii de locuitori care se numeşte Damour. Acest oraş este situat pe ţărmul mării şi la poalele muntelui unde se găseşte „Mănăstirea Lunii". Acolo cresc portocale, curmale şi tot soiul de legume şi flori. Este un oraş provincial. Locuitorii lui sunt în întregime maroniţi. Persoane „care iubesc pământul, acest pământ care le aparţine de la începutul lumii". Tânărul scriitor maronit Jean-Pierre Haddad[1] scrie: „Damour, în ciuda proximităţii sale de capitală, a păstrat o mentalitate provincială, aproape rurală în obiceiurile sale. De altfel, nici azi nu găsim nici cinema sau vreun hotel, nici spital şi nici restaurant. La Damour se trăieşte foarte simplu. Cea mai mare parte din locuitorii săi se ocupă cu agricultura şi cu comerţul".

În 10 februarie 1976, în timp ce preotul oraşului, părintele Mansour Labaky, care este unul dintre compozitorii de muzică sacră, cei mai cunoscuţi din ţara sa binecuvânta casele, s-au auzit împuşcături. Era în timpul procesiunii de Bobotează. În ciuda raziilor făcute de preotul iezuit Eïiano şi a latinizării forţate, Biserica maronită şi-a păstrat încă ceremoniile Bisericii instituite de Sfinţii Petru şi Filip la Antiohia. Bobotează este sărbătoarea apelor. Duhul Sfânt s-a pogorât sub chipul unui porumbel în timp ce Sfântul Ioan Botezătorul îl boteza pe Hristos în apele Iordanului. În fiecare an, la sărbătoarea Epifaniei, conform tradiţiei apostolice antiohiene, preotul merge în fiecare casă pentru a stropi cu apă sfinţită casele şi pe enoriaşii săi. La Damour, părintele Mansour Labaky are nevoie de două zile pentru a-şi vizita toţi parohienii. Acesta este înconjurat de copiii care cântă cântări de strană. Este o sărbătoare foarte solemnă. În timp ce îi binecuvânta pe parohieni şi casele lor, s-au auzit focuri de armă. I-a telefonat primarului, întrebându-l ce se întâmplă. Primarul i-a răspuns: „Ei vor să vă facă rău. Care ei? l-a întrebat părintele Mansour sau Abuna, cum sunt numiţi părinţii în această ţară. Palestinienii", a răspuns primarul.

[1] Jean Pierre Haddad, *Le Combat du Liban*, Paris, 1976, p. 57.

Într-adevăr, erau în Liban câteva sute de mii de refugiați palestinieni. Aproape un milion. Primul val de palestinieni a intrat în Liban în 1948, când ONU a decretat că Palestina a aparținut evreilor şi că cei care nu sunt evrei trebuiau să plece. Cei care nu au vrut să se conformeze deciziilor celei mai înalte instanțe internaționale au fost, pur şi simplu, alungați *manu militari*. Palestinienii au primit ordin să-şi părăsească casele, pământul şi toate avuțiile lor, şi să plece. Nu s-au supus benevol, ci a fost nevoie să fie alungați cu focuri de tun şi mitralieră. Asta era realitatea. Erau alungați din locul lor. Din patria lor. Țările învecinate n-au vrut să-i primească, la fel cum n-au vrut să-i primească nici în trecut pe refugiații palestinieni care erau ucenicii şi apostolii lui Hristos, sau pe iezuiții expulzați din Franța, Spania şi Italia, sau pe druzii expulzați din Egipt. Cei de curând alungați din Palestina au intrat în Liban. Libanul a oferit azil tuturor dintotdeauna. Fără deosebire de rasă, religie sau convingeri politice. Libanul a primit, după crearea statului Israel, în jur de două sute de mii de refugiați palestinieni. Maroniții au făcut tot ce le-a stat în putere pentru aceşti refugiați. La fel cum strămoşii lor au făcut tot ce au putut pentru Avraam şi familia sa.

Dar situația palestinienilor se complica. Regele Iordaniei s-a înfuriat la culme într-o zi pe palestinienii care îşi găsiseră refugiu în țara lui şi a vrut să-i ucidă. Palestinienii încercuiți de armatele regelui au fugit. Cum nimeni nu-i voia, s-au îndreptat spre Liban. Acolo au ajuns înarmați până-n dinți. Aveau tancuri de război, tunuri, mortiere. Palestinienii veniți din regatul Iordaniei au intrat în Liban cu întregul lor arsenal. Libanezii i-au primit. Dar cum cei înarmați sunt dintotdeauna superiori celor fără arme, cei patru mii de palestinieni înarmați, care şi-au găsit refugiu în Liban, se considerau superiori libanezilor.

De altfel, republica libaneză niciodată nu şi-a propus să aibă o armată serioasă. Exista în Liban un detaşament de poliție, generali, colonei, un ministru al armatei, şi doar câțiva mii de soldați. Dacă exista un minister al armatei, era doar pentru a se conforma obiceiului statelor moderne. Singura armată veritabilă din Liban era, aşadar, armata palestinienilor. Ofițerii acestei armate făcuseră stagiile de antrenament în Rusia sovietică şi în republicile populare. Aceştia erau licențiați în academiile militare din Bucureşti, Praga, Moscova sau Varşovia. Armele cele mai moderne nu mai prezentau niciun secret pentru ei. Palestinienii

refugiaţi constituiau armata lor pentru a-şi cuceri patria pierdută. Era ceva logic. Libanezii nu au nimic contra logicii.

Dar refugiaţii armatei palestiniene nu erau mulţumiţi de comportamentul libanezilor (Civilii niciodată nu se comportă bine în ochii militarilor). În ziua de 10 ianuarie 1976, armata refugiaţilor palestinieni a decis să-i extermine pe cei cincisprezece mii de maroniţi ai oraşului Damour. Militarii se comportă tot timpul respectând regulile învăţate în şcoala războiului. Asemeni lui Napoleon, Caesar sau Alexandru cel Mare. Palestinienii au încercuit oraşul Damour şi au început să bombardeze casele. Civilii, creştinii maroniţi, nu mai puteau părăsi oraşul. I-au telefonat ministrului armatei libaneze. Dar acesta nu deţinea forţele armate necesare. Nu-i putea ajuta. Au sunat la poliţie. Dar ce putea face poliţia libaneză, care se ocupa cu dirijarea circulaţiei şi cu prinderea hoţilor, în faţa a zece mii de soldaţi palestinieni înarmaţi până-n dinţi. La fel ca şi cei din 1860, maroniţii din Damour au fost abandonaţi. Nu aveau niciun fel de apărare. Maroniţii n-au fost apăraţi niciodată decât de Dumnezeu, de papă şi de călugării lor.

În 13 ianuarie 1976, toată gama de arme grele şi uşoare ale palestinienilor au intrat în acţiune. Un cartier al Damour-ului a fost ocupat. Locuitorii, surprinşi în somn, au fost toţi ucişi. Niciunul n-a scăpat. Nici copiii, nici femeile, nici bătrânii. În 1860, la Deir el-Kamar, druzii au protejat femeile. Nu le-au ucis. Druzii erau şi ei oameni ai muntelui. Dovedeau maniere cavalereşti. Palestinienii le-au măcelărit până şi pe femei şi, după ce le-au omorât, le-au tăiat sânii. Preotul din Damour scrie[1]: „Ne cuprinde panica. Oamenii vin în fugă la biserică. Împreună cu un grup de credincioşi începusem rugăciunea. Se aude dangătul clopotului. Credincioşii încep să strige: ne omoară". Întreaga noapte s-a tras clopotul şi am plâns implorând mila cerului. În zorii zilei, cadavrele din cartierul căzut sub ocupaţie au fost numărate. Cincizeci de morţi. Într-o singură noapte. „Printre ei, familia Kanaan: bunicul, tatăl, mama şi cei patru copii. Această familie era una dintre cele mai vechi şi mai generoase familii din Damour ucise de către palestinieni. Timp de cinci ani, aceasta oferise azil unei familii de palestinieni refugiaţi". În ziua următoare, pe 14

[1] Mansour Labaky, *Damour, un nouvel Pradour-sur-Glane*, în Jean Pierre Haddad, *op. cit*., p. 57 – 59; Mansour Labaky, *Les Dernières Heures de Damour*, Cahier Ozanam, 2 – 3, 1976.

ianuarie, Ministrul Armatelor libaneze trimitea la locul cu pricina câteva unități pentru a împiedica „infiltrarea elementelor străine în oraşul Damour", cum se spune în jargonul lor milităresc. Militarii libanezi au ajuns până la marginea Damour-ului. Acolo au întâlnit armata palestiniană. Soldații libanezi s-au oprit. Refuzau să înainteze. Nu se mai supuneau conducătorului lor. Armata libaneză era compusă din maroniți, druzi, musulmani şi ortodocşi. Soldații musulmani n-au vrut să lupte contra palestinienilor pentru că aceştia erau musulmani. Conform Coranului, nu există decât o singură naționalitate: cea musulmană. Nu mai recunosc alta. A-i cere unui soldat musulman al armatei libaneze să lupte contra unui soldat musulman palestinian înseamnă a-i cere să lupte contra propriei sale armate, armata musulmană.

Locuitorii maroniți ai Damour-ului erau, deci, în mod oficial abandonați măcelului. De propria lor armată. De armata libaneză. La fel cum maroniții din Deir el-Kamar au fost abandonați măcelului druzilor de către garnizoana otomană, în nopțile următoare, alte cartiere ale Damourului au fost ocupate. Acelaşi măcel ca în prima noapte. Şi în fiecare dimineață, palestinienii se retrăgeau. Abuna Mansour Labaky s-a dus împreună cu credincioşii săi să adune cadavrele mutilate şi să le îngroape în cimitir. Şi seara aşteptau un nou atentat. Totul a durat mai multe nopți.

O parte din populație a reuşit să scape. Dar majoritatea maroniților erau prizonieri. Încercuiți. Menghina se strângea în fiecare noapte. După o săptămână, ostrovul de rezistență era biserica. Toți creştinii se îngrămădeau acolo. Părintele Mansour era acum îmbrăcat în zdrențe. Timp de o săptămână, el a fost nevoit, împreună cu supraviețuitorii, să adune cadavrele din dărâmăturile caselor arse, să le transporte cu spatele în cimitir, să le sape morminte şi să le oficieze slujba înmormântării. După, săvârşea liturghia, îi împărtăşea pe credincioşi şi îşi ținea predica, încercând să-i convingă pe cei câțiva zeci de enoriaşi, supraviețuitorii din parohia sa, că moartea nu era ceva rău. Că esențialul era acela de a-ți câştiga viața veşnică. De a moşteni raiul. În ultima zi a asediului nu se mai putea ieşi din biserică. Întreaga parohie era adunată aici în jurul preotului aşteptând ultimul asalt al duşmanului. Toți se aşteptau să fie ucişi. Preotul şi-a ținut ultima predică: „Amintiți-vă de strămoşi noştri maroniți care au deschis calea sfințeniei poporului nostru. Prin martiraj au câştigat cerul. În secolul al V-lea, 350 de călugări maroniți au fost

uciși pentru credința lor. În secolul al VI-lea, călugării s-au refugiat în masă în mănăstirile din nord. Au petrecut cinci secole în peșterile și grotele muntelui Liban. Întotdeauna i-au primit pe refugiați. La fel cum și voi ați oferit azil palestinienilor după cel de-al Doilea Război Mondial. La 15 kilometri mai sus de noi, la Deir el-Kamar, în 1860, treizeci de mii de maroniți au fost uciși de către druzii cărora le oferiseră azil în secolul XII. Este rândul nostru să fim uciși de către palestinienii cărora noi le-am oferit azil. Este rândul nostru să murim. Să facem aceasta ca și creștinii adevărați. La fel ca strămoșii noștri. Înainte de-a muri, îi vom ierta pe cei care, în câteva minute, vor incendia biserica și ne vor lua viața". Cei cinci sute de credincioși au îngenuncheat. Repetau cuvintele de iertare. Nu făceau nimic altceva. Tocmai își pierdeau viața pământească. Dar nu vroiau să și-o piardă pe cea veșnică. Abuna Mansour le-a zis: „Nu ne este permis să urâm pe cineva în momentul morții. Dacă cei care ne lasă fără suflare sunt musulmani, amintiți-vă câți musulmani ne iubesc încă. Dacă aceștia sunt palestinieni, să credeți în continuare că este justă cauza lor și că o să ne ucidă pe noi, cei care le-am oferit adăpost și refugiu pe pământul nostru, doar datorită judecății lor greșite, sfaturilor rele pe care le-au primit. Dacă cei care ne vor ucide sunt mercenari străini înrolați în armata palestiniană, să ne amintim, înainte de-a muri, cât de mult ne-au iubit țara și poporul acești străini".

Credincioșii au îngenuncheat. Erau extenuați de frică, de oboseală, de foame, de sete și de deznădejde. Au iertat. Din inimă. La fel cum a făcut Hristos pe cruce când I-au înfipt cuie în Trupul Său.

Ca printr-un miracol, preotul și câțiva dintre credincioși au scăpat asaltului final și măcelului, mulțumită călugărilor din Kaslik. Unul dintre supraviețuitorii din biserica Sfântului Ilie din Damour a afirmat: „Nimeni dintre noi nu s-a clintit". Este un verset din psalmul 104: „Nu am găsit acolo în mijlocul lor oameni neputincioși sau bolnavi. *Et non erat în tribubus eorum infirmus*".

În mijlocul poporului maronit n-au existat niciodată infirmi și nici neputincioși. În ziarele libaneze, anunțarea deceselor era redactată în felul următor: „Nu-i plângeți. Pentru că nu mai fac parte din această lume. Acesta este un adevăr. A crede că ei s-au stins pentru totdeauna este o eroare. Ei s-au mutat acolo unde nimeni, în afară de ei, nu poate intra. Acolo unde trăiesc Cei Mari; cei pentru care viața nu și-a aflat rostul decât prin moarte. Nu-i

plângeți! Asta este soarta oamenilor” (Anunțul decesului lui Hani Assad Keyrouz, inginer, 27 de ani şi Anthony Assad Keyrouz, fratele său, 22 ani, student în Ştiințe politice, publicat în septembrie 1978 în numărul 980 al revistei Libanului şi Orientului Arab. Aceeaşi idee e exprimată în anunțul decesului lui Chebl Issa El Khouy, fiul deputatului regiunii unde cresc cedrii. Acelaşi anunț, de asemenea, cu mențiunea: „Nu plângeți”, este adresat tuturor celor care apărau poporul maronit).

XXV. NENOROCIREA DE A-I FI OFERIT AZIL LUI AVRAAM

Sunt mai bine de o mie de ani de când Sfântul Vasile cel Mare, care a trăit undeva în nordul Libanului, în actuala Turcie, la Cezareea, îi scria Sfântului Părinte de la Roma, Papei: „Dacă acum nu vă hotărâți să ne veniți în ajutor, încă puțin şi nu veți mai avea cui să-i întindeți mâna”[1]. Maroniții zilelor noastre ar putea subscrie foarte bine la acest text. Dacă nu vor primi o mână de ajutor urgent, vor dispărea.

De patru ani de zile nenorocirea s-a abătut asupra lor din toate părțile. Sunt încercuiți. Pe cale de a fi exterminați. Între 27 septembrie şi 8 octombrie 1978 au fost supuşi asaltului final. Se voia uciderea lor până la ultimul. În cartierul Beirutului, Achrafie, cartier locuit numai de creştini, ziua şi noaptea bombele cădeau într-o cadență de cel puțin patru pe minut. Distrugerea acestui cartier trebuia să fie lovitura de grație dată poporului maronit.

În „Revista Libanului şi Orientului Arab” din 10 noiembrie 1978, citim: „În mod expres, primele tiruri sunt îndreptate spre spitale şi clinici, în centrul lor vital de funcționare, lovindu-le aşa de tare, încât niciun singur spital nu mai putea primi răniții. Această înverşunare de a distruge instituțiile de interes public a făcut ca cel puțin un observator extern să se întrebe: Se vrea oare în mod deliberat exterminarea acestei populații creştine împiedicând chiar şi îngrijirea şi salvarea răniților, după ce au fost supuşi unui asalt armat nemaiîntâlnit în aglomerațiile urbane?” Astfel, în cele patru mari spitale ale zonei estice: spitalul libanez principal, spitalul „Sfântul Gheorghe” din Achrafie şi spitalul „Sfântul Iosif din Dora, pagubele sunt estimate la 12 milioane de lire libaneze. La acestea trebuie adăugate cele de la spitalele din Hadeth şi Baabda. Iată de ce cuvintele „genocid” şi „exterminare” au apărut cu litere îngroşate în presa internațională.

Maroniții trăiau în peşteri, fără apă, fără electricitate, fără hrană. Nimeni nu-i proteja. Doar ei singuri. Existau aşa-numiții Katayeb, un soi de miliție. Aceasta a fost creată de şeicul Pierre Gemayel. E în vârstă. Comanda militară a miliției creştine e asigurată de fiul său, şeicul Bechir Gemayel. Are aerul unui licean.

[1] Sfântul Vasile cel Mare, *Scrisoarea 242, Către Apuseni*.

Maniera sa de a comanda îi uimeşte până şi pe cei mai mari strategi. Aprovizionarea populației civile şi a militarilor e asigurată de sora şeicului, maica Arze Gemayel. Această călugăriță, împreună cu surorile din mănăstirea Sfintei Cruci din Liban, prepară pentru creştinii asediați patru mii de porții în fiecare zi. Hrana e împărțită cu ajutorul călugărilor, a creştinilor şi diaconițelor voluntare. O altă soră a şeicului Bechir Gemayel, Claudia îi adună pe orfanii de mamă sau de tată în orfelinatul Notre-Dame-de la Joie[1]. Acest cămin, care se înalță pe panta muntelui, dincolo de Beirut, pare rupt dintr-un basm. A fost construit de Monseniorul Ignatie Ziadé, arhiepiscopul de Beirut, cu ajutorul prințesei Françoise de Bourbon-Parme de Lobkowicz. Acesta este o adevărată podoabă a muntelui. Acolo sunt adăpostiți, sub protecția Saiydahei[2], copiii găsiți prin dărâmăturile oraşelor sau ale satelor, fără mamă sau fără tată. Diaconițele şi călugărițele voluntare țin loc de mamă şi tată acestor copii orfani. Orfelinatul Notre-Dame a Bucuriei este condus de bătrânul preot Mansour Labaky, cu ajutorul monahilor din Arhiepiscopia de Beirut şi a infirmierilor voluntari, cum ar fi May Kozah, sora Juliette, sora Rosette şi sora lui Bechir Gemayel. Am putea adăuga toate femeile creştine în lista diaconițelor care i-au ajutat pe călugări şi pe toți cei aflați sub asediu: surorile Nabila Farès, Adma Akiki, Berthe Abyad, Marie-Elie, Celeste Achkar sau pe cele care munceau în echipele maicii Marguerite-Marie Massoud, pe directoarea spitalului libanez, sunt nenumărate, pe Malek el Khazen, doctorul Josephe Achkar, emirul Abdel Azire Chebab, Camille Aboussouan, Elie Wehbeé, părintele Hareth Khalife, marele poet George Schehadé, Margot Tyan, Michel Corn, Samir Chatila, preotul Pierre Harfouche, Jean Kawkabani, renumita cântăreață Fairouz, Victor Moussa, preotul Bechara-Rahi, Toufic, Josephe şi Jean Labaky, Samir Achkar, sora Gertrude din Deir el-Kamar şi alți mii de maroniți au slujit națiunea crucificată...

Pe lângă Katayeb, mai există tigrii, miliția fostului preşedinte al republicii, Camille Chamoun şi a fiului său, Dani Chamoun. Camille Chamoun, în vârstă de 80 de ani, este cel care conduce operațiunea de apărare. În sfârşit, îi mai amintim şi pe monahi, admirabilii călugări libanezi, ucenicii starețului Charbel Kassis, gardienii cedrilor lui Ştefan Saker, Tauzim, Maradosii şi Liwa

[1] Maica Domnului a Bucuriei (n. tr.).

[2] Maicii Domnului (n. tr.).

Kadisa... Armata creştină este formată din băieţi şi fete tinere care au părăsit universităţile şi colegiile pentru a-şi apăra familia şi pământul. O doamnă, despre care se spune că a fost una dintre cele mai frumoase femei din Liban, povesteşte că cea mai mare dificultate pentru o mamă maronită e aceea de a-şi împiedica băieţii sau fetele să urce pe baricade. Nu aveau încotro decât să-i închidă bine în casă. În cartierul doamnei May Moussa, un băiat de 14 ani, căruia mama sa i-a interzis să intre în luptă, s-a stropit cu benzină şi a ars de viu. Îi era aşa de ruşine că el stătea acasă, în timp ce duşmanul îi ucidea pe cei de un neam cu el. Şi acesta nu este un caz izolat. Băieţii şi fetele care studiau în colegiile pariziene, newyork-eze sau în cele elveţiene s-au îmbarcat în primul avion din dorinţa de a-şi apăra familia şi credinţa, în momentul în care asediul tocmai începea. Un tânăr maronit nu stă cu mâinile încrucişate în timp ce poporul său este măcelărit.

Dar cine vrea, deci, să nimicească poporul maronit? Libanezii înşişi nu pot răspunde la această întrebare, ci doar constată realitatea. Şi atât. Libanul este o fortăreaţă asediată. Duşmanul nu se va retrage până când ultimul maronit va fi ucis. Am întrebat care este duşmanul cel mai îndârjit al maroniţilor. I-am pus această întrebare preşedintelui republicii, Elie Sarkis, foştilor şefi de stat ai Libanului, Soleiman Frangie, Camille Chamoun, Charles Hélou, Pierre Gémayel, Raymond Eddé, profesorului savant Fouad Boustani, poetului Said Akl, rectorului B. Dib, rectorului Pierre Azzi, maestrului Sami el-Khoury, Preafericirii Sale, patriarhului Onsi Hage. Părerile sunt diferite. Dar toţi au recunoscut că se vrea distrugerea completă a poporului maronit. Toţi participă la acţiunea de autoapărare, aşa cum au făcut de mai bine de şase mii de ani.

Nu se bazează decât pe ei înşişi şi pe munţii lor. Volney remarcă ceea ce este valabil de mai bine de două secole. Acesta mărturiseşte: „Cadrul natural al ţării, el însuşi o forţă de apărare şi rezistenţă, a oferit fiecărui sat şi aproape fiecărei familii mijloacele pentru a rezista în faţa duşmanilor prin propriile forţe... Chiar slăbiciunea lor e o armă de apărare. Fiind înconjuraţi de vecini extrem de puternici, n-au putut să reziste decât păstrând unitatea între ei, într-un singur gând. O unire sacră”[1].

Privind Beirutul arzând în flăcări, tare mi-am dorit să văd locul unde Sfântul Gheorghe a ucis balaurul. Istoricii contestă existenţa

[1] Volney, *Voyage en Egypte et en Syrie*, Paris, 1959, p. 220.

Sfântului Gheorghe. Nu există dovezi care atestă existența acestuia. Sfântul Nicolae, Sfânta Ecaterina sau alți sfinți din calendar sunt în aceeaşi situație cu Sfântul Gheorghe. Dar, în spațiul credinței, dovezile istorice nu sunt esențiale.

Se ştie că într-o zi, cândva, Sfântul Gheorghe a trecut şi prin Liban. Acesta era un sfânt-soldat. Iconografia îl reprezintă pe cal, îmbrăcat cu o armură şi cu o lance în mână. Conform legendei îmbogățite de Jacques de Voragine, când Sfântul Gheorghe trecea prin Beirut, s-a întâlnit cu o tânără prințesă care plângea. Era îmbrăcată într-o rochie albă, ca o mireasă. Aceasta aştepta un balaur care urma să o devoreze. Tatăl său, suveran al Beirutului în acele timpuri, împreună cu ceilalți locuitori, îi trimiteau hrană balaurului în afara oraşului. Legenda spune: „Într-un heleşteu din apropierea oraşului, locuia un balaur îngrozitor care, de multe ori, a pus pe fugă mulțimea înarmată împotriva lui şi care otrăvea cu suflul său tot ceea ce-i ieşea în cale. Pentru a-i potoli furia monstrului şi pentru a-l împiedica să distrugă oraşul întreg, locuitorii s-au pus de acord să-i ofere în fiecare zi două oițe. Dar curând, numărul oilor a scăzut atât de mult, încât au fost nevoiți ca, în fiecare zi, pe lângă o oaie să-i trimită şi o ființă umană. Astfel se trăgea la sorți numele unui băiat sau a unei fecioare, şi nicio familie nu scăpa de această alegere. Aproape toți tinerii oraşului au fost devorați până în momentul când Sfântul Gheorghe a venit în oraş. În acea zi însă, unica fiică a regelui însuşi fusese desemnată victimă. În acele clipe bătrânul tată deznădăjduit zicea: „Luați tot aurul şi argintul şi jumătate din împărăție, dar lăsați-mi fata, pentru a o cruța de o moarte aşa groaznică”. Dar poporul furios i-a răspuns: „Tu însuți, o rege, ai dat acest edict şi din cauza aceasta toți copiii noştri au pierit, iar acum tu vrei ca fiica ta să nu se supună legii pe care tu ai aşezat-o? Nu, ea va trebui să piară ca şi ceilalți sau, altfel, te vom arde pe tine cu întreaga ta casă”. Auzind acestea, regele a fost copleşit de lacrimi şi i-a zis fiicei sale: „Vai, dulcea mea copilă, ce voi face cu tine? Nu-mi este dat să te văd mireasă? Dar, văzând că nu poate nicicum să obțină salvarea fetei sale, a îmbrăcat-o în haine regale, a acoperit-o cu sărutări şi i-a zis: „Vai, copilul meu scump, speram să-i văd hrănindu-se de la pieptul tău pe copiii tăi de viță regală şi, iată că tu eşti sortită să mă părăseşti pentru a-i servi ca hrană acestui groaznic balaur. Vai, copilul meu dulce, speram să-i invit la nunta ta pe toți regii din țară şi să împodobesc cu perle palatul meu şi să aud sunetul vesel de orgă şi de tamburine; şi uite că

trebuie să te trimit acestui balaur care te va devora...” Tânăra copilă a căzut la picioarele tatălui său pentru a primi binecuvântarea lui, apoi, ieşind din oraş, s-a îndreptat spre locul unde era monstrul[1]. În acele momente a apărut Sfântul Gheorghe. A ucis balaurul cu sulița, a salvat-o pe tânăra prințesă şi a eliberat oraşul Beirut. Sfântul Gheorghe a procedat la fel ca Sfântul Maron, ca Sfântul Ioan Gură de-Aur şi alți sfinți, care au salvat Antiohia condamnată la distrugere. Oraşele şi poporul care locuiesc în ele nu puteau să fie salvate decât de sfinți. Sodoma şi Gomora au fost distruse tocmai pentru că în ele nu se găsise niciun sfânt.

Beirut are mulți sfinți. La fiecare familie maronită există cel puțin un martir. Fiecare creştin, acolo, are o soră, un frate, un văr, un copil sau un tată care a murit apărându-şi credința şi libertatea. Nicăieri în altă parte nu sunt atâția sfinți şi martiri ca în mijlocul poporului maronit. Şi totuşi, oraşul Beirut, satele muntoase şi întreaga țară sunt în flăcări. Maroniții sunt pe cale de a fi nimiciți. Dacă nu li se va întinde o mână de ajutor imediat, mâine toți vor fi nimiciți. Se ştie că Dumnezeu nu distruge un oraş sau o țară dacă acolo trăiesc şi oameni sfinți. I-a spus clar lui Moise în cartea Facerii (18, 32): „Nu o voi distruge pentru cei drepți”. Dumnezeu nu va permite ca Libanul să fie distrus ca şi Sodoma şi Gomora, din pricina sfinților maroniți care trăiesc acolo. E foarte sigur acest lucru. Dificultatea este că, în zilele noastre, nu există doar un singur balaur care amenință oraşul şi poporul maronit ca şi în timpul Sfântului Gheorghe. Sunt trei balauri care sunt ieşiți unul din mare, altul din pustiu şi cel de-al treilea din stepele asiatice. Mă gândesc cu strângere de inimă la Sfântul Gheorghe. Sfinții sunt nemuritori. Sfântul Gheorghe este şi el. Va reveni. Va nimici balaurul, dar mă întreb cum va putea el, cavalerul singuratic, cu o singură lance să-i distrugă pe cei trei balauri. Din descrierea Sfântului Ioan în Apocalipsă, ştim cum arată aceşti balauri: „Această fiară pe care am văzut-o era asemenea leopardului. Picioarele ei erau ca ale ursului, pântecele ei ca cel al leului. Şi am văzut-o ieşind din mare, având şapte capete şi pe cele zece coarne ale ei zece cununi împărăteşti şi pe capetele ei nume de hulă” (13, 1 – 2). Fiara îl hulea pe Dumnezeu şi pe cei ce viețuiesc în cer. Aceasta a primit puterea de a ridica război sfinților şi de a-i învinge. Toți cei care trăiau pe pământ o

[1] Jean de Voragine, *La légende dorée: Saint Georges*, 23 aprilie.

adorau. Balaurul din Apocalipsă este asemănător celui pe care Sfântul Gheorghe l-a ucis cu lancea sa. În zilele noastre, cei trei dragoni care terorizează poporul maronit şi Libanul sunt mai înfiorători decât cel al Sfântului Gheorghe.

Şi eu i-am văzut pe cei trei balauri, la fel ca Sfântul Ioan. Primul balaur, care îi devorează pe tinerii maroniți şi care este pe punctul de a nimici întregul popor, vine din stepele sovietice. Acesta a intrat în Liban sub chipul a patru mii de refugiați palestinieni. Când a trecut frontiera Libanului cerând azil maroniților, balaurul stepelor sovietice a jucat rolul victimei. Palestinienii le-au cerut azil maroniților, căci fuseseră izgoniți de pe pământurile lor. Cei din urmă le-au deschis larg porțile munților şi ale inimilor lor. Şi-au deschis buzunarele şi vistieriile şi i-au primit pe palestinienii refugiați astăzi, aşa cum au primit-o pe Maica Domnului, pe Sfântul Luca, pe Sfântul Petru, pe Sfântul Pavel sau pe alți refugiați palestinieni, care erau amenințați cu moartea la Ierusalim. Balaurul, care s-a infiltrat în Liban deodată cu noii refugiați palestinieni, a prins rădăcini şi a căpătat formă pe pământul maroniților şi sub ochii lor. Refugiații palestinieni primeau în fiecare zi şi în fiecare noapte pe calea aerului, pe uscat sau pe mare, cantități imense de arme, trimise de sovietici, şi de republicile populare: Cehoslovacia, Germania de Est, Bulgaria, România şi Polonia.

Căpeteniile refugiaților palestinieni au urmat cursuri la academiile de terorism ale Moscovei şi din republicile populare. Comuniştii nu le trimiteau în Liban doar arme, ci şi instructori. Pentru a-i învăța cum să-şi ucidă gazdele, cum să deturneze avioanele, să comită atentate, cum să ia ostatici şi să lanseze bombe la New York, la Stockholm, la Londra şi în toate marile capitale ale lumii. Taberele refugiaților palestinieni în Liban s-au transformat în fortărețe invincibile, în depozite de arme ultramoderne şi în centre ale terorismului internațional. Refugiații palestinieni din Liban au fost înrolați de către teroriştii profesionişti, detaşați în brigăzile roşii japoneze, brigăzile roşii nemțeşti şi brigăzile roşii italiene.

Aceşti palestinieni înarmați până-n dinți, mai dornici de sânge decât balaurul ucis de Sfântul Gheorghe, au năvălit asupra oraşului Damour, măcelărindu-i pe creştinii care locuiau acolo, ciopârțindu-le trupurile şi spânzurând femeile de copaci. Aceşti palestinieni sunt cei care au năvălit asupra cartierelor creştine din Beirut şi care au trecut prin sabie populația creştină. Acest prim

balaur marxist, „revoluționar” şi „progresist” dispune de toate armele pe care ştiința modernă le-a inventat. Țelul său este acela de a-i nimici pe maroniți şi de a transforma Libanul într-o republică-penitenciar, după chipul republicilor-gulag România, Cehoslovacia, Albania sau Bulgaria. Vor să îngrădească Libanul cu sârmă ghimpată, la fel cum sunt îngrădite cu sârmă ghimpată, ziduri şi posturi de observație, republicile penitenciare Germania de Est, Cambogia sau Coreea de Nord. În aceste republici penitenciare nu este loc pentru creştini. Aceştia sunt o categorie de cetățeni care trebuie să fie nimiciți. Au fost nimiciți în Rusia, în Albania. Peste tot.

Balaurul acționează exact cum este scris în Apocalipsă: „Balaurul îi omora pe toți cei care nu se închină chipului fiarei. Şi ea îi sileşte pe toți cei mici şi pe cei mari, şi pe cei bogați şi pe cei săraci, şi pe cei slobozi şi pe cei robi, ca să-şi pună semn pe mâna lor cea dreaptă sau pe frunte” (13, 15 – 16). Creştinii nu au pecetea fiarei, karagma, sigla partidului comunist. Din acest motiv, trebuie să fie nimiciți. De peste tot. Creştinii se mai mențin încă în viață în Polonia. Eroic. Polonezii, la fel ca şi maroniții, sunt cei mai veritabili creştini din lumea contemporană. Nu le este teamă să fie martiri.

Sfântul Gheorghe va reveni în Beirut. Sfinții coboară totdeauna ca să îi salveze pe oameni. Dar, oare cum se va înarma Sfântul Gheorghe pentru a-l ucide pe acest balaur care dispune de toate armele sofisticate? Lancea sa de cavaler nu-i va mai folosi la nimic. Va sta față în față cu fiara-robot telecomandată de Moscova şi capitalele comuniste. Victoria finală îi va reveni Sfântului Gheorghe. Va ucide fiara. Sfinții sunt prietenii lui Dumnezeu. Şi Dumnezeu este Cel Ce a făcut legile. El poate, deci, aşa cum le-a făcut, să le şi suspende, când vrea şi cum vrea. Până la biruința Sfântului Gheorghe în fața balaurului, feciorii şi fetele maronite vor muri în fiecare zi şi în fiecare noapte.

Dar în Liban a intrat şi un al doilea balaur care îl sfâşie. Primul balaur, cel sovietic, a vrut să instaleze acolo o republică colectivistă şi penitenciară. Pretindea că cea mai înaltă societate umană este cea de factură sovietică. Cel de-al doilea balaur, cel care a răsărit din deşert, pretinde şi el că cea mai veritabilă societate omenească este cea propovăduită de el, societatea coranului[1]. Creştinii nu-şi găsesc locul într-o societate islamică,

[1] *Coranul 3*, 106.

după cum nu-şi găseau locul nici în cea comunistă. În societatea musulmană, creştinii sunt acei dhimmi. Menirea lor este aceea de a le asigura hrana musulmanilor. Se spune: „Musulmanii îi mănâncă de vii. Atunci când şi noi, dar şi ei vor fi morți, copiii noştri se vor hrăni cu urmaşii lor. Aşa a poruncit Omar”[1]. De câțiva ani, în deşert, se exploatează petrolul. Musulmanii au devenit foarte bogați. Nu mai au nevoie să ia pielea de pe creştini. Acum vor să-i nimicească. Creştinii îi jenează. Maroniții sunt un micuț ostrov într-o mare de musulmani. Trebuie să dispară repede. Urgent. Nu mai există loc pentru ei. Republica Libaneză n-a fost niciodată recunoscută de câțiva dintre vecinii săi arabi. Nu există, de fapt, în ochii lor. Şi se doreşte chiar să nu mai existe deloc. Dacă Sfântul Gheorghe va reveni, şi cu siguranță va veni din nou la Beirut, cum va putea să-l nimicească pe cel de-al doilea balaur cu solzii de aur, diamant şi dolari petroliferi? Cu ce armă va lupta împotriva acestui balaur al nisipurilor? Vor supraviețui, oare, maroniții până la sosirea Sfântului Gheorghe?

Şi mai există şi un al treilea balaur care-i devorează pe maroniți. Este balaurul care vine de pe mare. Din Atlantic. Acest balaur care vine din Statele Unite. Americanii nu fac niciodată diplomație, politică şi nici poezie. Nu cunosc decât comerțul. Statele Unite ale Americii este un mare imperiu comercial. Nu doreşte cucerirea lumii pentru prestigiu, glorie sau în numele unei doctrine. Comercianții nu ştiu ce este onoarea, gloria sau visul. Ei vor să facă afaceri. Afaceri bune.

În acest imperiu comercial, sunt mulți evrei care sunt bine înfipți în funcțiile cele mai înalte, sunt puternici şi foarte bogați. În New York trăiesc mai mulți evrei decât în Israel. Față de evrei, americanii şi-au permis să se poarte cu tandrețe, sentimentali chiar. Pentru prima dată în existența lor. Instigați de englezi. În 1948, americanii au creat statul Israel. Este singura lor afacere non-comercială pe care au făcut-o vreodată. Acum, statul Israel există. Americanii nu mai pot să-l destrame. Ceea ce e făcut e bun făcut. Acum trebuie să-l protejeze. Şi-au luat acest angajament. Economic. Militar. Şi politic. Este o chestiune de încredere. Orice comerciant trebuie să inspire încredere. Altfel îşi pierde clientela. Cândva, pe firmele marilor magazine era scris: „Măcelărie, casă de încredere”, „Cofetărie, casă de încredere”. Pe drapelul american se poate citi: „Magazin de încredere”. Americanii trebuie să vegheze

[1] Abou Yousaf, *Karadji*, H. Lammens, *La Syrie*, Beirut, 1923, p. 60.

asupra integrității statului Israel. Această țară este înconjurată de arabi. Se află într-un pericol permanent. Americanii negociază permanent cu arabii pentru menținerea şi securitatea statului Israel.

Aceştia au trimis în Liban un ambasador extraordinar, care se numeşte Shapira. Ambasadorul le-a explicat clar maroniților că vina lor este doar aceea că sunt rău plasați. Că trebuiau să părăsească Libanul. Că Statele Unite va purta de grijă populației maronite. Aceştia din urmă trebuiau să se aşeze în America sau în statele-cliente ale Americii, în Canada, Germania sau în America Latină. Dar maroniții ştiu foarte bine că omul îşi poate părăsi acoperişul său, dar niciodată rădăcinile şi cimitirele sale. Au refuzat să plece. Maroniții şi strămoşii lor locuiau acolo, în Munții Libanului, de la începutul lumii. Li s-a explicat că trebuie obligatoriu să părăsească Libanul. Libanul trebuia să rămână gol. Neocupat. Pentru ca americanii să poată comercializa liberi acest pământ cu arabii. Ei i-au instalat în Liban pe refugiații palestinieni. Îi ofereau o bucată de pământ balaurului ivit din deşert şi o altă bucată evreilor. Era nefiresc ca evreii să devină proprietari ai Iordanului, iar ei să nu se bucure de dreptul de a-şi stăpâni pământul lor. Nici n-au vrut să audă aşa ceva. N-au acceptat să fie deportați. Chiar dacă era vorba de o deportare „de lux". Ei locuiesc pe acest pământ de mai bine de şase mii de ani şi doresc să-l şi lase moştenire copiilor lor. Aşa s-a întâmplat, ambasadorul Shapira, trimisul special al preşedintelui Statelor Unite, i-a anunțat pe maroniți că pământul Libanului nu era proprietatea lor. Şi că era inutil să se mai agațe de el. Shapira a deschis Biblia. El le-a arătat maroniților că pământul Libanului şi întregul teritoriu care se găseşte la Vest de Eufrat până la Mediterană şi la Nord, de la Muntele Taurus şi Turcia până la Deşertul Arabiei în Sud, aparține evreilor. Proprietarul întregului pământ este Dumnezeu. Căci El l-a creat. Dumnezeu le-a dăruit evreilor pământul cuprins între Eufrat şi Mediterană. Actul de donație este cuprins în Biblie. Maroniții trebuie să țină cont de acest lucru. Acolo stă scris: „Al fiilor lui Israel este pământul de la pustie şi de la Liban până la râul cel mare al Eufratului şi până la marea cea mare spre asfințitul soarelui. Acela va fi hotarul vostru" (Iosua 1, 4). „Iată pământul care a mai rămas de luat în moştenire: întregul Liban, de la Baal Gad până la poalele muntelui Hermon, toți locuitorii muntelui de la Liban, toți sidonieni, Eu sunt Cel care-i voi izgoni din calea israeliților" (Iosua 13, 1 – 7).

Maroniții n-au vrut şi nu vor să audă aşa ceva. Rădăcinile lor sunt mai vechi şi mai adânc înfipte în acest pământ decât rădăcinile cedrilor.

Balaurul american a ocupat deja sudul Libanului. Toate izvoarele care alimentează râurile din Israel. A distrus, bombardându-le, toate avioanele civile libaneze de pe aeroportul din Beirut. În fiecare zi, bombardiere sau vase maritime, aparținând balaurului american, agresează Libanul. Maroniții sunt, deci, strânşi tare între ghearele celor trei fiare. Toate cele trei sunt extrem de crude.

Cândva, maroniții îi scriau papei, la Roma, pentru a-i cere o mică încurajare. Papa le-a răspuns pentru a le da curaj, zicându-le că ei sunt „ca un trandafir între spini”[1]. În zilele noastre, maroniții primesc mereu scrisori de la Sfântul Părinte de la Roma. Dar ghearele de oțel ale celor trei balauri au intrat profund în trupul creştinilor maroniți. Ei sunt răniți până în măduva oaselor. Sângerează acolo, în munții lor. Li se strigă că trebuie să dispară. Dar nu vor dispărea. Căci, şi în trecut, au cunoscut şi alți balauri iviți din istorie. Şi i-au învins pe toți. Şi au supraviețuit. Nu pentru că sunt mai puternici decât ei. Nu. Dar, atunci când maroniții nu mai pot lupta, când sunt obosiți, când sunt răniți de moarte, atunci Dumnezeu şi sfinții Săi luptă în locul lor. După cum este scris: „Dumnezeu are să lupte pentru voi. Stați liniştiți!”, *Dominus pugnabit pro vobis etvos tacebitis* (Ieşirea 14, 14).

[1] Michael Hayek, *Liturgie maronite*, Paris, 1964, p. 40.

XXVI. MARONIŢII NU VOR COBORÎ DE PE CRUCE

În toamna anului 1978, la Beirut şi-au primit moartea mii de oameni. De patru ani de zile, creştinii sunt măcelăriți. Ultimele zile ale lui octombrie 1978 au fost teribile. Creştinii au rezistat eroic. Trupele lui Bechir Gemayel, tigrii lui Charbel Kassis, alături de băieții şi fetele maronite, au apărat cu străşnicie oraşul asediat. Când bombardamentul încetează, dărâmăturile sunt cercetate colț cu colț. Se adună răniții. Sora Marguerite-Marie, îngerul alb al răniților maroniți, împreună cu surorile infirmiere fac această muncă. Ambulanțe nenumărate transportă răniții spre saloanele spitalelor. Alții sunt însărcinați să adune cadavrele. Tot voluntari. Se îndreaptă cu morții spre cimitire. Printre dărâmături sunt găsiți şi copii. Şi dintre cei mai micuți. Care au supraviețuit în mod miraculos, în timp ce părinții lor au murit. Numărul orfanilor strânşi de printre dărâmăturile oraşelor bombardate este imens. Toate bisericile din cartierul creştin au fost bombardate. Sunt acum doar ruine. Printre dărâmături se mai găsesc şi statuete ale Domnului Hristos, ale Maicii Domnului, ale sfinților şi ale îngerilor. Sunt găurite de gloanțe şi arse asemeni cadavrele. Statuetele sfinte sunt adunate la fel cum sunt adunați răniții şi morții. Sunt îngrămădite în piața centrală. S-a hotărât să fie duse la Arhiepiscopie. În scurt timp, holul Arhiepiscopiei s-a umplut. Statuetele decapitate ale Fecioarei par că sunt vii, la fel ca şi răniții de pe holurile spitalului. În timpul asediului, care a durat zece zile, locuitorii cartierului creştin s-au adăpostit în subsoluri şi în peşteri. Arhiepiscopul de Beirut a rămas în biroul său pe tot parcursul asediului. A rămas acolo zi şi noapte. Aproape nemişcat. Pe tronul său. Rezemat de peretele găurit de gloanțe. La fel ca Hristos pe cruce. Arhiepiscopul se numeşte Ignatie. Poartă numele episcopului de Antiohia care a murit ca martir, devorat de animalele fioroase în amfiteatrul de la Roma, în anul 107, în timpul împăratului Traian. Sfântul Ignatie, Arhiepiscopul de Antiohia, le-a scris romanilor, în timp ce era dus înlănțuit spre Roma, ca să fie sfâşiat de fiare: „Din Siria şi până la Roma mă lupt cu fiarele. Pe uscat şi pe mare. Zi şi noapte, înlănțuit de zece leoparzi, adică un detaşament de soldați; aceştia, chiar când le faci bine, se fac mai răi. Cu nedreptățile lor, capăt mai multă

învățătură[1]. În timpul lui Traian, în Imperiul Roman, a-i arunca pe oameni în ghearele animalelor fioroase în arenă ca să-i sfâşie era ceva obişnuit şi licit.

Aşa după cum citim: *„Un digne popula romano exhiberi possint”*[2]. Fericitul Ieronim consemnează faptul că Arhiepiscopul de Antiohia era între dinții fiarelor ca şi grâul între pietrele de moară. *„Frumentum Christi sum, dentibus bestiarum miliar, ut panis mundus inveniar”*[3].

Arhiepiscopul Ignatie de Beirut şi credincioşii eparhiei sale sunt şi ei înlănțuiți de cele trei fiare. Nu au avut dorința martirajului ca şi Sfântul Ignatie al Antiohiei. Arhiepiscopul Ignatie Ziade al Beirut-ului este un episcop de granit, de neclintit. Îşi va da viața pentru oile sale. Ca orice bun păstor. Fără dar şi poate. Dar nu este un monah romantic. La fel ca cei care luptă pe baricadele oraşului asediat de cei trei balauri. Este, mai înainte de orice, episcop. Episcopul este un cârmaci. Nu este ca Sfântul Gheorghe. Nu are romantismul martirilor. Al lui Origen, care a căutat moartea cu orice preț. Arhiepiscopul este sursa sfințeniei. Unde este episcopul, acolo este Biserica. Şi unde este Biserica, acolo este Hristos. Arhiepiscopul este acolo. La Arhiepiscopie. Prezent. Ca şi Dumnezeu. Nemişcat între zidurile găurite de obuze din spatele lui. Nemişcat, ca şi Hristos pe cruce. Ar putea să coboare la adăpost. Sau ar putea să urce în munți. Dar rămâne în centrul oraşului asediat.

Ca şi Hristos pe cruce. Şi Hristos ar fi putut coborî de pe cruce, dacă ar fi vrut. Căci era Dumnezeu. Putea să facă orice... dar Hristos nu s-a coborât de pe cruce. Cei din jur îi aruncau în față cuvintele: „Pe alții i-a mântuit, dar pe Sine nu poate să se mântuiască. Coboară acum de pe cruce şi vom crede în Tine” (Matei 27, 42). Hristos n-a vrut să coboare. Arhiepiscopul Ignatie nu coboară nici el. El este chip al maroniților răstigniți de milenii pe muntele Liban. Care acolo vor rămâne. Nu-şi vor părăsi muntele decât pentru a merge în cer. Pentru a urca acolo. Ca şi Hristos, Care n-a coborât de pe cruce decât pentru a urca în cer. Chiar şi dacă a fost nevoit să cunoască mormântul. Maroniții vor face la fel. Teamă de moarte şi de mormânt?

---

[1] Sfântul Ignatie al Antiohiei, *Epistola către Romani*, 5, 1.

[2] *Corpus Iuris Digeste*, 48, 19, 39.

[3] Fericitul Ieronim, *P.L. 23*, col. 635.

Cum ar putea să-ți fie teamă de moarte, când crezi în înviere şi viață veşnică? Rămân încrezători pe cruce. Răstigniți pe Muntele Libanului.

Cuprins

Prefaţă: CREŞTINII NU VOR MAI COBORÎ DE PE CRUCE 4
I. DUMNEZEU MI-A DĂRUIT UN DAR PE CARE CHIAR LUI MOISE I L-A REFUZAT ... 7
II. DE CE VOIA MOISE ATÂT DE MULT SĂ VADĂ LIBANUL? 12
III. DUMNEZEU ŞI STRĂMOŞII MARONIŢILOR 15
IV. STRĂMOŞII MARONIŢILOR CONSTRUIESC TEMPLUL LUI SOLOMON LA IERUSALIM 19
V. AU FOST STRĂMOŞII MARONIŢILOR INVITAŢI LA NAŞTEREA DOMNULUI HRISTOS? 25
VI. HRISTOS SĂVÂRŞEŞTE PRIMA MINUNE ÎN LIBAN 30
VII. SFINŢII REFUGIAŢI PALESTINIENI 33
VIII. PRIMA ÎMPĂRĂŢIE CREŞTINĂ 36
IX. ICOANA MAICII DOMNULUI PICTATĂ DE SFÂNTUL LUCA 40
X. ANTIOHIA SALVATĂ DE SFINŢI 43
XI. ISTORIA MARONIŢILOR ÎNCEPE LA ANTIOHIA 50
XII. MĂNĂSTIREA DE CRISTAL 53
XIII. CREŞTINII ANTIOHIEI FĂRÂMIŢEAZĂ TRUPUL LUI HRISTOS ÎN PĂRTICELE 59
XIV. MARONIŢII POPOR MONAHAL 63
XV. POŢI DEVENI ERETIC DACĂ ÎI URMEZI PAPEI? 69
XVI. QADIŞA SAU VALEA SFÂNTĂ 73
XVII. MUNTELE ÎNFLORIT 76
XVIII. ARMATELE MARONITE ŞI CRUCIADELE 84
XIX. MARONIŢII ÎI JURĂ PAPEI CĂ-L VOR URMA ORIUNDE, CHIAR ŞI ÎN IAD... 88
XX. RAZIE LA MARONIŢI 93

XXI. LIBANUL ESTE O FEREASTRĂ SPRE OCCIDENT 99
XXII. NENOROCIREA DE A-I FI OFERIT AZIL LUI AVRAAM 103
XXIII. „MADA MA MADA” 115
XXIV. MĂCELUL DE LA DAMOUR 119
XXV. NENOROCIREA DE A-I FI OFERIT AZIL LUI AVRAAM 125
XXVI. MARONIŢII NU VOR COBORÎ DE PE CRUCE 135

„Hristos în Liban” este un imn închinat suferinței şi sacrificiului, pe care autorul îl aşterne pe papirusul memoriei literaturii universale în urma unui sejur de opt luni, petrecut în anul 1979 într-o mănăstire din apropierea Beirutului. Este martor ocular al măcelului la care au fost supuşi maroniții din partea musulmanilor, un popor de la început creştin şi tot de atunci mai obişnuit cu suferința şi cu moartea decât cu viața însăşi. Un ostrov creştin într-o mare musulmană, care rezistă la fel ca şi cedrii cei veşnici în ora târzie a istoriei, de unde nimeni nu se mai poate salva decât în cer. Au umplut cerul cu sfinți. Au murit cu crucea în mână, pentru că de la început cu cămaşa morții s-au îmbrăcat „şi nimic nu îi mai sperie, atrage sau ațâța. Nu mai pot fi amorsați”.

† BENEDICT BISTRIȚEANUL
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei
Vadului, Feleacului şi Clujului

ISBN 978-606-509-452-9

EDITURA REÎNTREGIREA
www.editurareintregirea.ro